

Sinerji

Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi

Synergy International Journal of Field
Education Researches

Yılda iki sayı olarak yayınlanan uluslararası hakemli
bilimsel-akademik e-dergidir.

Cilt: 5, Sayı: 1 - Haziran 2024
Volume: 5, Issue: 1 - June 2024
ANKARA

Eğitim ve Bilim Politikaları Araştırma Derneği

Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi

Synergy International Journal of Field Education Researches

e-ISSN: 2717-8595

Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi'nin Dizinlendiği veritabanları: ASOS İndex, CiteFactor

SAHİBİ: Eğitim ve Bilim Politikaları Araştırma Derneği

Hacı Bayram Mah., Çankırı Caddesi, No: 45/438, YIBA Çarşısı, Ulus, Altındağ-ANKARA, E-Posta:
edt.synergy@gmail.com

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ali Sinan Bilgili, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Arife Figen Ersoy, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Halil İbrahim Sağlam, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Nuri Köstüklü, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Osman Samancı, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Özgül Keleş, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Süleyman Yılmaz, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

BİLİM KURULU

Prof. Dr. İrina Karimova - Tacikistan Cumhuriyeti Bilimler Akademisi Başkan Yardımcısı, Pedagoji İlimler Doktoru, Tacikistan

Prof. Dr. Kalipa Atemova Tursunkızı, Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi, Kazakistan

Prof. Dr. Mustafa Yavuz, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Sevinç Aliyeva, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Genel Tarih ve Tarih Öğretimi Bölümü, Azerbaycan

Doç. Dr. Ali Asker, Karabük Üniversitesi, İİBF, Türkiye

Doç. Dr. Betül Keray Dinçel, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Doç. Dr. Gülfem Sarpkaya Aktaş, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Doç. Dr. İlker Dere, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Doç. Dr. Mehmet Elban, Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Doç. Dr. Özgür Aktaş, Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Doç. Dr. Ramazan Kaya, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkiye

Doç. Dr. Savaş Karagöz, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Doç. Dr. Yalçın Dilekli, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Utku Özensoy, Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi, Cihan Kara, Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi Çiğdem Karaçay, Hitit Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi Emine Karasu Avcı, Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi Hacer Dolanbay, Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Dr. Nurgül Kızılay, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi Süheyla Bozkurt, Çankırı Karatekin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türkiye

Editör: Prof. Dr. Refik Turan, Aksaray Üniversitesi

Yabancı Dil (İngilizce) Editörü: Arş. Gör. Gülşah Öz, Aksaray Üniversitesi

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Hayati Akyol, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. İmperiyat Arslanbekovna Halipayeva, Dağıstan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Dağıstan Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu.

Prof. Dr. İsmail H. Demircioğlu, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Osman Samancı, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye.

Prof. Dr. Özlem Bektaş, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Prof. Dr. Refik Turan, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Doç. Dr. Nebahat Eler, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Recep Serkan Arık, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkiye

SAYI HAKEMLERİ / REFEREEES OF ISSUE

Prof Dr. Emet GÜREL Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Yalçın DİLEKLİ Aksaray Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Celalettin ÇELEBİ Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Recep Serkan ARIK Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Dr. Oğuz Han ÖZTAY Yüzüncü Yıl Üniversitesi

SİNERJİ ULUSLARARASI ALAN EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ YAYIM İLKELERİ

1. Yayınlanacak yazılar alan eğitimi ile ilgili ve daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış olmalıdır. Dergide aşağıda belirtilen alanlarla ilgili makaleler yayınlanır:

Adalet ve Hukuk Eğitimi
Almanca Eğitimi
Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
Biyoloji Eğitimi
Coğrafya Eğitimi
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
Ev Ekonomisi Eğitimi
Fen Bilgisi Eğitimi
Fizik Eğitimi
Fransızca Eğitimi
İlköğretim Matematik Eğitimi
İngilizce Eğitimi
Kimya Eğitimi
Matematik Eğitimi
Müzik Eğitimi
Okul Öncesi Eğitimi
Özel Eğitim
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eğitimi
Resim İş Eğitimi
Sağlık Eğitimi
Sınıf Eğitimi
Sosyal Bilgiler Eğitimi
Tarih Eğitimi
Teknoloji ve Tasarım Eğitimi
Ticaret ve Turizm Eğitimi
Türkçe Eğitimi
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi
Mesleki ve Teknik Eğitim Kapsamındaki Tüm Alanlar
Sağlık Eğitimi Kapsamındaki Tüm Alanlar
Adalet ve Hukuk Eğitimi Kapsamındaki Tüm Alanlar
Tarım /Ziraat Eğitimi Kapsamındaki Tüm Alanlar

2. Bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler, daha önce yayımlanmamış olmak ve sunulduğu bilimsel toplantı bilgileri makale üzerinde belirtilmek kaydıyla yayımlanabilir. Bu durumda etik sorumluluk makale sahibine ait olur.
3. Derginin yazım dili Türkiye Türkçesidir. Ancak her sayıda derginin üçte birini geçmeyecek şekilde İngilizce yazılara da yer verilebilir. Türkçe çalışmalarda Türkçe ve İngilizce; İngilizce çalışmalarda ise 250 kelimeyi geçmeyecek şekilde Türkçe ve İngilizce özete ve 3-5 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
4. SİNERJİ Uluslararası Alan Eğitimi Dergisine gönderilen yazılar önce yayım kurulunca dergi ilkelerine uygunluk açısından incelenir ve uygun bulunanlar, o alandaki çalışmalarıyla tanınmış iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır. Hakem raporlarından biri olumsuz olduğu takdirde, yazı üçüncü hakeme gönderilir; o rapor da olumsuz geldiği takdirde yazı yayımlanmaz. Yazarlar, hakemlerin görüş ve önerileri doğrultusunda düzeltmelerini yaparlar. Yayına kabul edilmeyen yazılar iade edilmez; ancak yazarın istemesi hâlinde bir nüshası kendisine verilir. Hakemler kendilerine gönderilen yazıyı 21 gün içinde değerlendirir. Bu süre içerisinde raporunu göndermeyen hakeme ulaşılarak değerlendirme için 7 gün ek süre verilir. Hakem bu sürede de raporunu göndermezse hakemliği düşürülür.
5. Dergide yayınlanacak her türlü yazının içerinden yazarları sorumludur.
6. Makaleler derginin Dergipark platformu üzerinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/synergy> adresinde yer alan sayfasına yüklenmek suretiyle süreç başlatılmış olur.
7. Dergimiz Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere yılda iki sayı e-dergi olarak yayınlanır.

MAKALE YAZIM KURALLARI

Başlık ve Dipnotlar: Makale başlığı iki yana yaslı, 14 punto, koyu ve Cambria yazı tipinde yazılmalıdır. Başlık en fazla 15 sözcük olmalı, bağlaçlar hariç olmak üzere her sözcüğün ilk harfi büyük harfle yazılmalıdır. Türkçe yazılmış makalelerde makalenin İngilizce başlığı da aynı biçimde yazılmalıdır. Makale ile ilgili belirtilmesi gereken özel hususlar makale kabul edildikten sonra başlığına konulacak (*) ile sayfa altında açıklanacaktır. Çalışmanın kabul edilmesinden sonra yazar(lar)ının adı soyadı ortalı, koyu, 12 punto, Cambria yazı tipinde, soyadı büyük harflerle ve ortalı olarak, yazar sayısı birden fazla ise yazarlar tarafından belirlenen sırayla yazılacaktır. Yazar(lar)ın unvanıyla birlikte, çalıştığı yerin açık adı, şehir-ülke bilgisi, e-posta adresi ve ORCID numarasına dipnot olarak makalenin ilk sayfasında yer verilmelidir. Dipnotlardaki tüm bilgiler Palatino Linotype yazı tipinde, girintisiz ve 10 punto olmalıdır.

Türkçe ve İngilizce Kısa Özet: Dergiye Türkçe ve İngilizce çalışmalar yayınlanmak üzere kabul edilmektedir. Türkçe hazırlanan çalışmalarda Cambria yazı tipinde, 10 punto ve 200 sözcüğü geçmeyecek şekilde Türkçe özet ve 250 sözcüğü aşmayacak şekilde hazırlanan İngilizce kısa özet (Abstract) yer almalıdır. Aynı şekilde İngilizce hazırlanan çalışmalarda Türkçe kısa özete yer verilmelidir. Türkçe ve İngilizce kısa özetlerin altında 3-5 anahtar sözcüğe yer verilmelidir.

Bölümler ve Alt Bölümler: Çalışmalarda ana bölüm başlıkları (birinci düzey başlıklar) Arabik rakamlarla numaralandırılarak Cambria yazı tipinde, 12 punto, koyu, sola yaslı ve tümü büyük harf biçiminde yazılmalıdır. Alt bölüm başlıkları (ikinci düzey başlıklar) Cambria yazı tipinde, 11 punto, koyu, sola yaslı, her sözcüğün ilk harfi büyük olarak yazılmalıdır. Üçüncü düzey başlıklar ise Cambria, 11 punto, koyu, italik, sola yaslı, yalnızca ilk sözcüğün ilk harfi büyük olacak biçimde yazılmalıdır. Çalışmalarda ana metin Cambria 11 punto ile yazılmalıdır.

Metin içindeki paragraflar en az üç cümleden oluşmalı ve paragraflar arasında bir satır boşluğu bırakılmalıdır. Aynı şekilde başlıkların öncesinde ve sonrasında da bir satır boşluk verilmelidir. Makalenin tamamında girintiye yer verilmemeli, paragraflar arasında önce ve sonra aralık değerleri 0 olmalıdır. Metin içi atıfların yazımında, tablolarda, şekillerde ve kaynakça yazımında APA 6 yazım stili kullanılmalıdır.

Çalışmalarda araştırmannın özelliğine göre GİRİŞ, YÖNTEM (Evren ve örneklem/Çalışma Grubu vb.) veri toplama yöntem(ler)i/teknikleri/araçları ve Verilerin analizi), BULGULAR, TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER ve KAYNAKLAR bölümlerine yer verilmelidir. Ancak araştırmannın özelliğine göre yazarlar gerek duymaları halinde farklı bölümler de oluşturabilirler. Bölümlere yeni sayfadan başlanmamalı, bir bölüm bittikten sonra, aynı sayfada diğeri onu izlemelidir. Makale metninin tamamının yazımında APA 6 yazım stili kullanılmalıdır.

Şekiller ve Tablolar: Şekiller yazım alanından taşmayacak şekilde makale içinde uygun görülen yerlere ortalı olacak şekilde yerleştirilebilir. Ana metinden şekle atıfta bulunulmalı ve mümkünse şekil açıklamalıdır. Her bir şeklin altında Arabik rakamlarla numaralandırılmış bir şekil başlığı yerleştirilmeli, makale boyunca aynı numaralandırma devam etmeli ve APA 6 yazım stiline uygun olarak yazılmalıdır. Şekil başlıkları biçim olarak Cambria yazı tipinde, 10 punto, sola yaslı, yalnızca ilk sözcüğün ilk harfi büyük olacak şekilde yazılmalıdır. Şekil başlığında kaynak kullanılmış ise parantez içinde kaynak bilgisi eklenmelidir. Eğer şekil içinde yazılar varsa, 9 veya 10 punto olacak şekilde Cambria yazı tipiyle yazılmalıdır.

Tablolar sola dayalı olacak şekilde ve tamamında Cambria yazı tipi kullanılarak hazırlanmalıdır. Tablo başlığı, 10 punto ile yazılmalı, başlığın her kelimesinin sadece ilk harfi büyük olmalı ve başlık, tablo sayısının altında verilmelidir. Tablolarda APA 6 yazım stili kullanılmalıdır. Tablolara metin içinde tablo sayısı belirtilerek atıfta bulunulmalı ve tablo bittikten sonra yorumlanmalıdır. Tablolar, metin içinde kullanıldıkları yerde veya izleyen sayfada yer almalıdır. İlgili not ve kaynaklar, tablonun altında, "Not:" veya "Kaynak:" ifadelerinden sonra belirtilebilir.

Kaynakça: Makalede yararlanılan kaynaklar "KAYNAKÇA" başlığı altında ve varsa ek(ler)den önce APA 6 yazım stiline uygun olarak verilmelidir. Kaynakların tamamı, 11 punto ile ve her bir kaynağın arasında 1 satır boşluk verilerek, Cambria yazı tipinde ve iki yana yaslı, tek satır aralığında, önce ve sonra paragraf değerleri 0 olacak şekilde, girintiye yer vermeden yazılmalıdır. Kaynakçada yer alan her kaynağa metin içinden atıfta bulunulduğundan, yine aynı şekilde metin içinde kullanılan her bir kaynağa da kaynakçada yer verildiğinden emin olunmalıdır.

Ekler: İhtiyaç duyulması halinde kaynakçadan sonra ve geniş özetten önce, Ekler bölümü oluşturulabilir. Burada makale içinde atıfta bulunulan eklere yer verilmelidir. Birden fazla ek kullanılması halinde numaralandırılması gerekir. Makale içinde tablo veya şekil olarak verilebilecek unsurlara "Ekler" bölümünde yer verilmemelidir.

Geniş Özet: Yazar makalesinde isteğe bağlı olarak varsa Ekler, yoksa Kaynakça kısmından sonra gelecek şekilde 750-1000 sözcükten oluşan geniş İngilizce özete yer verebilir. Bu özet alt başlıklar içermemeli ve makalenin temel fikirlerini yansıtmalıdır. Geniş özette aynen alıntıya yer verilmemeli, tablo ve şekil kullanılmamalı, Cambria yazı stilinde 11 punto olarak hazırlanmalıdır.

ETİK İLKELER VE YAYIN POLİTİKASI

Yayın Etiği

Aşağıda yer alan etik görev ve sorumluluklar oluşturulurken açık erişim olarak Committee on Publication Ethics (COPE) tarafından yayınlanan rehberler ve politikalar dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi'nde bilimsel bilginin objektif bir şekilde üretilmesini ve yaygınlaşmasını destekleyici bir yayın süreci izlenmektedir. Bu sürecin başarılı bir şekilde işleyebilmesi ancak bütün paydaşların (yayıncı, editör(ler), yazar(lar), hakem(ler) ve okuyucu(lar) vb.) etik ilkelere yönelik standartlara uymaları ile mümkün olabilir. Bu nedenle dergi yayın sürecinin tüm paydaşlarının aşağıda belirtilen etik ilkelere uygun davranmaları beklenmektedir:

Yazarların Etik Sorumlulukları

Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmak üzere makale sunumu gerçekleştiren yazar(lar)ın etik sorumlulukları:

- Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi Türkçe ve İngilizce dillerinde özgün bilimsek çalışmaların yayımlanmak üzere kabul edildiği bilimsel-akademik bir e-dergidir. Bu nedenle yazar(lar)ın yayımlanmak üzere özgün çalışmalar sunmaları, başka dergilerde yayımlanmış veya yayımlanmak üzere gönderilmiş makaleleri göndermemeleri gerekmektedir.
- Yazar(lar) çalışmalarında yararlandıkları kaynaklara etik ilkeler doğrultusunda ve bilimsel kural ve kaidelere uygun olarak gönderme (atıf) yapmalıdırlar.
- Makaleye katkı sağlamayan şahısların adı yazar olarak bildirilmemeli, makalenin yayımlanmak üzere sisteme yüklenmesinden sonra yazar ekleme, çıkarma veya yazar sırasını değiştirme talebinde bulunulmamalıdır.
- Değerlendirme sürecinde yazar(lar)dan makalelerine ilişkin bilgi ya da ham veri istenmesi durumunda bu bilgi ve belgeler editöre sunulmalıdır.
- Yayınlanma başvurusu yapılan makaleyle ilgili çıkar çatışması-çıkar birliği olan kişileri editörlere bildirmelidir.
- Yazar(lar), makalelerinde kullandıkları verilerin kullanım haklarına, araştırma-çözümlemelerle ilgili izinlerin ya da üzerinde araştırma yaptıkları katılımcıların onayının alındığını belgelemelidirler.
- Yazar(lar), değerlendirme ve erken görünüm aşamasındaki ya da elektronik ortamda yayımlanmış makalesiyle ilgili hatayı fark ettiklerinde bilgi vermek, düzeltmek ya da geri çekmek için editörle iletişime geçmesi gerekir.
- Yazar(lar), etik kurul kararı gerektiren deney, anket, ölçek, görüşme, gözlem, odak grup çalışması gibi nicel ya da nitel yöntemlerle veri toplamayı gerektiren araştırmalar için etik kurul onayı aldığını; etik kurul adı, karar tarihi ve sayısı aday makalenin ilk-son sayfasında ve yöntem bölümünde belirtmeli, etik kurul kararını gösteren belgeyi makalenin başvurusuyla birlikte sisteme yüklemelidir. Ayrıca olgu sunumlarında aydınlatılmış olur/onam formunun alındığına ilişkin bilgiye makalede yer vermelidir.
- Yazar(lar), veri toplama sürecinde etik ilkelere özen gösterdiklerinin kanıtlarını (başkalarının ölçek, anket, fotoğraf gibi belgelerinin kullanılması için kendilerinden izin alınması gibi) makale içinde sunmalıdır. Makalelerde araştırma ve yayın etiği ile fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine uyulduğu belirtilmelidir. Araştırma insan ve hayvan denekler üzerinde gerçekleştirilmiş ise araştırmanın uluslararası bildiriler, kılavuzlar vb uygun gerçekleştirildiği bildirilmelidir.
- Yazar(lar)dan derleme makaleler için etik kurul onayı istenmez. Bununla birlikte etik kurul kararı gerektirmeyen makalelerde de, etik kurul kararının gerekmediği, makalenin ilk-son sayfasında ve yöntem bölümünde belirtilmelidir.

Editör, Editör Yardımcıları ve Alan Editörlerinin Etik Sorumlulukları

- Editörler, hakemlerin, yazar(lar)ın, araştırmacı, uygulayıcı ve okuyucuların bilgi gereksinimlerini karşılamaya gerektiğinde dönüt vermeye, yayın sürecinde düzeltme, açıklama gerektiren konularda açıklık ilkelerine göre davranmaya çaba gösterirler.
- Editörler, makalelerle ilgili olumlu ya da olumsuz karar verirken, makalelerin özgün değeri, alana katkısı, araştırma yönteminin geçerli ve güvenilirliği, anlatımın açıklığı ile derginin amaç ve kapsamını göz önünde tutarlar.

- Editörler, başvurusu yapılan makalelerin önemli sorunu olmadığı sürece ön değerlendirme aşamasına alır, olumlu hakem önerilerini göz önünde bulundurur, ciddi sorun olmadıkça önceki editör(ler)ce verilen kararları değiştirmezler.
- Editörler, derginin yayın politikaları arasında bulunan kör hakemlik ve değerlendirme süreci politikalarını uygular, hakemlerin kimlik bilgilerini gizli tutar, her makalenin yansız ve süresi içinde değerlendirilmesini sağlarlar.
- Editörler, makaleleri alan editörleri ve hakemlerin uzmanlık alanlarını dikkate alarak gönderir, değerlendirmelerin yansız ve bağımsız yapılmasını desteklerler.
- Editörler, makalenin yansız değerlendirilmesi için editörler, hakemler ve yazar(lar) arasındaki çıkar çatışması-çıkar birliği olup olmamasını göz önüne alırlar.
- Editörler, hakem havuzunun geniş bir yelpazeden oluşması ve sürekli güncellenmesi için arayış içinde olurlar.
- Editörler, akademik görgü kurallarına uymayan ve bilimsel olmayan değerlendirmeleri engellerler.
- Editörler, dergi yayın süreçlerini yayın politikaları ve kılavuzlara uygun işletilmesini sağlar, süreçte görev alanları yayın politikaları konusundaki gelişmelerden bilgilendirir, gerektiğinde eğitim programı hazırlarlar.
- Editörler, yayın sürecinde görev alanlar herkesle etkili bir iletişim içinde olur, belirli aralıklarla toplantılar düzenlerler.
- Editörler, değerlendirilen makalelerdeki kişisel verilerin korunmasını sağlarlar; yazar, hakem ve okuyucuların bireysel verilerini korurlar.
- Editörler; makalelerde insan ve hayvan haklarının korunmasına özen gösterirler, makalenin katılımcılarının açık onayının belgelendirilmesini önemserler, makalenin katılımcılarına ilişkin etik kurul onayı, deneysel araştırmalarda izinleri olmadığında makaleyi reddederler.
- Editörler; görevi kötüye kullanmaya karşı önlem alırlar. Görevi kötüye kullanmaya yönelik yakınmalar olduğunda, nesnel bir soruşturma yaparak, konuyla ilgili bulguları paylaşır.
- Editörler, makalelerdeki hata, tutarsızlık ya da yanlış yönlendirmelerin düzeltilmesini sağlarlar.
- Editörler, yayınlanan makalelerin fikri mülkiyet hakkını korur, ihlal olması durumunda derginin ve yazar(lar)ın haklarını savunurlar. Ayrıca yayımlanan makalelerin içeriğinin başka yayınların fikri mülkiyet haklarını ihlal etmemesi konusunda gerekli önlemleri alırlar; özgünlük-benzerlik denetimini yaparlar.
- Editörler, Dergide yayımlanan makalelere yönelik tutarlı eleştirileri dikkate alırlar, eleştirilen makalelerin yazar(lar)ına yanıt hakkı tanırlar.
- Editörler olumsuz sonuçları içeren çalışmalarını da göz önünde bulundururlar.
- Editörler, Dergiye iletilen yakınmaları inceler ve gerekli açıklamaları yapıp, haklı yakınmalarla ilgili sorunların giderilmesi için gerekli önlemleri alırlar.

Hakemlerin Etik Sorumlulukları

Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi makale değerlendirme sürecinde yazar(lar)ın hakemleri, hakemlerin yazarları tanımadıkları çift yönlü kör hakemlik ilkesi uygulanır, hakemler yazarlar ile doğrudan iletişim kuramaz; makale değerlendirme formları ve metin üzerinde belirtilen notlar ile düzeltme istemleri dergi yönetim sistemi üzerinden editörlerce yazar(lar)a iletilir. Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi'ne başvurusu yapılan makaleleri değerlendirecek hakemlerin aşağıda belirtilen etik ilkelere riayet etmeleri beklenmektedir:

- Hakemler yalnız uzmanlık alanı ile ilgili makaleleri değerlendirmeyi kabul etmelidir.
- Hakemler, değerlendirmeyi yansızlık ve gizlilik içinde yapmalıdır. Bu ilke gereğince inceledikleri makaleleri değerlendirme sürecinden sonra yok etmeli, ancak yayımlandıktan sonra kullanmalıdırlar. Uyruk, cinsiyet, dinsel inanç, siyasal inanç ve ticari kaygılar, değerlendirmenin yansızlığını bozmamalıdır.
- Hakemler, çıkar çatışması-çıkar birliği olduğunu anladıklarında, makaleyi değerlendirmeyi reddederek, editörlere bilgi vermelidir.

- Hakemler, değerlendirmeyi akademik görgü kurallarına uygun biçimde, yapıcı bir dille yapmalı; hakaret ve düşmanlık içeren kişisel yorumlardan kaçınmalıdır.
- Hakemler değerlendirmesini kabul ettikleri makaleyi süresi içinde değerlendirmelidirler.

Etik İkelere Uygun Olmayan Durumların Bildirilmesi

Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi'nde editörler, hakemler, yazarlar ile ilgili etik ilkelere uymayan bir davranış ya da değerlendirme sürecindeki, erken görünümdeki ya da yayımlanmış bir makale ilgili etik olmayan bir durumun tespiti halinde la karşılaşılması durumunda edt.synergy@gmail.com adresine bildirilmesi gerekmektedir.

EDİTÖRDEN

Merhabalar,

Dergimizin yeni bir sayısıyla karşınızda olmanın mutluluğu içerisindeyiz. Dergimizin bu sayısında biri derlem, diğeri ise inceleme makalesi olmak üzere iki makale yer almaktadır. Büyük emek ürünü olan bu çalışmaların beğenilerek okunmasını ve alana katkı sağlamasını diliyorum. Dergimizin bu sayısında, gerek yayınlanmak üzere makale sunan, gerekse yayın ve hakem kurullarımızda görev almak suretiyle değerli desteklerini esirgemeyen tüm değerli bilim insanlarına şükranlarımı sunuyorum.

Bir sonraki sayımızda buluşmak dileğiyle, esen kalın...

Prof. Dr. Refik TURAN

Editör

Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Haziran 2024, 5 (1)

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

MAKALELER / ARTICLES

Derleme Makaleler

İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) Üzerine Bir İnceleme

Mahmut SAMSA - Fatih AKPINAR - Ahmet KÖSE - Şenol OK 1-19

İnceleme Makaleleri

İletişim Fakültelerinin Misyon ve Vizyon Metinlerinin İçerik Analizi

Mevlüt ALTINTOP – Mehmet ALTINTOP20-53

İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) Üzerine Bir İnceleme

Mahmut SAMSA¹Fatih AKPINAR²Ahmet KÖSE³Şenol OK⁴

Makale Bilgisi

Makalenin Türü: Derleme Makale
Makalenin Geliş Tarihi: 04.12.2023
Makalenin Kabul Tarihi: 01.03.2024
DOI: 10.54971/synergy.1400025

ÖZET

İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 3. sınıfa devam eden öğrencilerden özel eğitim tanısı bulunmayan yabancı uyruklu, sığınmacı, mülteci ya da göçer ve mevsimlik işçi çocukları gibi dezavantajlı öğrencilerden Türkçe ve Matematik becerilerini yeterli düzeyde edinemeyenlere yönelik olarak destekleyici bir program olarak tasarlanmıştır. Program ilk olarak 2017-2018 öğretim yılında belirlenen okullarda pilot uygulama olarak denenmiş, uygulama sonuçlarının başarılı bulunması üzerine 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren ülke geneline yaygınlaştırılmıştır. Bu araştırmanın amacı İYEP uygulamasını incelemek ve mevcut literatür ışığında çeşitli boyutlarıyla değerlendirmektir. Bu çerçevede MEB tarafından hazırlanan "İlkokullarda Yetiştirme Programı" ve "İlkokullarda Yetiştirme Programı Yönergesi" başta olmak üzere konuyla ilgili yazılı dokümanlardan temel araştırma materyali olarak yararlanılmıştır. İYEP, Türkçe ve Matematik dersi kazanımları ile psikososyal destek hizmetlerinden oluşmaktadır. Programda Türkçe dersiyle ilgili toplam 16; Matematik dersiyle ilgili ise 22 kazanım taksonomik bir anlayışla üçer modüle yerleştirilmiştir. Programda Türkçe kazanımları için 96, Matematik kazanımları için ise 64 ders saati öngörülmüştür. İlgili literatürün incelenmesinden ders saatlerinin yetersiz olması, programın 2. sınıfları kapsamaması, eğitim materyallerinin yetersiz olması, öğrencilerin isteksiz olması, veli ilgisizliği, öğrenci devamsızlığı, ek ders ücretlerinin düşüklüğü, öğretmenlerin konuyla ilgili eğitim eksiklikleri vb. faktörlerin İYEP uygulamasını olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Dezavantajlı Öğrenciler, İlkokullarda Yetiştirme Programı(İYEP)

Content of this Journal is licensed under
Creative Commons Attribution NonCommercial
4.0 International (CC BY-NC 4.0)

¹ Öğretmen, MEB, Aksaray, Türkiye. samsamahmut@gmail.com, ORCID: 0009-0006-6198-6426

² Öğretmen, MEB, Aksaray, Türkiye. fatihakpinar84@hotmail.com, ORCID: 0009-0000-9642-7305

³ Öğretmen, MEB, Aksaray, Türkiye. ahmetkose6807@gmail.com, ORCID: 0009-0003-9613-3157

⁴ Öğretmen, MEB, Aksaray, Türkiye. oksenol638@gmail.com, ORCID: 0009-0009-5830-3091

A Review on the Training Program in Primary Schools (TPPS)

ABSTRACT

Training Program in Primary Schools (TPPS) is designed by the Ministry of National Education (MoNE) for students attending the 3rd grade, disadvantaged students such as foreign nationals, asylum seekers, refugees or children of nomads and seasonal workers who do not have a special education diagnosis, and those who cannot acquire Turkish and Mathematics skills at a sufficient level. It was designed as a supportive program. The program was first tested as a pilot application in selected schools in the 2017-2018 academic year, and after the application results were found to be successful, it was expanded throughout the country as of the 2018-2019 academic year. The aim of this research is to examine the TPPS application and evaluate it from various dimensions in the light of the existing literature. In this context, written documents on the subject, especially the "Training Program in Primary Schools" and "Training Program in Primary Schools Directive" prepared by the Ministry of Education, were used as basic research material. TPPS consists of Turkish and Mathematics course achievements and psychosocial support services. A total of 16 topics related to Turkish lessons are included in the program; Regarding the mathematics course, 22 learning outcomes have been placed in three modules with a taxonomic understanding. In the program, 96 lesson hours are foreseen for Turkish language acquisitions and 64 lesson hours for Mathematics achievements. From the examination of the relevant literature, insufficient course hours, the program not covering the 2nd grades, insufficient educational materials, students' reluctance, parental indifference, student absenteeism, low additional course fees, teachers' lack of training on the subject, etc. It is understood that these factors negatively affect the implementation of TPPS.

Keywords: Education, DisadvantagedStudents, Training Program in Primary Schools (TPPS)

GİRİŞ

Öğretim, yaşam boyu devam eden eğitimin okulda belirli bir plan ve program dahilinde yürütülen kısmına denir. Öğretim, öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür (Yazar, 2015; Varış, 1994: 5). Öğretim; öğrenmenin gerçekleşmesi için uygun kaynak, araç, ortam, yöntem ve personel kullanma süreci olup eğitimin bir aracıdır. Eğitimin amaçları öğretim etkinlikleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Eğitimi amaçlarına uygun bir biçimde belirlenmiş olan içerik öğretim etkinlikleriyle öğrencilere kazandırılır (Yazar, 2015). Senemoğlu'na (2013: 94) göre öğrenme; büyüme ve vücutta değişik etkilerle oluşan değişimlere atfedilmeyecek, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranışta ya da potansiyel davranıştaki kalıcı izli değişimlerdir.

Okullarda öğretim faaliyetleri önceden belirlenmiş amaçlara yönelik olarak bir program dahilinde gerçekleştirilir. Program, eğitim faaliyetlerini sistematik olarak uygulamak için hazırlanmış bir tür plandır (Su, 2012: 154). Genel olarak okulda öğretilen içerik, çalışma programı, bir dizi materyal, bir dizi ders, bir grup performansı gerektiren çalışma alanı, tasarlanmış deneyim olarak yorumlanan öğretim programı, akademik konuları sosyal görevlerde eğitimle değiştirir veya güçlendirir (Bektaş ve Turan, 2022: 2). Varış'a (1988) göre öğretim programı, içinde ağırlık taşıyan, belli bilgi kategorilerinden oluşan bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda planlı biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır. Demirel'e (2012) göre ise öğretim programı, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimi ile ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir.

Eğitim programlarının bireysel öğrenme ihtiyaçlarını merkeze alarak potansiyellerini optimum düzeyde geliştirme olanağı sunacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Özden, 1999: 27). Öğrenmeyi etkileyen çok sayıda değişkenden söz edilebilirse de özellikle çevre, öğrenme ortamının koşulları ve hazırbulunuşluk bu değişkenler arasında öne çıkan unsurlardır (Akay, 2015).

Okul geleneksel olarak öğrenilen, bilgiyi üreten, sunan ve yayan bir örgüttür (Çelik, 2002: 134). Okul; çocukların olayları ve kavramları öğrendiği, onların kişilik gelişimi ve sosyal etkileşim becerileri kazandıkları yerdir. Okul ayrıca çocuğun benlik ve kimlik kavramlarının gelişimini de etkileyen sosyal bir kurumdur (Kaplan, 1990: 187). Her toplum, insanını kendi tarihsel, kültürel ve siyasal özelliklerine uygun olarak eğitmek ister. Bu eğitim planlı ve sistemli olarak okullarda öğrenme ve öğretme etkinlikleriyle gerçekleştirilir. Bireye istenilenleri öğretme ve bunda ekonomi sağlama amacıyla eğitim ve öğretimin planlı olması gerekmektedir. İşte bu planlı öğrenme olayını gerçekleştirmek için okul adı verilen kurumlar oluşturulmuştur. Başka toplumsal kurumlar gibi okul da toplumun bütün özelliklerini, zayıf ve güçlü yanlarını yansıtır. Dolayısıyla okul toplumsal durum ve olaylardan en çok etkilenen kurumlardan biridir (Varış, 1991; Gül, 2004). "Okulun temel işlevi belli öğrenme yaşantılarının öğrencilerle yaşanmasını sağlamak için çevreyi gerekli biçimde düzenleyerek, toplumun sosyal ve ekonomik çevrenin eğitsel ihtiyaçlarını karşılamaktır" (Taymaz, 2007 4).

Akademik başarının öğrenme hızı, zeka gibi zihinsel etmenlerle, benlik saygısı, kişilik yapısı, öz-yeterlik, motivasyon ve ders çalışma alışkanlıkları gibi duyuşsal etmenlerle ve anne baba tutumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yeterliliği ve tutumu gibi çevresel etmenlerle ilişkili olduğunu farklı araştırma sonuçları ortaya koymaktadır (Howie ve Pieteron, 2001; Wang, 2004; Arıcı, 2007;;Şevik, 2014). Türkiye’de gerçekleştirilen pek çok araştırma sonuçları da akademik başarıyı, öğrenciden, okuldan ve aileden kaynaklı bazı faktörlerin etkilediğini ortaya koymaktadır (Arıcı, 2007; Dağdelen, 2013; Şevik, 2014; Sarier, 2016)

Yaygın olarak başarıyı etkileyen faktörler, okul içi ve okul dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Okul içi faktörler; öğretmen sayısı, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, okulun teknik olanakları (laboratuvar, kütüphane vb. olanaklar), öğretmen ve idarecilerin vasıfları, okulun başarı yüzdesi, sınıf mevcudu gibi etkenleri; okul dışı faktörler ise ailenin ekonomik ve sosyal durumu, aile genişliği, sağlık sorunları, televizyon izleme alışkanlığı, bilgisayar kullanımı gibi etkenleri kapsamaktadır (Öksüzler ve Sürekçi, 2010). İlkokul öğrencilerinin okul ortamındaki başarısını olumsuz yönde etkileyen faktörler eğitim ortamından çıkarılmazsa, okul ortamındaki eğitim ne kadar kaliteli olursa olsun öğrencilerde istenilen seviyede öğrenme gerçekleşmesi beklenemez (Engin vd., 2009).

Eğitim-öğretim sürecinde her öğrenci eşit oranda öğretim hedeflerine ulaşamayabilir. Bu durum genel olarak çocuğun önceki yaşantıları, ailenin sosyo-ekonomik durumu, çok kardeşlilik, çok dillilik, göçerlik, mülteciler/sığınmacılar, birleştirilmiş sınıflar ve taşınmalı eğitim gibi pek çok sebepten kaynaklanmaktadır. Bu durumda olan öğrencilerin öğrenme kayıplarını gidererek öğrenme hedeflerine tam olarak ulaşmalarını sağlamak için bir dizi ek önlemler alınması gerekir. Bu önlemler bu durumdaki öğrencilere özel zaman ayırmaktan ek ödev ve etkinliklerle desteklenme gibi pek çok önlemi içerebilir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bahsedilen nedenlerle bu gibi kazanım eksikliği olan öğrencilerin eksiklerini gidermek amacıyla İlkokullarda Yetiştirme Programını (İYEP) yürürlüğe koymuştur. 2017-2018 eğitim öğretim yılında seçilen pilot okullardaki bir yıllık deneme amacıyla 3. ve 4. sınıflardaki uygulamanın ardından bu program

2018-2019 eğitim-öğretim yılında tüm ilkokullarda 3. ve 4. sınıflara yönelik olarak uygulanmaya başlanmıştır. 2019-2020 eğitim öğretim yılında ise programın sadece 3. sınıflarda uygulanmasına karar verilmiştir. Ancak Covid-19 pandemi sürecinde okulların kapanması ve buna bağlı olarak öğrencilerde oluşan öğrenme eksiklerini gidermek amacıyla 2020-2021 eğitim öğretim yılında bir defaya mahsus olarak 4. sınıflar da İYEP programına dâhil edilmiştir. 2022-2023 öğretim yılından günümüze kadar İYEP programı sadece 3. sınıflara yönelik olarak uygulanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı MEB tarafından 3. sınıfa devam eden öğrencilerden; özel eğitim tanısı bulunmayan ancak 1. ve 2. sınıfta edinmesi gereken temel Türkçe ve Matematik dersi kazanımlarını yeterli düzeyde edinmemiş ve yabancı uyruklu, sığınmacı, mülteci ya da göçer ve mevsimlik işçi çocukları gibi dezavantajlı öğrencilerden Türkçe ve Matematik becerilerini yeterli düzeyde edinmeyenlere yönelik olarak 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren kademeli bir şekilde uygulanmaya başlanan İlkokullarda Yetiştirme Programını (İYEP) incelemek ve mevcut literatür ışığında çeşitli boyutlarıyla değerlendirmektir.

Bu çalışmanın, İYEP uygulaması bütüncül bir yaklaşımla ele alınıp olumlu ve olumsuz yönleri, işleyişte karşılaşılan sorunların tespiti ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde İYEP uygulamasını konu alan pek çok araştırmanın yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede İYEP'in öğrencilerin başarıları üzerinde etkisini araştıran Avlukyari (2019) araştırmasını Mersin'in Tarsus ilçesinde 2018-2019 eğitim öğretim döneminde fiilen çalışmakta olan öğretmenler ve yöneticilerle gerçekleştirmiştir. Araştırmada İYEP programının program içeriği ve türü ile değerlendirme yöntemlerinin etkili bulunduğu ancak özel amaçlara ulaşılması konusunda yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kırnık ve arkadaşları (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 2018-2019 eğitim öğretim yılında uygulanan İYEP programı sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Araştırmada programın Matematik kazanımları açısından yeterli olduğu, Türkçe kazanımları bakımından ise yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Saridoğan (2019), çalışmasında İYEP'in öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumları, motivasyonları ve benlik algılarına olan etkisini incelenmiştir. Çalışma sonucunda İYEP'in öğrencilerin motivasyonlarını olumlu bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Toptaş ve Karaca (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada İYEP öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Araştırmada İYEP kapsamında Matematik dersine yönelik materyallerin öğrencilerin başarılarını artıracak şekilde hazırlandığı, bu ders için ayrılan sürenin yetersiz olduğu ve programın genel olarak öğrencilerin başarılarını artırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Balantekin (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Türkçe dersleri açısından İYEP'in öğrencilerin kazanımları elde etmelerinde önemli bir katkı sağladığı, bu dersle ilgili hazırlanmış olan materyallerin öğrencilerin başarılarını artırmada etkili olduğu ve genel olarak programın öğrenciler üzerinde olumlu etki bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır. Açıl ve arkadaşları (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada İYEP ile ilgili sınıf öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada modüllerde bulunan öğrenci sayılarının az olmasının öğretmenlere öğrenciler ile birebir ilgilenme fırsatı verdiğini, bu durumun ise öğrencilerin motivasyon ve özgüvenini artırarak başarılarını olumlu olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Gürol ve Gül (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada İYEP'in etkililiği öğrenci, öğretmen, veli ve yönetici görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin gelişim süreçlerine bu programın önemli katkı sağladığı belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre programın zayıf yönlerini velilerin ve öğretmenlerin programla ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olmaması, süre yetersizliği, devamsızlıklar, öğrenci ve öğretmen yorgunluğu, ders materyallerinin

yetersiz oluşu, öğrencilerin farklı modellerde bulunmalarına karşın aynı gruplar içinde ders görmeleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden olan doküman incelemesi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 140). Bu araştırmada MEB tarafından hazırlanan İlkokullarda Yetiştirme Programı ve İlkokullarda Yetiştirme Programı Yönergesi başta olmak üzere çeşitli yazılı dokümanlardan temel araştırma materyali olarak yararlanılmıştır. Söz konusu yazılı materyaller içerik analizine tabi tutularak elde edilen bulgular oluşturulan kategoriler ve alt kategoriler altında organize edilerek sunulmuş ve ilgili literatür ışığında yorumlanmıştır.

1. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde ilkokullardaki dezavantajlı gruplar tanımlanmış ve İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) incelenmiştir.

1.1. İlkokullardaki Dezavantajlı Gruplar

Eğitim sistemi çerçevesinde yetiştirme ve destekleme kurslarına ihtiyaç duyan öğrenciler genellikle farklı sebeplerden ötürü dezavantajlı pozisyonda bulunan öğrencilerdir. Dezavantajlı öğrenciler, genel itibarıyla uygun öğretim teknik ve yöntemleri ile desteklenmemiş, bundan dolayı da elde etmesi gerekli olan kazanımlardan bir kısmını kazanamamış öğrencilerdir. Özellikle ülkemizde bölgeler arası kalkınmışlık farkları, göçer ve yarı göçer yaşam tarzının belli ölçülerde varlığını sürdürüyor olması, aynı zamanda çok sayıda göçmen nüfusuna maruz kalması gibi faktörler eğitim sisteminde çok farklı dezavantajlı gruptan öğrencilerin varlığına yol açmaktadır. Oysa günümüzde bütün vatandaşların sağlık ve eğitim gibi devletin sunduğu hizmetlerden eşit bir şekilde yararlanmasını sağlayacak tedbirleri almak sosyal devlet olmanın temel gereklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Saridoğan, 2019). Eğitimde fırsat eşitliği son derece önemlidir. Zira bütün çocukların devletin sunduğu eğitim imkânlarından eşit ve adil bir şekilde yararlanabilmesi ve eğitimin sisteminin hedeflerine tam olarak ulaşılabilmesi ancak fırsat eşitliğinin sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Bu amaçladır ki günümüzde eğitim hakkı bir temel hak olarak görülmekte ve ülkelerin anayasalarında bir vatandaşlık hakkı olarak yer almaktadır (Turan, 2019). Bununla birlikte ülkelerin sahip olduğu sosyal ve ekonomik koşullar ya da yönetim tarzından kaynaklı olarak bazı öğrencilerin eğitimde fırsat eşitliğinden tam olarak yararlanamadıkları ve akranlarından belli eğitim alanlarında geri kaldıkları da bir gerçektir.

Günümüzde dezavantajlı grupların genel olarak şu gruplardan oluştuğu kabul edilmektedir: Çalışmak zorunda kalmış olan çocuklar, sığınmacılar/mülteciler, siyasi şiddet ortasında kalmış olan çocuklar, mevsimlik tarım işçilerinin çocukları, ekonomik koşullardan dolayı eğitim imkânlarından yararlanamamış çocuklar, yoksul kent mahallelerinde yaşamakta olan çocuklar, kırsal bölgelerde kalmış olan çocuklar, engelli çocuklar ve kız çocukları (UNESCO, 1998). Türkiye’de eğitim sisteminde dezavantajlı olarak kabul edilen durumlar ve gruplar ise göçerlik, mülteciler/sığınmacılar, birleştirilmiş sınıfta eğitim görenler ve taşınmalı eğitim, iki dillilik,

mevsimlik tarım işçileri ve sosyo-ekonomik durumu zayıf olan öğrencilerden oluşmaktadır. Aşağıda bu gruplar üzerinde durulmuştur.

1.1.1. Göçerlik

Göç, yaşadığımız dünyayı şekillendirmede merkezi bir rol oynamaktadır ve bu nedenle sosyal bilimlerin çalışma alanının bir parçasıdır. Tarih boyunca göç olgusu sadece kültür ve medeniyetleri değil, devletleri, liderleri ve uluslararası siyasi ortamı da etkilemiştir. Göç akışları, ev sahibi ülkeye geçici veya kalıcı olarak yerleşmek için dünyanın diğer bölgelerine seyahat eden insanların büyük hareketleridir. İnsanların kalıcı veya geçici bir süre için bir yerleşim yerinden diğerine hareketinin yanı sıra gelecekteki yaşamlarının tamamını veya bir kısmını geçirmek için üstlendikleri coğrafi hareketi de içeren toplumsal değişim süreci olarak da ifade edilmektedir (Bostan, 2018).

Genellikle göçün oluşmasına katkıda bulunan “itici faktörler” ve “çekici faktörler” vardır. İtici faktörler, birinin taşınmaya karar vermesinin nedenleridir. Çoğu zaman itici faktörler işsizlik, mahsul kıtlığı, kuraklık, sel, savaş, yetersiz eğitim fırsatları veya yetersiz hizmetler gibi felaketlerdir. Çekici faktörler arasında daha iyi ve daha çeşitli istihdam fırsatları, daha iyi altyapı hizmetleri, daha güvenli ve daha modern yaşam koşulları gibi cazip fırsatlar yer almaktadır.

1.1.2. Mülteciler/Sığınmacılar

Uluslararası göçmen, farklı bir ülkeye taşınan kişidir. Uluslararası göçmenler ayrıca yasal göçmenler, yasadışı göçmenler ve mülteciler olarak sınıflandırılmaktadır. Yasal göçmenler, alıcı ülkenin yasal izniyle hareket edenler, yasadışı göçmenler yasal izin olmadan hareket edenler ve mülteciler ise zulümden kaçmak için uluslararası bir sınırı geçenlerdir. Mülteci kavramını tanımlayan 1951 Mülteci Sözleşmesi mültecilere koruma garantisi vermektedir (Kap, 2014).

2013 yılından itibaren Suriye ve Irak başta olmak üzere çevre ülkelerdeki iç karışıklıklardan kaynaklanan nedenlerle Türkiye’de geçici koruma statüsü verilen göçmen sayısı kayda değer bir orana ulaşmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNHCR) Aralık 2020 verilerine göre, yaklaşık 4 milyon kişi Türkiye’de geçici koruma statüsüne alınmış olup, bunların 3,6 milyonu Suriye, 370.000’i ise diğer ülkelerden gelmiştir (UNHCR, 2020). Mülteciler ve sığınmacılar göç ettikleri ülkelerin diline ve eğitim sistemine uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Ülkemizde son yıllarda çok fazla mülteci ve göçmen gelmesine bağlı olarak eğitim sistemine uyumlarını arttırmak için destekleyici eğitim programları yapılmaktadır.

1.1.3. Birleştirilmiş sınıflar ve taşınmalı eğitim

İlkokul düzeyinde tek bir öğretmen rehberliğinde aynı anda birden fazla sınıfın eğitim görmesi birleştirilmiş sınıf öğretimi olarak isimlendirilir. Genellikle Türkiye koşullarında uzak köy ya da mezra gibi yerleşim yerlerinde öğrenci sayılarının yeterli olmamasından dolayı öğretmenlerin görevlendirilmesi nedeniyle ilkokul kademesindeki bütün sınıfları bir ya da iki öğretmen okutmaktadır. Birleştirilmiş sınıflar olarak isimlendirilen bu eğitim modelinde farklı eğitim düzeylerindeki öğrenciler bir arada eğitim gördüklerinden istenilen neticeler elde edilememektedir.

Şehir merkezlerinden uzak az sayıda öğrencinin bulunduğu köy ve mezralardaki öğrencilere yönelik uygulanmakta olan diğer bir yöntem ise taşınmalı eğitimdir. Taşınmalı yöntemi ile

yaşamakta oldukları yerleşim yerlerinden öğrenciler her gün servislerle en yakın okulun bulunduğu yerleşim yerine taşınmaktadır. Öğrencilerin okula geliş gidiş süreçlerinde yaşamış oldukları zaman kaybı yanında başka bir yerleşim yerinde eğitim görmelerini den dolayı eğitim başarıları olumsuz olarak etkilenmektedir.

1.1.4. İki dillilik

Dil hayatımızın önemli bir parçasıdır. Gündelik faaliyetlerimizin önemli bir kısmını iletişim kurmak oluşturur. İnsanlar bebekliklerinden itibaren çevreleriyle iletişim kurmaya başlarlar. Bir bebeğin içinde doğduğu çevre onun daha sonraki yaşamında hangi dili kullanacağını belirler. Bebek ilk olarak ana dilini edinir. Daha sonra başka bir dilleri öğrenir. İki dil konuşabilen insanlar iki dilli olarak kabul edilir. İki dillilik, günlük yaşamda iki dili kullanma yeteneği olarak bilinir. Günümüzde iki dillilik oldukça yaygındır ve dünyanın birçok yerinde görülür, belki de her üç kişiden biri iki dilli veya çok dillidir (Pransiska, 2017).

İki dillilik tanımı ilk bakışta kolay gibi görünse de daha yakından bakıldığında çok daha karmaşık olduğu görülmektedir. İki dillilik, öncelikle kişinin her iki dilde de iletişim kurabilmesi ve uygun durumlarda kod değiştirmeyi uygulayabilmesi anlamına gelir; buna okuma ve yazma kadar konuşma ve anlama da dâhildir. Bu, doğru ifade etme yeteneği, sayı ve anlam bakımından yeterli kelimeleri kullanma ve doğru kelime ve kelime öbeklerini oluşturma bilgisi olarak tanımlanmaktadır. İkinci düzey, dili bir iletişim aracı olarak doğru şekilde kullanmanın yanı sıra hangi dilin hangi durumda uygun olduğuna karar verme becerisini de içerir. Üçüncü düzey dilsel-bilişsel yeterlidir, yani ilk olarak dilin sözcük ve anlamlarla ilgili anlamını anlama yeteneğidir. Bu üç düzeyin birleşimine iki okuryazarlık denilmektedir. İki dillilik, bir kişinin iki dilde iletişim kurabildiği durumlar için kullanılan bir terimdir. Bir bireyin iki dilli olması için bu süreçlerde çeşitli motivasyonlar gereklidir. İnsanlar birçok nedenden dolayı iki dilli olma eğilimi gösterirler. Bunlar şu şeklide sıralanmıştır (Özşen vd., 2020);

- “İnsanların ailede, okulda veya toplumda maruz kaldıkları dil(ler)
- Günümüzün küreselleşen dünyasında hayatta kalma isteği
- Siyasi bağlamda, insanların diplomatik gelişme arzusu, politikacı iseler diğer ülkelerle ilişkiler
- Dini doktrinleri farklı bir dilde yazıldığında veya sunulduğunda inançlarının ilkelerini anlama arzusu
- Göç durumunda yerel halkla iletişim kurma zorunluluğu
- Yerel halkın azınlık gruplarıyla ticaret yapması
- Kişisel ilgi nedeniyle dil öğrenme.”

İki dilli eğitim, bireylere ve toplumlara birçok faydanın yanı sıra bağlama göre bazı dezavantajlar da sağlar. Bu nedenle, iki dilli eğitimin sonuçlarının tespit edilmesi oldukça önemlidir. (Özşen vd., 2020).

1.1.5. Mevsimlik tarım işçileri

Mevsimlik tarım işçileri genellikle tüm aile fertleriyle birlikte çalışmaya gittiklerinden sadece yılın birkaç ayında kendi adreslerinde yaşamaktadırlar. Ailesiyle beraber tarım işçiliği için giden binlerce ilköğretim çağındaki çocuk, eğitim- öğretim yılı bitmeden mevsimlik tarım işçisi olarak gittikleri yerlerden ancak diğer eğitim öğretim yılı başından sonra, yani okullar açıldıktan birkaç ay sonra dönebilmektedir. Eğitim öğretim yılı akademik takvimiyle örtüşmeyen bu mevsimlik tarım göçü sebebiyle çocukların eğitimi önemli ölçüde aksamakta ve telafisi mümkün olmayan öğrenme kayıplarına yol açmaktadır (Yavuz, 2019). Bakanlık konuyla ilgili birtakım önlemler

almaya çalışsa da sorunu ortadan kaldırmaya yetmemektedir. İlköğretim çağındaki çocuklar her ne kadar gittikleri yerlerde öğrenimlerini sürdürmeye çalışsalar da, bu pek sağlıklı sonuçlar vermemektedir. Mevsimlik tarım işçilerinin içinde buldukları elverişsiz ve zorlu yaşam şartlarında temel eğitimden mahrum kalan çocuklar her yıl yaklaşık sekiz ay süren göç süresince aileleri ile birlikte çadırlarda; sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi temel insan hakkı olan hizmetlere yeterince ulaşmadan geçirmek zorunda kalmaktadırlar (Akbiyık, 2008: 2011).

1.1.6. Sosyo-ekonomik durumu zayıf öğrenciler

Ekonomik olarak iyi durumda olan aileler, çocuklarının eğitim sorunları ile yakından ilgilendikleri için sorunları zamanında çözebilmektedirler. Bu ailelerin çocuklarına her türlü akademik desteği sağlayabilmeleri çocuklarını okul ve yaşam boyu öğrenimde başarılı kılmaktadır. Ekonomik düzey öğrencilerin kendilerine olan güvenine, öz saygılarına, gelişimlerine etkisi olan önemli bir etkidir. Ekonomik açıdan refah düzeyi yüksek olan ailede yetişen ergenlerin, benlik saygılarının yüksek, özgüvenli bireyler olduğu gözlenmektedir. Bu durum, ekonomik düzeyi yüksek olan bireylerin, ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilere göre akademik başarı bakımından daha iyi olmalarına imkân sağlamaktadır (Keskin ve Sezgin, 2009).

1.2. İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP)

İlkokullarda Yetiştirme Programı ilkokula devam eden öğrencilerden temel dersler olan Türkçe ve Matematik derslerinde eksik öğrenmelerini gidermelerini içerir. Öğrencilerin sınıftaki akranlarından kopmadan temel düzeydeki kazanım eksiklerini gidermeyi amaçlayan bir çalışmadır. Ayrıca öğrencilere öz güven kazandırarak tembellik algısından kurtarmak için psikososyal destek vermeyi amaç edinen Milli Eğitim Temel Müdürlüğünün bir çalışmasıdır. (MEB, 2018b).

İYEP yönergesinde programın amaçları şu şekilde belirtilmektedir (MEB, 2018b):

- a)** Öğrencilerin Türkçe ve Matematik derslerinde İYEP kapsamında tespit edilen kazanımlara erişmelerini sağlayacak etkinlikler ve öğrenme yaşantıları planlamak
- b)** Öğrencilerin psikososyal yönden desteklenmesini sağlamak
- c)** Sonraki eğitim basamaklarında muhtemelen ortaya çıkacak olan uyum problemlerini önleme
- ç)** Akademik başarısızlık nedeni ile ortaya çıkan devamsızlıkların önüne geçmek
- d)** Programın içinde yer alan öğrencilerin beklenen öğrenme seviyesine erişmesine yardımcı olmak
- e)** Sorun çözebilen, iletişim kurmaya ve öğrenmeye açık, kendine güveni olan ve mesuliyet sahibi sağlıklı ve mutlu fertlerin yetişmesine imkân sağlamak.”

İYEP, 3. sınıfa geçen öğrencilerin sınıflarındaki öğrenci arkadaşlarından kopmadan eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmesini, öğrenme düzeylerini arttırılması için ortaya çıkmış bir programdır. Öğrenciler arasında düzey farklılıklarını en az düzeye indirmeyi amaç edinir. Türkçe dersinde en temel düzeyden başlayarak görsel okuma ve okuma-yazma bilmeyenler için okuma yazma öğrenme ve sonrasında da okuduğunu anlama ile ilgili etkinlikleri kapsar. Matematik dersinde ise temel işlem becerilerinde geri kalan öğrencilere dört işlem becerisi kazandırmaya çalışılır. Böylece öğrencilerin temel eksiklerini gidererek öğrencilere özgüven kazandırarak temel bilgi ve becerilerini kazanmış, akranlarıyla beraber öğrenmeye devam eden öğrenciler yetiştirmeyi amaç edinir (Toptaş ve Karaca, 2019; Keskin, 2021).

İYEP 3. sınıf öğrencilerinin öğretim programı içerisinde bütün derslere temel teşkil eden Türkçe ve Matematik derslerindeki kazanım eksikliği bulunan öğrencilere yönelik olarak, örgün eğitime

devam ederken öğrenme eksiklerini gidermek için oluşturulmuş bir programdır. Program ayrıca öğrencilere psikososyal destek sağlanıp örgün eğitime adapte ederek, başarı düzeylerini arttırmayı amaçlamaktadır (MEB, 2018a; Gençoğlu, 2019; Gürler, 2020). İYEP Matematik programı, ülkemizdeki matematik başarısının yetersiz olması ve öğrencilerde matematik kaygısının bulunması, öğrenci, öğretmen ve velilerin bu dersle ilgili duydukları endişe ve uluslararası sınavlarda ülkemizin elde ettiği sonuçlar göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır (Toptaş ve Karaca, 2019). Bu yönüyle İYEP'in matematik başarısını olumlu etkilemesi beklenmektedir (Avlukyari, 2019). Psikososyal destek programı öğrencinin kendisinin başarı hissine varması, benlik saygısını yükseltmesi, çocuğun kendini tanıması, yeteneklerinin ve neleri yapabileceğinin farkında olması ve öğrencinin benlik saygınlığının ortaya çıkarıldığı öğrencinin sosyal ilişkisinin arttırılmasını hedef alan bir programdır (Kırnık, vd., 2019). Böylece daha önce öğretmenler tarafından normal derslerin içerisinde ek çalışmalarla desteklenen öğrenciler, İYEP'le beraber sistematik bir programa kavuşmuşlardır. Dolayısıyla İYEP ilkokuldaki dezavantajlı öğrenciler için bir erken teşhis ve tedavi uygulamasıdır (Kozikoğlu ve Tosun, 2020).

İYEP Programı ülkemizde 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde belirlenen okullarda pilot uygulama olarak başlatılmıştır. Pilot uygulama sonuçlarının başarılı bulunması üzerine program 2018-2019 eğitim-öğretim yılında tüm yurtda uygulamaya konulmuştur. Yukarıda belirtilen amaçlara yönelik olarak geliştirilen ve uygulanmaya başlanan İYEP programının hedef kitlesi Türkçe ve Matematik derslerinden öğrenme eksikleri olan ilkokul üçüncü sınıf öğrencileridir. Bu öğrenciler genel olarak Türkçe ve Matematik derslerinde program hedeflerine yeterince ulaşamamış öğrenciler, sığınmacılar, mülteciler, göçer ve yarı göçer ailelerin çocukları, mevsimlik tarım işçilerinin çocukları başta olmak üzere dezavantajlı öğrencilerdir. Bu program her öğrencinin ihtiyaç duyacağı yüksek kaliteli eğitimi alabilmelerini sağlamak amacıyla normal eğitim saatleri dışında öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanmıştır (MEB, 2018c). Programın felsefesi, temel becerileri, öğrenme-öğretme yaklaşımlarına uygun şekilde hazırlanmıştır. Başka bir deyişle bu programda ayrıca bir program felsefesi, temel beceri ve öğrenme-öğretme yaklaşımı benimsenmemiştir. Program 1 ve 2. sınıf düzeyinde öğretim programlarında yer alan kazanımlar arasından seçilerek oluşturulmuştur. Dolayısıyla bu program mevcut öğretim programlarının ve örgün öğretim sisteminin içerisinde temel becerileri öğretmeyi amaçlar.

İYEP'te Türkçe derslerinde okuma-yazma konusundaki eksikliklerinin giderilmesi, okuduğunu anlama düzeyinin artırılması hedeflenmiştir. Matematik dersinde ise temel düzey matematiksel ilişkilendirme kavramlarının farkına varılması, dört işlem yapabilme becerisinin kazandırılması ve bu becerilerin günlük hayatının içerisinde kullanması amaçlanmıştır. Türkçe ve matematik derslerine karşı geliştirilen olumsuz tutum ve ön yargıdan öğrencinin kurtarılması için psikososyal destek vererek öğrenciye özgüven duygusu vermek programın amaçları arasında yer alır. Bunların yanı sıra programda eğitim öğretim süreçlerine yönelik bazı genel amaç ve ilkeler de belirlenmiştir. Bu ilkeler şu şekildedir (MEB, 2019d);

- a) İYEP'e dâhil olan öğrenciler belirlenen eksiklikleri doğrultusunda programa alınır.
- b) Programın, öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda uygulanması esastır.
- c) Öğrencilerin akranlarından ayrışma hissine kapılmasını önleyici tedbirler alınır.
- ç) Öğrencilere İYEP kapsamında psikososyal destek sağlanır.
- d) Öğrencilerin program süresince devamları sağlanır.
- e) Öğrencilerin velilerinden hiçbir ad altında ücret alınmaz.

İYEP Programında İYEP'in özel amaçları şu şekilde belirlenmiştir (MEB, 2019d):
Bu program öğrencilerin;

- a) Temel dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmesini,
- b) İlk okuma yazma konusundaki eksikliklerini gidermesini,
- c) Okuduğunu anlama düzeyini artırmasını,
- d) Matematiksel okuryazarlık becerilerini geliştirmesini,
- e) Matematiksel kavramları anlamasını ve günlük hayatta kullanmasını,
- f) Problem çözme sürecinde kendi düşüncelerini ifade etmesini,
- g) Matematiğe yönelik olumlu tutum ve öz güvenli bir yaklaşım geliştirmesini,
- h) Türkçe ve matematik öğrenme alanlarında öğrenci merkezli bir bakışla psikososyal destek olarak eksikliklerinin giderilmesini amaçlamaktadır.“

1.2.1. İYEP uygulama süreci

İYEP uygulaması için iş ve işlemler okullar açılıp öğrencilerin okula uyumu sağlandıktan sonra Ekim ayının 3. haftasında başlamaktadır. İYEP Yönergesi gereğince Ekim ayının 3. haftasında sınıf öğretmenleri tarafından öğrencilere Öğrenci Belirleme Aracı (ÖBA) uygulanır. ÖBA ölçme aracı uygulanırken öğrencilere sınava girdikleri hissi vermemeye ve etkinlik gerçekleştiriliyormuş gibi rahat bir ortam sağlanmasına özen gösterilir. Özel eğitim öğrencileri İYEP uygulamasından muaf olmalarına rağmen diğer öğrencilerden ayırılmadan bu uygulamaya dâhil edilirler. ÖBA tamamlandıktan sonra öğrenci kitapçıkları toplanır ve öğretmen tarafından değerlendirilerek değerlendirme kitapçığına işlenir (MEB, 2018d; Kırnık, vd., 2019). Daha sonra Türkçe ve Matematik ders değerlendirme sonuçları sınıf öğretmeni tarafından e-okul sistemine işlenir. İşlenen cevapları daha sonra değiştirme imkanı bulunmamaktadır. E-okul İYEP bilgisi sistemi öğrenci değerlendirme sonucunu otomatik olarak belirler (Aydın ve Yakar, 2020).

Okul öğretmenler kurulunda belirlenen üyelerden İYEP değerlendirme komisyonu kurulur. Bu komisyon okul müdürü veya müdür yardımcısı başkanlığında en az iki sınıf öğretmeni ve varsa okul rehber öğretmeninden oluşur. Komisyon tarafından İYEP'e kalan öğrenciler için yapılacak çalışmalar için çalışma programı yapılır ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün onayına sunulur.

İYEP belirlenen çalışma takvimi doğrultusunda hafta içi uygulanacaksa 2 ders saati, hafta sonu uygulanacaksa 6 ders saati olarak planlanır. Programda İYEP sınıfının dersi haftada toplam 10 saat olacak şekilde planlanır. İYEP sınıflarının ideal olarak 1-6 öğrenciden oluşması amaçlanır ancak ikinci sınıf grubu oluşmaması durumunda sınıf mevcudu 10 öğrenciye kadar çıkabilir. İYEP'e kalan öğrenci velilerinden veli izin belgesi alınır. İYEP uygulamasında programa katılacak öğrencilerin kendi sınıf öğretmenleri görev alabileceği gibi başka sınıf öğretmenlerine de görev verilebilir. Görev verilen öğretmen bilgileri e-okul bilgi sistemine işlenir.

MEB İYEP Uygulama Kılavuzuna göre; öğrenciler kaldıkları modülden başlamak üzere ders saati dışında destek eğitim çalışmalarına başlarlar. Öğrenciler temel kazanım eksiklerini gidermek için Türkçe ve Matematik derslerine program doğrultusunda devam ederler. Derslerde öğrenciler MEB tarafından hazırlanan Türkçe Etkinlik Kitabı ve Matematik Etkinlik kitabını kullanırlar. Bir modülün tamamlanmasından sonra öğrencilerin bir üst modüle geçirilmesi için değerlendirme çalışmaları yapılır. Modülü başarıyla tamamlayan öğrenciler bir üst modüle devam ederler. Sınıf öğretmenleri tarafından modülü başarıyla tamamlayan öğrenciler e-okul bilgi sistemine işlenir. İYEP uygulamasına öğrencilerin devamının sağlanması esas olup, öğrenci devamsızlıkları da e-okul sistemine işlenerek devam takibi yapılır (MEB, 2018d).

Programda üç değerlendirme basamağı kullanılmaktadır. Öğrenciler için ilk basamakta tanıma ve yerleştirmeye yönelik yerleştirme değerlendirmesi, daha sonraki basamakta modüllerden geçiş

değerlendirmesi amacıyla izleme ve biçimlendirme değerlendirme yapılır. Öğrencilerin program sonunda modülü eksiksiz olarak tamamlayıp tamamlamadıklarını anlamaya yönelik olarak Öğrenci Değerlendirme Aracının (ÖDA) kullanıldığı sonuç odaklı değerlendirme yapılır. Yapılan değerlendirme sonuçları Milli Eğitim Müdürlüklerine bildirilir.

Öğrencilere İYEP uygulama süreci içerisinde psikososyal destek sağlanması son derece önem arz etmektedir. Bu nedenle program kapsamında öğrencilerin başarısızlık hissinden kurtulmasını sağlamak, öğrenci problemlerine çözümler üretmek, öğrenme sürecinin daha hızlı ve etkin olarak gerçekleşmesini sağlamak amacıyla psikososyal destek rehberi hazırlanmıştır. Program sonunda öğrencilerin Türkçe ve Matematik derslerinde kazanım eksiklerini gidermiş ve akranlarıyla uyum sağlamış bir şekilde eğitim-öğretimlerine devam etmeleri beklenmektedir.

1.2.2. Program içeriği

İlkokullarda Yetiştirme Programı Türkçe ve Matematik olmak üzere iki dersi kapsamaktadır. Her iki derste de program kapsamında öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanımlar belirlenen öğrenme alanları/alt öğrenme alanları altında aşamalı üçer modül içerisine yerleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda İYEP kapsamındaki iki derse ait öğrenme alanları/alt öğrenme alanları, öğrenme alanlarında yer alan kazanım sayıları, kazanımların modüllere dağılımı ve her bir modül için ayrılan ders saati miktarı tablo halinde (Tablo 1) gösterilmiştir.

Tablo 1

İYEP Kazanımlarının Ders, Modül ve Ders Saatlerine Göre dağılımı

DERSLER VE MODÜLLER							
TÜRKÇE		Dinleme İzleme	Konuşma	Okuma	Yazma	Kazanım sayısı	Ders Saati
	1. Modül	2	1	0	0	3	5
	2. Modül	1	0	4	5	10	72
	3. Modül	0	0	2	1	3	19
	TOPLAM	3	1	6	6	16	96
MATEMATİK		Doğal Sayılar	Toplama- Çıkarma	Çarpma- Bölme		Kazanım Sayısı	Ders Saati
	1. Modül	4	6	0		10	24
	2. Modül	3	4	0		7	24
	3. Modül	0	0	5		5	16
	TOPLAM	7	10	5		22	64

Kaynak: MEB, 2019a

Tablo 1’de de görüldüğü gibi İYEP’in Türkçe programı Dinleme-İzleme, Konuşma, Okuma ve Yazma olmak üzere dört öğrenme alanından, Matematik programı ise Doğal Sayılar, Toplama-Çıkarma ve Çarpma-Bölme öğrenme alanlarından oluşmaktadır. Türkçe programında Dinleme-İzleme öğrenme alanında 1. Modülde 2, 2. Modülde 1 kazanım olmak üzere 3 kazanım, Konuşma öğrenme alanında 1. Modülde 1 kazanım, Okuma öğrenme alanında 2. Modülde 4, 3. Modülde 2 olmak üzere toplam 6 kazanım, Yazma öğrenme alanında ise 2. Modülde 5, 3. Modülde 1 olmak üzere 6 kazanıma yer verilmiştir. Böylece Türkçe programında 1. Modülde 3, 2. Modülde 10 ve 3. Modülde 3 olmak üzere toplam 16 kazanıma yer verilmiştir. Yine programda Türkçe dersinin 1. Modülüne 5, 2. Modülüne 72, 3. Modülüne ise 19 saat olmak üzere toplam 96 ders saati ayrılmıştır. İYEP’in Matematik dersinin Doğal Sayılar öğrenme alanında 1. Modülde 4, 2. Modülde 3 olmak üzere 7, Toplama-Çıkarma öğrenme alanında 1. Modülde 6, 2. Modülde 4 olmak üzere 10; Çarpma-Bölme öğrenme alanında ise 3. Modülde 5 olmak üzere toplam 22 kazanım bulunmaktadır.

Matematik dersine 1. ve 2. Modüllere 24'er, 3. Modüle ise 16 saat olmak üzere toplam 64 ders saati ayrılmıştır. Böylece İYEP toplam 160 saatlik bir program olup bunun 96 saati Türkçe, 64 saati ise Matematik dersine ayrılmıştır.

Aşağıda İYEP'i oluşturan Türkçe ve Matematik derslerinin kazanımları ile program kapsamındaki psikososyal destek faaliyetleri ayrı alt başlıklar altında ele alınarak incelenmiştir.

1.2.2. 1 Türkçe modülü

Dil eğitiminde geliştirmeyi amaç edinen beceriler anlatma ve anlama becerileri olmak üzere iki kısımda değerlendirilir. Anlatma becerileri, konuşma ve yazma yanında görsel sunudan oluşurken; anlama becerileri okuma, dinleme ve görsel okumadan oluşmaktadır (Kırkkılıç ve Akyol, 2007: 49). İletişim bakımından dil becerisi sözlü yazılı ya da görsel dil becerilerinden oluşan 3 kategori bulunmaktadır sözlü dil becerileri konuşma ve dinleme; yazılı dil becerileri ise yazma ve okuma; görsel sunu ile görsel okuma ise görsel değil becerileri arasında bulunmaktadır. İYEP'de de Türkçe dersi kazanımları Dinleme-İzleme, Konuşma, Okuma ve Yazma becerilerini kapsayacak şekilde oluşturulan öğrenme alanları altında sınıflandırılmıştır.

Tablo 2

İYEP Türkçe Dersi Modüllerinde Yer Alan Kazanımlar

İYEP TÜRKÇE MODÜLÜ KAZANIMLARI		
1. MODÜL	2. MODÜL	3. MODÜL
<p>T.M-1.1. Sözlü yönergeleri uygular.</p> <p>T.M1.2. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.</p> <p>T.M-1.3. Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.</p>	<p>T.M-2.1. Seslere karşılık gelen harfleri ayırt eder.</p> <p>T.M-2.2. Harfi tanıır ve seslendirir.</p> <p>T.M-2.3. Harfleri tekniğine uygun yazar.</p> <p>T.M-2.4. Hece ve kelimeleri okur.</p> <p>T.M-2.5. Hece ve kelimeler yazar.</p> <p>T.M-2.6. Rakamları tekniğine uygun yazar.</p> <p>T.M-2.7. Basit ve kısa cümleleri okur.</p> <p>T.M-2.8. Anlamli ve kurallı cümleler yazar.</p> <p>T.M-2.9. Kısa metinleri okur.</p> <p>T.M-2.10. Yazma çalışmalarını yapar.</p>	<p>T.M-3.1. Görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve kelimelerin anlamlarını tahmin eder.</p> <p>T.M-3.2. Okuduğu metinle ilgili soruları cevaplar.</p> <p>T.M-3.3. Kısa metinler yazar.</p>

Kaynak: MEB, 2019a

Tablo 2'de de görüldüğü gibi Türkçe dersinin 1. Modülünde "Sözlü yönergeleri uygular", "Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir." ve "Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur." şeklinde üç kazanım yer almaktadır. 2. Modülde "Seslere karşılık gelen harfleri ayırt eder", "Harfi tanıır ve seslendirir", "Harfleri tekniğine uygun yazar", "Hece ve kelimeleri okur", "Hece ve kelimeler yazar", "Rakamları tekniğine uygun yazar", "Basit ve kısa cümleleri okur", "Anlamli ve kurallı cümleler yazar", "Kısa metinleri okur" ve "Yazma çalışmalarını yapar" şeklinde ilk okuma-yazma becerileri kazandırmaya yönelik on kazanıma yer verilmiştir. 3. Modülde ise "Görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve kelimelerin anlamlarını tahmin eder", "Okuduğu metinle ilgili soruları cevaplar" ve "Kısa metinler yazar" şeklinde okuma ve anlama becerileri geliştirmeye yönelik üç kazanım bulunmaktadır.

1.2.2.2 Matematik Modülü

İYEP eğitim sürecinde öğrencilerin matematik dersi programında yer alan ve temel matematik becerilerini kapsayan doğal sayılar, toplama ve çıkarma ile çarpma ve bölme konularını kapsamaktadır. Aşağıda İYEP kapsamında yer verilen Matematik dersi modül ve kazanımları tablo halinde (Tablo 3) gösterilmiştir.

Tablo 3

İYEP Matematik Dersi Modüllerinde Yer Alan Kazanımlar

İYEP MATEMATİK MODÜLÜ KAZANIMLARI		
1. MODÜL	2. MODÜL	3. MODÜL
<p>M.M-1.1. Nesne sayısı 20'ye kadar (20 dâhil) olan bir topluluktaki nesnelerin sayısını belirler ve bu sayıyı rakamla yazar.</p> <p>M.M-1.2. 100'e kadar (100 dâhil) ileriye doğru birer, beşer ve onar ritmik sayar.</p> <p>M.M-1.3. 20'ye kadar (20 dâhil) ikişer ileriye, birer ve ikişer geriye sayar.</p> <p>M.M-1.4. Miktarı 10 ile 20 (10 ve 20 dâhil) arasında olan bir grup nesneyi, onluk ve birliklerine ayırarak gösterir, bu nesnelere karşılık gelen sayıyı rakamlarla yazar ve okur.</p> <p>M.M-1.5. Toplama işleminin anlamını kavrar.</p> <p>M.M-1.6. Toplamları 20'ye kadar (20 dâhil) olan doğal sayılarla toplama işlemini yapar.</p> <p>M.M-1.7. Doğal sayılarla toplama işlemini gerektiren problemleri çözer.</p> <p>M.M-1.8. Çıkarma işleminin anlamını kavrar.</p> <p>M.M-1.9. 20'ye kadar (20 dâhil) olan doğal sayılarla çıkarma işlemi yapar.</p> <p>M.M-1.10. Doğal sayılarla çıkarma işlemini gerektiren problemleri çözer.</p>	<p>M.M-2.1. Nesne sayısı 100'e kadar (100 dâhil) olan bir topluluktaki nesnelerin sayısını belirler ve bu sayıyı rakamla yazar.</p> <p>M.M-2.2. 100'den küçük doğal sayıların basamaklarını modeller üzerinde adlandırır, basamaklardaki rakamların basamak değerlerini belirtir.</p> <p>M.M-2.3. 100 içinde ikişer, beşer ve onar; 30 içinde üçer; 40 içinde dörder ileriye ve geriye doğru sayar.</p> <p>M.M-2.4. Toplamları 100'e kadar (100 dâhil) olan doğal sayılarla eldesiz ve eldeli toplama işlemini yapar.</p> <p>M.M-2.5. Doğal sayılarla toplama işlemini gerektiren problemleri çözer.</p> <p>M.M-2.6. 100'e kadar olan doğal sayılarla onluk bozmayı gerektiren ve gerektirmeyen çıkarma işlemi yapar.</p> <p>M.M-2.7. Doğal sayılarla toplama ve çıkarma işlemini gerektiren problemleri çözer.</p>	<p>M.M-3.1. Çarpma işleminin tekrarlı toplama anlamına geldiğini açıklar.</p> <p>M.M-3.2. Doğal sayılarla çarpma işlemi yapar.</p> <p>M.M-3.3. Doğal sayılarla çarpma işlemi gerektiren problemler çözer.</p> <p>M.M-3.4. Bölme işleminde gruplama ve paylaşırma anlamlarını kullanır.</p> <p>M.M-3.5. Bölme işlemini yapar, bölme işleminin işaretini (\div) kullanır</p>

Kaynak: MEB, 2019a

Tablo 3'te de görüldüğü gibi İYEP Matematik kazanımları taksonomik bir yaklaşımla oluşturulan üç modül halinde düzenlenmiştir. Birinci Modülde rakam, sayı, 20'ye kadar ritmik sayma, toplama

ve çıkarma gibi en temel konularla ilgili olarak şu on kazanıma yer verilmiştir: “Nesne sayısı 20’ye kadar (20 dâhil) olan bir topluluktaki nesnelerin sayısını belirler ve bu sayıyı rakamla yazar.”, “100’e kadar (100 dâhil) ileriye doğru birer, beşer ve onar ritmik sayar.”, “20’ye kadar (20 dâhil) ikişer ileriye, birer ve ikişer geriye sayar.”, “Miktarı 10 ile 20 (10 ve 20 dâhil) arasında olan bir grup nesneyi, onluk ve birliklerine ayırarak gösterir, bu nesnelere karşılık gelen sayıyı rakamlarla yazar ve okur.”, “Toplama işleminin anlamını kavrar.”, “Toplamları 20’ye kadar (20 dâhil) olan doğal sayılarla toplama işlemini yapar.”, Doğal sayılarla toplama işlemini gerektiren problemleri çözer.”, “Çıkarma işleminin anlamını kavrar.”, “20’ye kadar (20 dâhil) olan doğal sayılarla çıkarma işlemi yapar.” ve “Doğal sayılarla çıkarma işlemini gerektiren problemleri çözer.”

2. Modülde kazanım kapsamı 20’den 100’e çıkarılmış ve 100’e kadar sayma, ritmik sayma, toplama ve çıkarma işlemleri ile ilgili şu yedi kazanıma yer verilmiştir: “Nesne sayısı 100’e kadar (100 dâhil) olan bir topluluktaki nesnelerin sayısını belirler ve bu sayıyı rakamla yazar.”, “100’den küçük doğal sayıların basamaklarını modeller üzerinde adlandırır, basamaklardaki rakamların basamak değerlerini belirtir.”, “100 içinde ikişer, beşer ve onar; 30 içinde üçer; 40 içinde dörder ileriye ve geriye doğru sayar.”, “Toplamları 100’e kadar (100 dâhil) olan doğal sayılarla eldesiz ve eldeli toplama işlemini yapar.”, “Doğal sayılarla toplama işlemini gerektiren problemleri çözer.”, “100’e kadar olan doğal sayılarla onluk bozmayı gerektiren ve gerektirmeyen çıkarma işlemini yapar.” ve “Doğal sayılarla toplama ve çıkarma işlemini gerektiren problemleri çözer.”

Matematik programının 3. Modülü çarpma ve bölme işlemi ile ilgili kazanımları kapsamaktadır. Bu modülde beş kazanıma yer verilmiş olup şöyledir: “Çarpma işleminin tekrarlı toplama anlamına geldiğini açıklar.”, “Doğal sayılarla çarpma işlemi yapar.”, “Doğal sayılarla çarpma işlemi gerektiren problemler çözer.”, “Bölme işleminde gruplama ve paylaşırma anlamlarını kullanır.”, “Bölme işlemi yapar, bölme işleminin işaretini (\div) kullanır.”

1.2.2.3 Psikososyal Destek

Milli Eğitim Bakanlığı İlkokullarda Yetiştirme Programında sadece Türkçe ve Matematik derslerindeki kazanımları odak noktasına almakla kalmaz öğrencilerin sosyal ve duygusal yönlerden desteklenmesini de amaçlar. Öğrencileri sosyal ve duygusal yönden geliştirmek amacıyla önleyici ve güçlendirici etkinlikler yapar: Önleyici etkinlikler; öğrencilerini hazırbulunuşluklarını arttırmaya yönelik çalışmaları, stres anında stres durumundan kurtulabilmek için gerekli psikososyal destek faaliyetlerini içerir. Güçlendirici etkinlikler ise; öğrencilerin duygularını doğru bir şekilde ifade etmelerini, yaşadıkları stres durumunu anlamaları ve bu stres durumundan kurtulabilmek için gerekli yol ve yöntemleri kullanmalarını sağlamaya yönelik etkinlikleri kapsar (MEB, 2019e).

İlkokullarda Yetiştirme Programı kapsamında sınıf öğretmeni öğrencilerinin yaşadığı stres durumlarından kurtulmalarını sağlamak için okul rehber öğretmeninden destek alarak; sorunlara çözümler üretebilir. İYEP Psikososyal Destek Rehberindeki kontrol listesi sınıf öğretmenlerince de uygulanabilir şekilde hazırlanmıştır. İYEP Psikososyal Destek Rehberinde öğretmenlerden istenen psikolojik destek için alan uzmanlığına ihtiyaç yoktur. Öğrenciler psikososyal destekle eğitim öğretim ortamındaki karşılaşılabileceği zorlukları tanır ve bunlarla baş etme yollarını öğrenir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de ilkokul öğrencilerinden çeşitli nedenlerle Türkçe ve Matematik derslerinden öğrenme kazanımlarını yeterli düzeyde edinememiş öğrencilere ilgili derslerden ek destek eğitimi ve psikososyal destek sunmak amacıyla hazırlanan İYEP 2018-2019 öğretim yılından itibaren uygulanmaktadır. Bu uygulama başta dezavantajlı gruplar olmak üzere öğrencilerin maruz kaldıkları eğitim eşitsizliklerini ortadan kaldırarak fırsat eşitliği sunmaya yönelik olarak atılmış çok önemli bir adımdır. Zira okullar ve bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik vb. nedenlere dayalı başarı farklılıklarının yüksek olduğu ülkelerde ek yetiştirici programların uygulanması bir zaruret halini almaktadır. Türkiye’de bu boşluk İYEP uygulaması ile doldurulmaktadır.

İYEP uygulamasının hedef kitlesini ilkokulların üçüncü sınıfına devam eden ve özel eğitim ihtiyacı olmayan, önceki eğitim ve öğretim yılları içinde çeşitli nedenlerle Türkçe ve Matematik dersi öğretim programlarında yer alan ve İYEP kapsamında belirlenen kazanımları yeterli düzeyde edinememiş öğrenciler oluşturmaktadır. Üçüncü sınıf öğrencilerine her yıl Ekim ayının 2. haftasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İYEP’edahl edilecek öğrencileri belirlemek amacıyla geliştirilen Öğrenci Belirleme Aracı (ÖBA) uygulanır, uygulama sonuçları e-Okul Bilgi Sisteminde ilgili modüle işlenir ve sistem İYEP’e alınacak öğrencileri belirlemektedir. İYEP Ekim ayının 3. haftasından itibaren hafta içi bir günde 2, hafta sonu ise 6 saatten fazla olmamak ve haftada toplam 10 saati aşmayacak şekilde planlanmakta ve uygulanmaktadır. Bir İYEP grubunun 1-6 öğrenciden oluşması esas ise de zorunlu hallerde öğrenci sayısı 10’a kadar çıkabilmektedir.

İYEP Türkçe ve Matematik derslerinden aşamalılık ilkesine göre oluşturulmuş üçer modülden oluşmaktadır. Türkçe dersinde birinci modülde Dinleme/İzleme öğrenme alanında 2, Konuşma öğrenme alanında 1 olmak üzere 3; ikinci modülde Dinleme/İzleme öğrenme alanında 1, Okuma öğrenme alanında 4, Yazma öğrenme alanında ise 5 olmak üzere 10 kazanım bulunmaktadır. Üçüncü modülde ise Okuma öğrenme alanında 2, Yazma öğrenme alanında 1 olmak üzere 3 kazanıma yer verilmiştir. Programın Türkçe bölümünde her üç öğrenme alanında toplam 16 kazanım yer almaktadır.

Programın Matematik bölümü Doğal Sayılar , Toplam ve Çıkarma ve Çarpma ve Bölme başlıklı üç öğrenme alanından oluşmaktadır. Programın birinci modülünde Doğal sayılar öğrenme alanında 4, Toplama ve Çıkarma öğrenme alanında 6 olmak üzere toplam 10; ikinci modülünde Doğal Sayılar öğrenme alanında 3, Toplama ve Çıkarma öğrenme alanında 4 olmak üzere toplam 7 kazanım bulunmaktadır. Programın üçüncü modülünde ise Çarpma ve Bölme öğrenme alanında 5 kazanıma yer verilmiştir. Programın Matematik dersi bölümünde her üç modülde toplam 22 kazanım bulunmaktadır. Böylece İYEP Türkçe dersiyle ilgili 16, Matematik dersiyle ilgili ise 22 olmak üzere toplam 38 kazanımdan oluşmaktadır. İYEP’te görevli öğretmen tarafından yapılan değerlendirme sonucunda belirlenen kazanımlara ulaştığı tespit edilen öğrenciler bir üst modüle geçirilmektedir.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlama, dezavantajlı öğrencilerin desteklenerek içinde buldukları olumsuz şartların eğitim sürecindeki olumsuz etkilerini azaltmak ve öğrenme eksikliklerinin erkenden tespit edilerek giderilmesine çalışmak ve böylece bu eksiklerin üst sınıflardaki öğrenmelerini olumsuz etkileyerek başarısızlığın kronik bir hal almasını önlemeye yönelik olarak geliştirilen ve uygulanan İYEP çok yerinde ve yararlı bir uygulama olduğu açıktır. Tüm bu yararlarına rağmen literatürde İYEP uygulamasının eksiklik ve aksaklıklarını ortaya koyan pek

çok araştırma da mevcuttur. Araştırmalarda İYEP'in uygulama sürecinde yaşanan aksaklıklar genellikle şu konularda yoğunlaşmaktadır:

- Uygulama süresinin yetersiz olması (Dilekçi, 2019; Kozikoğlu ve Tosun, 2020; Açıl vd., 2021; Özüdoğru, 2022)
- Program için hazırlanan öğretim materyallerinin ve ders araç-gereçlerinin yetersiz olması (Dilekçi, 2019; Kırnık vd., 2019; Aydın ve Yakar, 2020; Özüdoğru, 2022).
- Programın öğrencilerde yorgunluğa sebebiyet vermesi (Dilekçi, 2019; Aydın ve Yakar, 2020; Kozikoğlu ve Tosun, 2020).
- Alt sınıflara (2. sınıf) uygulanmaması (Dilekçi, 2029; Kırnık vd., 2019; Açıl vd., 2021; Özüdoğru, 2022).
- Program içeriğinin yetersiz olması (Dilekçi, 2019; Açıl vd., 2021)
- Öğrencilerin devamsızlık yapmaları (Dilekçi, 2019; Kırnık vd., 2019; Aydın ve Yakar, 2020; Kozikoğlu ve Tosun, 2020; Özüdoğru, 2022).
- Öğretmenlerin ek ders ücretlerinin yetersiz olması (Dilekçi, 2019; Kırnık vd., 2019; Özüdoğru, 2022).
- İYEP'e katılım için veli izninin gerekli olması (Dilekçi, 2019; Kırnık vd., 2019; Kozikoğlu ve Tosun, 2020; Özüdoğru, 2022).
- Velilerin ilgisiz ve duyarsız olmaları (Aydın ve Yakar, 2020; Kozikoğlu ve Tosun, 2020; Açıl vd., 2021; Özüdoğru, 2022).
- Yabancı uyruklu öğrencilerin programa uyumda yaşadıkları problemler (Kırnık vd., 2019; Kozikoğlu ve Tosun, 2020)

Yukarıda belirtilenlerin dışında İYEP uygulama sürecinde öğretmenlerin görev almaya isteksiz olmaları, öğretmenlerin konuyla ilgili eğitimlerinin yetersiz olması, gruplarda öğrenci sayılarının fazlalığı, denetim mekanizmasının olmaması (Kırnık vd., 2029), taşımali öğrencilerin sorun yaşamaması (Kozikoğlu ve Tosun, 2020) gibi sorunlar da dile getirilmektedir.

İYEP uygulamasının etkililiğini ve verimliliğini artırabilmek için ilgili literatüre dayalı olarak geliştirilen aşağdaki önlemlerin alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir:

- 1- İYEP 2. ve 4. sınıflar düzeyinde de uygulanmalıdır.
- 2- İYEP uygulamasına dâhil edilen taşımali eğitim kapsamındaki öğrencilerin programa katılımlarını kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılmalıdır.
- 3-Öğrencilerin aşırı yorulmalarını ve bıkmalarını önlemek için program hafta içi eğitim-öğretim süreci içerisinde planlanmalıdır.
- 4-Uygulama tüm eğitim öğretim yılı içerisinde dağıtılmalı ders saatleri uzatılmalıdır.
- 5-Uygulama birleştirilmiş sınıf mantığından kurtarılarak modül bazlı sınıflar oluşturulmalıdır.
- 6-Öğretim materyalleri daha da geliştirilmeli, ödev ve tekrar kitapları hazırlanmalı, ders eğlenceli materyallerle desteklenmelidir.
7. Programa katılmak için veli iznine gerek duyulmamalıdır.
- 8-Programa dâhil edilen öğrencilerin velileriyle daha etkili iletişim kurulmalıdır.
- 9- Öğretmen ücretleri Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında (DYK) görev alan öğretmenlerin ücreti gibi artımlı olmalıdır.
- 10- İYEP ders programı hazırlanırken öğrenci görüşleri dikkate alınarak hazırlanmalı ve öğrenci katılımı arttırılmalıdır.
- 11- İYEP'in Psikososyal Destek içeriği daha çok çocukların sosyalleşme ve öz güven kazanmalarına katlı sağlayacak öğrenci etkinlikleriyle zenginleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıl, H., Ekinci, A., DüNDAR, M. & Bilgiç, R. (2021). Sınıf öğretmenlerinin ilkokullarda yetiştirme programına (İYEP) ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(20), 257-277.
- Akay, C. (2015). Öğrenmeyi etkileyen temel faktörler ve genel öğrenme-öğretme ilkeleri. T. Yanpar Yelken ve C. Akay (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemler içinde*. (1-24). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akbıyık, N. (2008). Türkiye’de tarım kesiminde işgücü piyasalarının yapısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(7), 220-237.
- Arıcı, İ. (2007). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğrenci başarısını etkileyen faktörler (Ankara örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arkan, Z. & İrez, S. (2021). *Türkiye’de ve dünyada dezavantajlılık; sosyal içerme eğitim programı*. T.C Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal İçerme Eğitim Programı.
- Avlukyari, N. T. (2019). *İlkokullarda yetiştirme programı (iyep)’in öğretmen ve yöneticiler tarafından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aydın, S. & Yakar, L. (2020). İlkokullarda yetiştirme programında (İYEP) karşılaşılan sorunlar, paydaşlarına olan katkıları ve çözüm önerileri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(3), 795-814.
- Balantekin, Y. (2020) İlkokullarda yetiştirme programı (iyep) Türkçe dersinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: bir karma yöntem araştırması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(1), 153-184.
- Bektaş, Ö. & Turan, R. (2022). *Sosyal bilgiler öğretim programları: içerik, kapsam ve örüntü*. İçinde Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programları. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Bostan, H. (2018). Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin uyum, vatandaşlık ve iskân sorunu. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 38-88.
- Çelik, V. (1998). Bilgi toplumunun eğitim sistemi ve geleceğe yönelik eğilimler. *Yeni Türkiye Dergisi*, 19, 829-836.
- Dağdelen, S. (2013). *Biyoloji derslerinde öğretmenlerin kişilerarası davranışı, sınıf öğrenme ortamı ve öğrenci başarısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dilekçi, Ü. (2019). İlkokullarda yetiştirme programına (İYEP) ilişkin öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 433-454.
- Engin, A. O., Özen, Ş. & Bayoğlu, V. (2009). Öğrencilerin okul öğrenme başarılarını etkileyen bazı temel değişkenler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 125-156.
- Gençoğlu, C. (2019) Milli bir destekleme ve yetiştirme modeli: ilkokullarda yetiştirme programı(iyep). *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 853-881.
- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2004), 223-236.
- Gürler, M. (2020). Devlet okuluyla özel okul arasındaki farklar. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-6.
- Gürol, M. & Gül. M. (2021) İlkokullarda yetiştirme programının iyep işlevselliğinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 16-33.
- Howie, S. J. & Pietersen, J. J. (2001). Mathematics literacy of final year students: South African realities. *Studies in Educational Evaluation*, 27, 7-25.

- Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: “Türkiye'nin müstakbel vatandaşları”. *Akademik Perspektif Dergisi*, (1), 30-35.
- Kaplan, S. P. (1990). *Educational psychology for tomorrow's teacher*. New York: West Publishing Company.
- Keskin, G. & Sezgin B. (2009). Bir grup ergende akademik başarı durumuna etki eden etmenlerin belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, (10), 3-18.
- Keskin, M. (2021). *İlkokullarda yetiştirme programının (iyep) dezavantajlı öğrenciler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Kırnık, D., Susam, E. & Özbek, R. (2019). İyep (ilkokullarda yetiştirme programı) uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 387-415.
- Kırkkılıç, A. & Akyol, H. (2007). *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. PegemA Akademi Yayıncılık.
- Kozikoğlu, İ. & Tosun, Y. (2020). İlkokullarda yetiştirme programına (iyep) ilişkin öğretmen görüşleri: nitel bir çözümleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(3), 903-930.
- MEB (2018a). *İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP)*. Ankara: Erişim adresi: https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_05/21135108_iyep_2019.pdf Erişim tarihi: 15.02.2024
- MEB, (2018b). *İlkokullarda Yetiştirme Programı Psikososyal Destek Rehberi*. Erişim adresi: https://bayramic.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_10/03164911_YYEP_Psikosoyal_Destek_Rehberi.pdf Erişim tarihi: 23.02.2024
- MEB, (2018c). *İYEP Uygulama Kılavuzu*. Erişim adresi: https://beytussebab.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/24111411_13134503_YYEP_Uygulama_KYlavuzu.pdf Erişim tarihi: 23.02.2024
- MEB. (2018d). *İlkokullarda Yetiştirme Programı Yönergesi*. 10.12.2018 tarihinde https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/05171730_YYEP_Yonerge.pdf adresinden alınmıştır
- MEB. (2019a). *İlkokullarda Yetiştirme Programı*. Erişim adresi: https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_09/11150509_YYEP_TANITIM_KYTABI_06.09.2023.pdf Erişim tarihi: 23.02.2024
- MEB. (2019b). *Millî Eğitim Bakanlığı Yetiştirici ve Tamamlayıcı Sınıflar ve Kurslar Yönergesi*. Erişim adresi: <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/269.pdf> Erişim tarihi: 20.02.2024
- MEB. (2019d). *İlkokullarda Yetiştirme Programı Uygulama Kılavuzu*. Erişim adresi: https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_10/26191853_DesteklemeveYetiYtirme_KurslarYYonergesi.pdf Erişim tarihi: 20.01.2024
- MEB. (2019e). *İlkokullarda Yetiştirme Programı Psikososyal Destek Rehberi*. Erişim adresi: https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_11/05112134_PSIKOSOSYAL_DESTEK_REHBERI-2019.pdf Erişim tarihi: 10.02.2024
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özdoğru, M. (2022) İlkokullarda yetiştirme programı'nın (iyep) değerlendirilmesi. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 50-63.
- Öksüzler, O. & Sürekçi, D. (2010). Türkiye'de ilköğretimde başarıyı etkileyen faktörler: bir sıralı lojistik yaklaşımı. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 47(543), 79-89.
- Özşen, A. & Çalışkan, T., Önal, A., Baykal, N., & Tunaboylu, O. (2020). An overview of bilingualism and bilingual education. *Journal of Language Research*, 4(1), 40-57.
- Pransiska, R. (2017). *Benefits of Bilingualism in Early Childhood: A Booster of Teaching English to Young Learners*. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 58.

- Sarıdoğan, E. (2019). *İlkokullarda yetiştirme programı'nın 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Sarıer, Y. (2016). Türkiye'de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler: bir meta-analiz çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 609-627.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Su, S.W. (2012). The various concepts of curriculum and the factors involved in curricula-making. *Journal of Language Teaching and Research*, 3(1), 153-158.
- Şevik, Y. (2014). *İlköğretim müdür ve müdür yardımcılarının öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri ile akademik başarıya katkıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Taymaz, H. (2007). *Okul yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Toptaş, V. & Karaca, E. T. (2019). İlkokullarda yetiştirme programı (iyep) kapsamındaki matematik derslerini yürüten sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 417-431.
- Turan, R. (2019). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- UNHCR (2020). Refugee Statistics. <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>
- UNESCO (1998). Education strategies for disadvantaged groups, UNESCO working documents in the series IIEP contributions. 6 Aralık 2020, <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001142/114204E.pdf>
- Varış, F. (1988). *Eğitimde program geliştirme, teori ve teknikler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Varış, F. (1994). Temel kavramlar. Fatma Varış (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde. (7-25). Konya: Atlas Kitabevi.
- Wang, D. B. (2004). Family background factors and mathematics success: A comparison of Chinese and US students. *International Journal of Educational Research*, 41, 40-54.
- Yavuz, M. (2021). Mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitimde yaşadıkları sorunlara yönelik okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri: Şanlıurfa ili örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yazar, T. (2015). *Eğitim ve Öğretimle İlgili Temel Kavramlar*. T. Yanpar Yelken ve C. Akay (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemler* içinde. (25-42). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İletişim Fakültelerinin Misyon ve Vizyon Metinlerinin İçerik Analizi

Mevlüt ALTINTOP¹

Mehmet ALTINTOP²

Makale Bilgisi

Makalenin Türü: İnceleme Makalesi
Makalenin Geliş Tarihi: 12.05.2024
Makalenin Kabul Tarihi: 30.06.2024
DOI: 10.54971/synergy.1482659

ÖZET

Modern kurumlar misyon ve vizyon metinleriyle bir yandan yöntem ve amaçlarını açıklarken aynı zamanda varlığa bakış açıları, yönetim anlayışları, ideolojileri, aidiyetleri ve bağlı oldukları paradigmatik çerçeveyi ortaya koymaktadır. Bu yanıyla misyon ve vizyon metinleri kurumların kimliğidir. Türkiye'deki örgün eğitim veren üniversiteler bünyesinde iletişim fakültesi olarak faaliyet gösteren yüksek eğitim kurumlarının misyon ve vizyon metinlerini analiz eden bu çalışma, söz konusu kurumların kimliğini saptamayı ve bu sayede kamusal alanda konumlandıkları yeri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İçerik analizi yönteminin kodlama tekniğinin uygulandığı ve yorumlandığı bu çalışmada üniversitelerin misyon ve vizyon metinlerinde hemen hemen aynı kelimeler ve oldukça benzer cümleler kullanıldığı saptanmıştır. Bu metinlerin çoğunlukla sığ, genel geçer, basmakalıp, özensiz olduğu görülmektedir. Bu durumun temel sebebinin, misyon ve vizyon metinlerini içeren strateji belgelerinin kamu kurumları için zorunlu olan yasal mevzuat gereği oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan sorun aynı zamanda güvenilirlik, kurumsallık ve gayri ciddi iş yapma sorununu da beraberinde getirmektedir. Altta yatan sebep ise akademi ve toplumda eğitim ve kültüre dair kemikleşmiş anti-entelektüel ve bu faaliyetleri önemsiz gören anlayıştır.

Anahtar kelimeler: İçerik Analizi, Eğitim, Misyon, Vizyon, İletişim Fakültesi, Üniversite, ÖSYM.

Content of this Journal is licensed under
Creative Commons Attribution NonCommercial
4.0 International (CC BY-NC 4.0)

Content Analysis of Mission and Vision Texts of Communication Faculties

ABSTRACT

Modern institutions, through their mission and vision statements, not only explain their methods and objectives but also reveal their perspectives on existence, management approaches, ideologies, affiliations, and the paradigmatic framework they adhere to. In this sense, mission and vision statements are the identities of institutions. This study, which analyzes the mission and vision statements of higher education institutions operating as faculties of communication within universities offering formal education in Turkey, aims to identify the identities of these institutions and thus uncover their positions in the public sphere. In this study, where the

¹ Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, Türkiye. E-posta: mevlutaltintop@hotmail.com, ORCID Id: 0000-0002-1731-9064

² Öğretmen, Birikim Okulları, İzmir, Türkiye. E-posta: mealtintop@hotmail.com, ORCID Id: 0009-0003-2555-8510

coding technique of the content analysis method is applied and interpreted, it has been found that almost the same words and very similar sentences are used in the mission and vision statements of universities. These statements are observed to be superficial, generic, clichéd, and careless. The fundamental reason for this situation is understood to be the mandatory legal regulations that require the creation of strategic documents, including mission and vision statements, for public institutions. This issue also brings about problems related to reliability, institutionalization, and a lack of seriousness in operations. The underlying reason is the entrenched anti-intellectual attitude towards education and culture in academia and society, which sees these activities as insignificant.

Keywords: Content Analysis, Education, Mission, Vision, Faculty of Communication, University, OSYM.

1. GİRİŞ

Modernitenin zorunlu bir sonucu olarak çalışma hayatında belirli ilkelere uymak ve profesyonelce hareket etmek bir zorunluluktur. Kişi ve kurumlar ancak bu sayede başarılı olabilmekte ve benzerleri arasından sıyrılarak kamuoyu nezdinde prestij kazanabilmektedir. Amaç ve yöntemin öznel ve özgün biçimde belirlenerek karakteristik bir kimliğin ortaya koyulduğu bu süreç kurumsallaşma olarak tanımlanmaktadır (Ramazanoğlu ve Bahçeci, 2006: 52). Kültür, aidiyet, statü gibi farklı bileşenleri içinde barındıran kurumsallaşmanın omurgasını misyon ve vizyon şeklinde iki başlığa ayırmak mümkündür. Misyon, kurumun tarihsel perspektifine uygun biçimde oluşturularak bugününe odaklanırken, vizyon, misyondan alınan güç ile kurumun geleceğine işaret etmektedir. Her iki kavramın birleşimi, kurum için stratejik bir plan dâhilinde oluşturulan yol haritasını ve kamusal kimliğini ortaya çıkarmaktadır (Latif ve Muslu, 2015: 12-32). Dolayısıyla misyon ve vizyon metinleri bir kuruluşun varoluş nedenini açıklayan ve bu nedene uygun biçimde oluşturulan kimliğini yansıtan örgütsel değerler ve stratejik planının bir parçasıdır (Tatlı ve Üstün, 2018: 19-20). Bu durum günümüz dünyasında kurumsal yapılar için uluslararası standartizasyonu kabul edilmiş toplam kalite yönetim sistemi (Eken İnan, 2019: 41) ve sürdürülebilir/döngüsel yönetişimin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Çubukçu, 2023: 921).

Bu çalışma Türkiye’de faaliyet gösteren iletişim fakültelerinin misyon ve vizyon metinlerinin içerik analizini içermektedir. Çalışmanın amacı, Türkiye’deki üniversitelerde yer alan iletişim fakültelerinin misyon ve vizyon açıklamalarının ne anlama geldiğini saptamak ve söz konusu kurumların konumlarını düşünsel olarak haritalandırmaktır. Giriş ve Sonuç haricinde üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde çalışmada kullanılan metodolojinin kavramsal çerçevesi çizilmiştir. Bu aşamada çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizinin ve kurumsallaşma bağlamında misyon ve vizyon kavramlarının kavramsal çerçevesi, anlamsal karşılığı ve uygulamadaki yeri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ilk önce çalışmada yer verilecek iletişim fakültelerinin belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Bunun için Öğrenci Seçme ve Yerleştirme (ÖSYM) kurumunun internet sitesinde yer alan “yks_yerlestirme_tablo4_2022”¹ dosyasından faydalanılmıştır. Dosyada iletişim fakültesi bulunan üniversiteler listelenmiş ve yerleştirme puanına göre en yüksekte düşüğe doğru sıralanmıştır. İkinci aşamada konuyu çalışmaya uygun hâle getirmek için sıralanan üniversitelerin kapsamı daraltılarak en yüksek puanla girilen ilk 10 fakülte tespit edilmiştir. Üçüncü aşamada, ilk 10’a giren üniversiteler içinde vakıf üniversitelerinin bariz şekilde fazla olması nedeniyle devlet üniversiteleri arasında yeniden bir sıralama yapılarak ilk 10’a giren vakıf üniversitesine eşit sayıda devlet üniversitesi çalışmaya dâhil edilmiştir. Son aşamada vakıf ve devlet olmak üzere sekizer üniversite belirlenerek internet siteleri üzerinden misyon ve vizyon metinleri araştırılmıştır. Üçüncü bölümde, çalışmanın ikinci bölümünde yapılan içerik analizine ek olarak MAXQDA programı yardımıyla yapılan analizler yer almaktadır. Dördüncü bölümde, ikinci ve üçüncü bölümde yapılan analizler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirildiği Bulgular yer almaktadır. Sonuç bölümüne ise önceki bölümlerde elde edilen veriler benzer çalışmalardan faydalanılarak yorumlanmıştır.

¹ ÖSYM’nin 2022 yılı lisans yerleştirme verileri. https://osym.gov.tr/yks_yerlestirme_tablo4_2022.pdf (Son erişim tarihi: 27.12.2022)

Türkiye'deki tüm üniversiteler veya iletişim fakülteleri burada yapılan tasnife indirgenemezse de, yapılan analiz ve yorumlar genel olarak eğitime bakış ve yükseköğretim kurumlarının kurumsallaşması konusunda fikir verecektir. Çalışmaya dâhil olan üniversitelerin misyon ve vizyon metinlerine dair elde edilen bilgiler, bir içerik analiz programı olan MAXQDA aracılığıyla nicel ve görsel verilere dönüştürülmüş ve mantıksal ilişkiler kurularak yorumlanmıştır. Ek bölümünde çalışmaya dâhil edilen üniversitelerin/fakültelerin misyon ve vizyon metinleri internet bağlantıları ile birlikte yer almaktadır.

Türkiye'deki ekonomi alanındaki bir araştırmada kurumsal yapıların misyon vizyon metinlerinin kurumların varoluş nedenlerini açıklamak, elde ettikleri konumlarını korumak ve kazanımlarını sürdürülebilir hâle getirmek için stratejiler geliştirmeye yardımcı olduğu belirtilmektedir (Tatlı ve Üstün, 2018: 19). Eğitim alanında (lise) yapılan bir araştırmada eğitim kurumunun alınana göre kullanılan dil, seçilen sözcükler ve amaç açısından benzerlikler taşıdığı saptanmıştır. Aynı araştırmada misyon ve vizyon metinlerinin özensizliğinden, sloganvari olduğu için açık ve anlaşılır olmayan kısa ifadelerden bahsedilmektedir (Taşar, 2021: 197-198). Eğitim alanında yapılan bir başka araştırmada (imam hatip lisesi) bir eğitim kurumunun misyon ve vizyon belgelerinde yeterince yer verilmemesinin anlamlandırılmadığı kavramlara değinilmektedir. Bunlar demokrasi, ömür boyu eğitim, manevi yönden gelişme, eleştirel düşünce, sorumluluk bilinci gibi kavramlardır (Emen, Polat ve Küçüksüleymanoğlu, 2019: 24). Eğitim alanıyla ilgili (yüksek öğretim) yapılan başka bir araştırmada ise eğitim kurumlarının kalıcı, güvenilir ve rekabet edebilir olması için misyon ve vizyon metinlerine önem vermesi gerektiği savunulmaktadır (Taş, Çiçek ve Yastioğlu, 2019: 558). Konuya bu yönde bakıldığında güvenilirlik ve emniyetin en önemli kavramlar olduğu söylenebilir. Nitekim havacılık sektöründe misyon ve vizyon ile ilgili bir araştırmada havayolu şirketlerinin bir yandan katı rekabetçi piyasada varılmaya çalışırken bir yandan da etik değerler ve iş ahlakına bağlı kalmak için çaba sarf ettiğine yönelik vurgu bunu doğrulamaktadır (Çubukçu, 2023: 921-922). Konuyla ilgili eğitim alanında (yüksek öğretim) yapılan başka bir araştırmada misyon ve vizyon metinlerinin önemine vurgu yapılmıştır. Buna göre Üniversitelerin uluslararası alanda etkin bir konum elde edebilmesi için zorunlu olan unsurlardan biri de özenle oluşturulmuş misyon ve vizyon metinlerinin olmasıdır (Eken İnan, 2019: 41). Türkiye'deki devlet üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinin içerik analizinin yapıldığı bir araştırmada ise en çok kullanılan ifadeler tespit edilmiştir. Buna göre misyon başlığında "bilgi ve teknoloji üretmek", "etik değerlere bağlılık" ve "bölgenin kalkınmasına katkı" iken vizyon başlığında "uluslararası düzeyde tanınır olmak", "yenilikçi", "bilgi üreten" bir üniversite olmak (Engin, 2021: 18) en çok tekrarlanan ifadelerdir.¹

2. KAVRAMSAL AÇIDAN İÇERİK ANALİZİ

İçerik analizi sosyal bilim araştırmalarında nitel araştırma yöntemi olarak kullanılmaktadır. Dil, dilin yapısal özellikleri ve kullanımları açısından anlama dayalı araştırma yapmayı sağlamaktadır. Veri toplama süreçlerinin işlevselliği, nitel değerlendirmeleri nicelleştirilmiş veriler üzerinden yapmaya imkân tanınması ve nitel ile nicel yaklaşımı bir arada kullanmaya izin vermesi onu sosyal bilim araştırmalarında önemli bir konuma taşımaktadır (Baş ve Akturan, 2008: 50). Nicel yaklaşımda istatistik, nitel yaklaşımda ise en başta dil ile ilgili disiplinler olmak üzere semiyoloji, fenomenoloji ve hermenötik gibi yorumlamaya dayalı yöntemlerden faydalanılmaktadır.

İçerik analizi yönteminin tarihi Antik döneme kadar dayandırılabilir fakat günümüzdeki kullanılan biçimi yirminci yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkmıştır (Gökçe, 2019: 14). İçerik analizi başta iletişim ve medya çalışmaları olmak üzere siyaset, psikoloji, tarih, antropoloji, etnografya gibi birçok sosyal bilim alanında başarıyla uygulanmaktadır (Aziz, 2010: 123). Bu yöntemi ayrıcalıklı kılan özelliği, yapılan nitel analizlerin nicel veriler yoluyla yapılmasına imkân tanınmasıdır. Bunun için incelenen şeye dair verilerin nicel hâle getirilmesi, yani sayısal değerlere dönüştürülmesi gerekmektedir. İçerik analizi yazı veya görsel unsur içeren metin, belge ya da verinin sistematik/metodolojik şekilde incelenmesine dayanmaktadır. İnceleme, incelenen şeyi söz, kavram, tema gibi dilbilimsel açılardan ele alma biçiminde

¹ Buradaki araştırmaların birçoğunda misyon ve vizyon metinlerinin yanı sıra stratejik plan ve örgütsel değer metinleri de dâhil edilmiştir.

yapılmaktadır. Sonrasında, incelenen şeye yönelik kategorilendirme, etkileşim analizi ve istatistik yoluyla elde edilen veriler belirli mantıksal dizgeye göre yorumlanmaktadır (Bilgin, 2006: 2).

Buradan anlaşılacağı üzere içerik analizi çalışmaları farklı yöntem ve yaklaşımların bileşimlerini içermektedir. Bu bileşimlerden biri olan kategorilendirme işleminde incelenen şeyin tema ve konuları belirlenmektedir. Belirlenen tema ve konuların sözcük veya görsel unsurlar üzerinden ilişki ve etkileşimleri ortaya çıkarılarak mantıksal bir sonuç elde edilmesi amaçlanmaktadır (Altıntop, 2024: 103). Sonraki aşamada, ortaya çıkan mantıksal sonucun kamuoyunu nasıl etkilediği anlaşılmaya çalışılmaktadır. İçerik analizinin bir diğer bileşeni istatistiksel verilerin anlamlı sonuçlar verebilecek şekilde kullanılmasıdır. İstatistik, bazı durumlarda saklı veya örtük anlamı gösterebilmek için sözel anlatımdan daha kullanışlı olabilmektedir. Kategorileştirilen sözcükler kullanım sıklığı, türü, kullanım biçimi ve cümle yapıları açısından sayısal değerlere ve/veya grafik görsel unsurlara dönüştürülerek analiz edilmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 19). Rakamlara ve gerektiğinde görsellere dönüştürülebilir verilerin incelenen şeydeki anlamı asıl hâlden daha açık duruma getirebilmektedir. İçerik analizinin bir diğer bileşeni ise belirli bir mantık dizgesi kullanılarak yapılan yorumlamalardır. Süreç sonunda anlamsal bir haritalandırma ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. İçerik analizlerindeki yorumlar istatistiki verilere dayandırıldığı için bu yöntemin nesnellik düzeyi yüksek kabul edilmektedir (Saldaña, 2019: 48). Bizim de bu yöntemi seçmemizdeki temel neden, araştırılan konuya dair istatistiki verilerle desteklenmiş yorumları ortaya koyabilmektir. Böylelikle daha net bir görüntü ortaya çıkarılacağı düşünülmektedir.

2.1. Misyon ve Vizyon Kelimelerin Kavramsal Çerçevesi

Modernitenin doğal ve bir sonucu olarak ortaya çıkan misyon ve vizyon kavramları bugünün dünyasında kurumsallaşmanın en önemli göstergelerindendir. Ayrıca iletişim ve siyasal bilimlerin yönetim organizasyonu bağlamında üzerinde önemle durduğu stratejik unsurlardan ikisidir. Türkiye’de 2000’li yıllarla birlikte üniversitelerin mali yönetiminde yapılan reformların bir sonucu olarak stratejik planlama zorunluluğu getirilmiştir ve üniversiteler halihazırda oluşturdukları stratejik planlamalarında örgütsel değer ile misyon ve vizyon metinlerine yer vermektedir (Engin, 2021: 1). Bu faaliyet uluslararası arenada akademisyen ve yöneticilerin yönetim ve yönetim süreçleri açısından önemle üzerinde durduğu bir konudur (Ay ve Koca, 2012: 201).

Misyon kelimesi sözlükte “görev; amaç; dinsel, bilimsel veya diplomatik bir görev yüklenmiş kimselerden oluşan kurul” (TDK, 2005: 1571)¹ şeklinde tanımlanmıştır. Belirli ilkeler doğrultusunda disiplinize edilmiş çalışma sistematiği içinde işleyen mükemmeliyetçi bir yapıya işaret etmektedir. Vizyon ise sözlük anlamı “görünüm; ülkü; sağgörü; gösterim; ileri görüş” (TDD, 2012: 1809)² biçimindedir. Geleceğe yönelik istek, öngörü ve planlamanın kendi içinde tutarlı bir mantıkla sentezlendiği bakış açısidir. Misyon ve vizyon bir kişi, kurum veya organizasyonun amacını, hedeflerini ve faaliyetlerini tanımlayan iki temel ifadedir. Bu bağlamda kişi, kurum ya da organizasyonu tanımlayan ve ne yapmak istediğini belirleyen özlü beyandır. Misyon ve misyon, beyancısının gelecekteki hedeflerini ve amaçlarını belirleyerek yönlendirme aracı olarak da kullanılmaktadır. Bununla birlikte beyancısının faaliyet ve stratejilerini belirleyen temel bir çerçeve olarak tanımlamak mümkündür (Muslu, 2014: 158).

Misyon kavramının kurumsal anlamda kullanımı sözlük anlamından çok daha derin ve kapsamlıdır. Özetle, bir kurumun varoluş amacını ve varoluş amacına uygun faaliyet alanını tanımlamak için kullanılmaktadır (Doğan ve Alkan, 2000: 339). Misyon, kurumun ne yaptığı ve ne yapmak istediğini gösterirken aynı zamanda kimliğini de yansıtmaktadır. Bu anlamda resmî veya özel kurumlar ayrı tasnif edildiği için kurumun konumuna ve niteliğine göre misyonunda da farklılıklar olabilmektedir. Resmî kurumlar insan odaklı ve hizmet öncelikli faaliyetlerini misyon olarak belirlemektedir. Piyasa şartlarına göre hareket eden özel kurumlar ise, onların rakiplerinden farklarını ortaya koyacak yönlerini öne

¹ TDK kaynakçada Türk Dil Kurumu olarak geçmektedir.

² TDD kaynakçada Türk Dil Derneği olarak geçmektedir.

çıkarmaya çalışmaktadır. Bir kurumun misyonu onun yol haritasını şekillendirmekte ve neyi, neden, nasıl yapacağını belirlemektedir (Ramazanoğlu ve Bahçeci, 2006: 54). Buradan anlaşıldığı üzere, bir imaj çalışmasının parçası olan misyon kavramı, geleceğe ışık tutmakla birlikte daha çok bugüne yönelik faaliyetlerin ilkesel olup olmadığını göstermektedir.

Misyon, kurumun hem kendi içinde bütünleşmesini sağlayan bir sinerji hem de kurumsal kimliğe uygun bir kurum kültürü oluşturmaktadır (Emen, Polat ve Küçüksüleymanoğlu, 2019: 224). Bu yönüyle belirli bir standart ortaya koyulmasını sağlamaktadır. Misyonun en temel özelliklerinden biri, muhatabına karşı kalıcı bir beyan olmasıdır (Ertuna, 2008: 14). Misyonun kayıt altına alınarak sunulması ise tutarlılık ve kurumsal kimlik açısından önemlidir. Zira bu beyan bir söz vermedir ve tutulması için ciddiyetle gerekeni yapma açısından motivasyon oluşturmaktadır (Kılıç, 2010: 86).

Vizyon mevcut gerçeklerle uyumlu olarak geleceğe yönelik planlar, beklentiler ve öngörülerini tanımlamak için kullanılmaktadır. Planlar yapılan faaliyetler doğrultusunda yapılacak olan faaliyetleri, beklentiler zayıflık ve güçlü yanlar doğrultusunda ümitleri, öngörüler ise fırsat ya da tehditleri kapsamaktadır (Zel, 1997: 73). Vizyon, geleceğin dünyasının görüntüsün çizirken kişi, kurum veya organizasyonun gelecekteki dünya içindeki konumu ifade etmektedir. Vizyonun da tıpkı misyon gibi kayıt altına alınarak sunulması tutarlılık ve kurumsal kimlik açısından önemlidir. Zira bu ifade bir hedef koymaktır ve gerçekleşmesi için ciddiyetle gerekeni yapma açısından motivasyon oluşturmaktadır (Dinçer, 2013: 27). Araştırma için seçilen kurumların misyon ve vizyon metinlerini kayıt altına aldıkları görülmektedir ve ilk bakışta bu durum ilgili kurumların işlerini ciddiye aldıkları izlenimi vermektedir. Çalışma ayrıca bu ilk izlenimin ne kadar gerçekçi olduğunu gösterecektir.

Misyon ve vizyon kurumsal kimlik açısından birbirini tamamlayan iki stratejik unsurdur. Her iki unsurun da planlamaya yönelik olması kurumu canlı ve rekabetçi tutmaktadır (Taş, Çiçek ve Yastioğlu, 2019: 558). Misyon ve vizyonun birleşimiyle çizilen genel çerçeve özgünlük, idealizm, güven, taahhüt gibi özellikleri içermesine karşın kamu ile özel kurumların misyon ve vizyon kurguları farklılıklar gösterir. Kamu kurumları misyon ve vizyonlarını sosyal adalet, eşitlikçi toplum ve demokratik değerler gibi anayasal çerçevede insan haklarını önceleyen bakış açısıyla oluştururken, özel kurumlar kârlılık, müşteri memnuniyeti, rekabet edebilme, kaynak oluşturma, geleceğe yönelik stratejiler oluşturma gibi piyasa temelli bir bakış açısıyla hareket etmektedir (Erçelik, 2014: 138). Misyon ve vizyon uyum içinde geçmişten alınan güç ve şimdide sağlanan ivmesiyle geleceği inşa etmek için stratejik planlama içermektedir.

Misyon ve vizyon arasında benzerlik olduğu gibi farklılıklar da vardır. Misyon, geçmişte ve şimdiki zamanda yapılmak istenen faaliyetleri tanımlarken, vizyon gelecekte olmak istenen şeyi açıklamaktadır. Bu bağlamda misyon var olana işaret ederken, vizyon var olacak olana (ya da var olacağı öngörülene) işaret etmektedir. Bu iki temel kavram arasındaki ilişki geçmiş ve geleceği birbirine bağlayan bir şimdiki zaman/şu an idesi oluşturmaktadır. Bu ide hedefe doğru yönelmeyi ve daha sağlam adımlar atmaya sağlamaktadır. Misyon, geçmişten gelerek şimdiki zamandan geçen bir yol haritası çizmeye imkân sunmaktadır. Vizyon ise, misyonun çizdiği haritanın gelecekte öngörülen konumuna ulaşması için bir kılavuz olmaktadır. Kısaca, "örgütsel ideal + değerler = misyon, örgütsel ideal + hedefler = vizyon" (Kılıç, 2010: 86) şeklinde formülize etmek mümkündür.

Misyon ve vizyon olguları stratejik bir halkla ilişkiler çalışmasıdır (Doğan ve Alkan, 2000: 341) ve bu araştırmada değinilen eğitim kurumları aynı eğilimi göstermiştir. Bu bağlamda çalışmaya dâhil edilen üniversitelerin misyon ve vizyon metinleri üzerinden hedef kitleye vermek istediği mesajda olumsuzluk uyandıracak herhangi bir unsura yer verilmemeye çalışıldığı görülmektedir. Daha net söylemek gerekirse, ilgili kurumlar bir nevi halkla ilişkiler politikası yürüterek herhangi bir kesimi ya da düşünceyi dışarıda bırakmaya mahal verecek bir dil kullanmamıştır. Sadece buradaki salt olumluluk eğilimi bile yorumlanmaya ihtiyaç duymaktadır.

3. İLETİŞİM FAKÜLTELERİ VE MİSYON-VİZYON METİNLERİNİN İÇERİK ANALİZİ

ÖSYM verilerine göre Türkiye’de 2022 yılı itibariyle iletişim fakültesi kapsamında yerleştirme yapılmış 68 üniversitede toplam 430 farklı bölüm bulunmaktadır. Bu üniversitelerin 40’i yurtiçi, 1’i yurtdışı olmak üzere 41’i devlet, geriye kalan 27 üniversiteden 20’i yurtiçi, 6’sı KKTC ve 1’i yurtdışı olmak üzere vakıf üniversiteleridir (Tablo 1).¹

3.1. İletişim Fakültesi Bulunan Üniversite Sayısı ve Yerleştirme Detayları

Tablo 1. İletişim fakültesi bulunan üniversite sayısı

Üniversite Türü	Yurtiçi	Yurtdışı	Toplam
Devlet Üniversitesi	40	1	41
Vakıf Üniversitesi	20	6	27
Toplam	60	6	68

Konuyu çalışmaya uygun ve anlamlı hâle getirmek için birtakım kısıtlamalara gidilmiştir. Söz konusu üniversiteler öğrenci yerleştirme puanlarına göre sıralanarak listelenmiştir. İlk 20 içinde 12 vakıf, 8 devlet üniversitesi bulunmaktadır (Tablo 2).

3.1.1. 2022 Yılında En Yüksek Puanla Öğrenci Yerleştirilen İlk Yirmi İletişim Fakültesi

Tablo 2. ÖSYM tarafından en yüksek puana göre yerleştirme yapılan iletişim fakültelerinin bulunduğu ilk yirmi üniversite

Sıra No	En Büyük Puan	En Küçük Puan	Üniversite Türü	Üniversite Adı	Fakülte/Yüksekokul Adı
1	528,72374	420,76144	VAKIF	İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
2	519,32686	450,62833	VAKIF	BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
3	503,04722	381,67002	VAKIF	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
4	502,34759	461,566	VAKIF	YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
5	499,74259	472,85155	DEVLET	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
6	498,77412	479,14392	VAKIF	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
7	496,17111	461,58034	VAKIF	KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
8	494,08614	426,6871	VAKIF	İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
9	478,79095	379,74382	DEVLET	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
10	471,18303	421,97932	VAKIF	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)	İletişim Fakültesi
11	468,85938	436,28029	VAKIF	İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
12	462,80395	402,03165	DEVLET	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
13	456,41828	301,87368	DEVLET	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
14	449,26436	402,34772	VAKIF	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
15	449,23809	335,48052	DEVLET	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	İletişim Bilimleri Fakültesi
16	449,21809	360,54407	DEVLET	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
17	448,4675	434,46456	VAKIF	İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
18	445,86367	360,40724	VAKIF	İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
19	445,86298	394,42241	DEVLET	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi

¹ Liberal-kapitalist sistemde tüm özel teşebbüsler gibi vakıf/özel üniversitelerinin temel amacı kâr yani para kazanmaktır. Devlet üniversiteleri ise temelde toplumun eğitilmesinin yanında bireylerin mesleki kazanım elde etmesi için kamusal faydaya yönelik oluşturulmuş olan kurumlardır (Pelikan, 2019: 97-100).

20	442,62791	253,59869	DEVLET	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	İletişim Fakültesi
----	-----------	-----------	--------	----------------------	--------------------

Sıralamada ilk 20'ye giren VÜ arasında en üstten itibaren ilk 8 (Tablo 3), DÜ'den¹ de ilk 20 giren ilk 8 (Tablo 4) olmak üzere toplam 16 üniversite tespit edilerek listelenmiştir. Çalışma için tespit edilen iletişim fakültesi sayısı toplam iletişim fakültesi sayısının dörtte birine tekabül etmektedir.² Örneklem olarak ortaya çıkan bu oran çalışmanın evreni dikkate alındığında çalışmanın geçerliliği açısından önemli bir düzey oluşturmaktadır. Bununla birlikte ilgili fakültelerin seçimi keyfiyetin dışındadır. Seçimi, sınava giren öğrenciler tarafından yapılan tercihler doğrultusunda ÖSYM tarafından yapılan yerleştirmeler ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla çalışmanın nesnel veriler üzerinden yapıyor olması güvenilirlik açısından da önemli bir seviye oluşturmaktadır.

Sıralamada ilk 20'ye giren 4 vakıf üniversitesi (11. İbni Haldun Üniversitesi, 14. Başkent Üniversitesi, 17. İzmir Ekonomi Üniversitesi ve 18. İstanbul Arel Üniversitesi) analize tabi tutulmamıştır. Bu tercihle yapılan değerlendirmede eşit sayıda vakıf ve devlet üniversitelerinin yer alması amaçlanmıştır. Listeye giren vakıf üniversitelerinin bursluluk durumu dikkate alındığında³ yerleştirmede en yüksek ve düşük puanların arasındaki makasın sonucu etkileyecek kadar açılmadığı, bunun yanında yerleştirme puanlarından en yüksek ve en düşük arasındaki farkın her iki grup için söz konusu olduğu fakat makas büyüklüğünün biraz da olsa devlet üniversiteleri aleyhine oluştuğu görülmektedir (Tablo 2).

3.1.2. ÖSYM'nin Öğrenci Yerleştirmesinde İlk Sekize Giren Vakıf Üniversiteleri

Tablo 3. ÖSYM'nin iletişim fakültesi öğrenci yerleştirmesinde ilk sekize giren vakıf üniversiteleri

VÜ Arasındaki Sıralama	Genel Sıralama	En Büyük Puan	Üniversite Adı	Fakülte/Yüksekokul Adı
1	1	528,72374	İstanbul Medipol Üniversitesi	İletişim Fakültesi
2	2	519,32686	Bahçeşehir Üniversitesi (İstanbul)	İletişim Fakültesi
3	3	503,04722	Beykent Üniversitesi (İstanbul)	İletişim Fakültesi
4	4	502,34759	Yeditepe Üniversitesi (İstanbul)	İletişim Fakültesi
5	6	498,77412	İstanbul Bilgi Üniversitesi	İletişim Fakültesi
6	7	496,17111	Kadir Has Üniversitesi (İstanbul)	İletişim Fakültesi
7	8	494,08614	İstanbul Ticaret Üniversitesi	İletişim Fakültesi
8	10	471,18303	Yaşar Üniversitesi (İzmir)	İletişim Fakültesi

3.1.3. ÖSYM'nin Öğrenci Yerleştirmesinde İlk Sekize Giren Devlet Üniversiteleri

Tablo 4. ÖSYM'nin iletişim fakültesi öğrenci yerleştirmesinde ilk sekize giren devlet üniversiteleri

DÜ Arasındaki Sıralama	Genel Sıralama	En Büyük Puan	Üniversite Adı	Fakülte/Yüksekokul Adı
1	5	499,74259	Galatasaray Üniversitesi (İstanbul)	İletişim Fakültesi
2	9	478,79095	Ankara Üniversitesi	İletişim Fakültesi
3	13	462,80395	İstanbul Üniversitesi	İletişim Fakültesi

¹ Çalışma içinde devlet üniversiteleri "DÜ", vakıf üniversiteleri "VÜ" şeklinde kısaltılmıştır.

² 16 rakamı 68 rakamının tam olarak %23,5'idir.

³ Belirtilen tablolarda vakıf üniversitelerinde bursluluk ve burssuzluk durumu/kontenjanı ayrıca değerlendirilmek istenmemesinin temel nedeni, günümüzde başarı kıstası olarak kabul edilen tercih bazlı tavan puanların dikkate almasından dolayıdır. Dolayısıyla en başarılı öğrencilerin tercih ettiği en üst seviyedeki üniversite/fakültelerin misyon ve vizyon konusundaki durumu ortaya koyulmak istenmiştir. Ayrıca tablolarda taban puanlarının yanında tavan puanları da yer almaktadır. Burada görüleceği üzere en üstteki ilk yirmi üniversitedeki yerleştirme puan farkı bu araştırmanın içeriğini ve/veya sonucunu belirleyecek nitelikte değildir.

4	14	456,41828	Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta)	İletişim Fakültesi
5	16	449,23809	Anadolu Üniversitesi (Eskişehir)	İletişim Bilimleri Fakültesi
6	17	449,21809	Akdeniz Üniversitesi (Antalya)	İletişim Fakültesi
7	19	445,86298	Marmara Üniversitesi (İstanbul)	İletişim Fakültesi
8	20	442,62791	Erciyes Üniversitesi (Kayseri)	İletişim Fakültesi

3.2. Çalışmaya Dâhil Edilen Üniversitelerin Misyon-Vizyon Metinlerinin İçerik Analizi

Yukarıda adı geçen üniversitelerin tümünün misyon ve vizyon metinleri¹ edat ve bağlaçlarından arındırılarak içerik analizine tabi tutulduğunda en fazla kullanılan kırk kelime aşağıdaki gibidir. (Tablo 5) Tablodaki sözcüklerin kök hâlleri dikkate alınarak kullanılan sıklık oranına göre çoktan aza doğru sıralanmıştır. Tablonun üçüncü sütunundaki “frekans” sözcüğü kullanılan kelimenin sıklığına, dördüncü sütundaki “%” işareti ise metin içindeki oranına karşılık gelmektedir. Buradaki ilk kırk sözcük, misyon ve vizyon metinlerinde kullanılan kelimelerin tümüyle karşılaştırıldığında %65,41’ine tekabül etmektedir. Misyon ve vizyon metinlerinde kullanılan toplam sözcük sayısı 1366’dır ve bu sayının %65,41’i alındığında 893,5 sözcüğün buradaki kırk kelimedenden oluştuğu görülmektedir. Şekil 1’deki kelime bulutunda bu sözcüklerin kullanım sıklığına göre büyükten küçüğe doğru sıralanışı görülmektedir.

Tablo 5. Misyon ve vizyon metinlerinde kullanılan sözcük analizi

S. No	Sözcük	Frekans	%
1	Üniversite	33	4,00
2	İletişim	31	3,76
3	toplumsal	30	3,64
4	Fakülte	25	3,03
5	araştırma	23	2,79
6	alan	21	2,55
7	eğitim	21	2,55
8	akademi	18	2,18
9	yetiştirme	18	2,18
10	misyon	17	2,06
11	vizyon	17	2,06
12	üretme/üretim	16	1,94
13	bilim(sel)	15	1,82
14	dünya	15	1,82
15	bilgi	14	1,70
16	uluslararası	14	1,70
17	birey(sel)	13	1,58
18	nitelik	12	1,46
19	öğrenci	12	1,46
20	gelişim	11	1,33
21	yenilik(çi)	11	1,33
22	çağdaş	10	1,21
23	değer	10	1,21
24	insan	10	1,21
25	düşünce	9	1,09
26	etik	9	1,09
27	öncü	9	1,09
28	beceri	8	0,97
29	küresel	8	0,97
30	Sektör(el)	8	0,97
31	sürdürülebilir	8	0,97
32	teknoloji	8	0,97
33	yetkin	8	0,97
34	çalışma	7	0,85
35	profesyonel	7	0,85
36	ulusal	7	0,85
37	uygulama	7	0,85
38	ülke	7	0,85
39	geliştirme	6	0,73
40	kalite	6	0,73
Toplam			65,41

Çalışmada yer verilen misyon ve vizyon metinlerinde en fazla yer verilen ilk kırk kelimenin kelime bulutu aşağıdaki gibidir. (Tablo-6)

¹ Çalışmada kullanılan metinlerin tümü çalışmanın ek kısmında yer almaktadır.

Şekil 1. Misyon ve vizyon metnlerinin kelime bulutu

Kurumsal metinlerde kullanılan kelime tercihlerinin kimliği yansıttığı gerçeğinden hareketle, misyon-vizyon metinlerinde kullanılan kelimeler açısından devlet ve vakıf üniversiteleri arasında bir farklılık olup olmadığını saptamak için ayrıca analiz edilmiştir. Analiz sonucunda anlamlı karşılıkları olan kısmî farklılıklar göze çarpmıştır. Buradaki farklılıklar Bulgular kısmında vurgulanmış, Sonuç kısmında ise yorumlanmıştır.

3.2.1. Devlet Üniversitelerinin Misyon-Vizyon Metnlerinin İçerik Analizi

Çalışmada yer verilen üniversiteler devlet ve vakıf üniversiteleri misyon ve vizyon metinlerinde farklılıkların olup olmadığını analiz edebilmek için ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. DÜ'nün metinlerinde en fazla yer verilen ilk kırk sözcük aşağıdaki gibidir. (Tablo-6) Tablodaki sözcükler, devlet üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinde kullandığı tüm sözcüklerin yüzde 66,84'nü oluşturduğu görülmektedir. Şekil 2'de bu sözcüklerin kullanım sıklığına göre büyükten küçüğe doğru sıralanışını gösteren kelime bulutu yer almaktadır.

Tablo 7. Devlet Üniversitelerinin Misyon ve Vizyon Metinlerindeki Sözcük Analizi

S. No	Sözcük	Frekans	%
1	iletişim	16	4,24
2	Alan	15	3,98
3	toplumsal	15	3,98
4	üniversite	15	3,98
5	fakülte	14	3,71
6	araştırma	11	2,92
7	misyon	9	2,39
8	vizyon	9	2,39
9	akademi	8	2,12
10	bilim	8	2,12
11	eğitim	8	2,12
12	nitelikli	8	2,12
13	yetistirme	8	2,12
14	uluslararası	7	1,86
21	yaşam	5	1,33
22	etik	4	1,06
23	insan	4	1,06
24	kültür	4	1,06
25	mesleki	4	1,06
26	öncü	4	1,06
27	proje	4	1,06
28	sanat	4	1,06
29	teknoloji	4	1,06
30	bölge	3	0,80
31	çağdaş	3	0,80
32	çalışma	3	0,80
33	değer	3	0,80
34	duyarlı	3	0,80

15	üretme	7	1,86
16	beceri	6	1,59
17	dünya	6	1,59
18	bilgi	5	1,33
19	birey	5	1,33
20	sektör	5	1,33

35	düşünme	3	0,80
36	eleştirel	3	0,80
37	evrensel	3	0,80
38	gelişim	3	0,80
39	gelişmiş	3	0,80
40	güçlü	3	0,80
Toplam			66,84

Şekil 2. Devlet üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinin kelime bulutu

3.2.2. Vakıf Üniversitelerinin Misyon-Vizyon Metinlerinin İçerik Analizi

Araştırmaya dâhil edilen vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinde en fazla kullanılan 45 sözcük aşağıdaki gibidir (Tablo 8). Tablodaki sözcükler, vakıf üniversitelerinin metinlerinde kullandığı toplum sözcüğün yüzde 69,66'sına tekabül ettiği görülmektedir. Şekil 3'te bu sözcüklerin kullanım sıklığına göre büyükten küçüğe doğru sıralanmış kelime bulutu yer almaktadır.

Tablo 9. Araştırmaya dâhil edilen vakıf üniversitelerinin misyon-vizyon metinlerinde yer alan ilk kırk sözcük

S. No	Sözcük	Frekans	%
1	üniversite	19	4,21
2	iletişim	15	3,33
3	toplum(sal)	15	3,33
4	Eğitim	13	2,88

21	çağdaş	7	1,55
22	uluslararası	7	1,55
23	Yetkin	7	1,55
24	Alan	6	1,33

5	araştırma	12	2,66
6	fakülte	11	2,44
7	geliştirme	11	2,44
8	akademi	10	2,22
9	öğrenci	10	2,22
10	yetiştirme	10	2,22
11	bilgi	9	2,00
12	dünya	9	2,00
13	misyon	9	2,00
14	üretme/üretim	9	2,00
15	vizyon	9	2,00
16	birey(sel)	8	1,77
17	değer	8	1,77
18	küresel	8	1,77
19	yenilikçi	8	1,77
20	bilim	7	1,55

25	düşünce	6	1,33
26	insan	6	1,33
27	sürdürülebilir	6	1,33
28	çalışmalar	5	1,11
29	Etik	5	1,11
30	profesyonel	5	1,11
31	standart	5	1,11
32	uygulama	5	1,11
33	Yapı	5	1,11
34	yüksek	5	1,11
35	anlayışı	4	0,89
36	donanmış	4	0,89
37	kalite	4	0,89
38	nitelikli	4	0,89
39	Öncü	4	0,89
40	özgür	4	0,89
Toplam			69,66

Şekil 3. Araştırmaya dâhil edilen vakıf üniversitelerinin misyon-vizyon metinlerinde kullanılan sözcüklerin kelime bulutu

3.3. Misyon ve Vizyon Metinlerinin MAXQDA Programı Aracılığıyla Yapılan Kodlama Yoluyla Kod Yakınlık ve Kod Kesişim Haritalarının İçerik Analizi

Çalışmada yer alan misyon ve vizyon metinlerindeki ilişkileri ortaya çıkarmak için metinleri sayısallaştırma ve görselleştirmeye yarayan MAXQDA programı kullanılmıştır. Kodlar ve kod

listesi oluşturulurken kurulan mantıksal/anlamsal ilişki aşağıdaki gibidir (Tablo 10). Kodlama yapılırken öncelikle doğrudan sözcüğün bulunduğu kısımlar işaretlenmiştir. Bunun yanında ilgili kod sözcükten türeyen, tamlama şeklinde yer alan ve anlamsal açıdan kod sözcüğün kapsamına giren dilsel yapılar dikkate alınmıştır. Listedeki kodlar belirlenirken misyon ve vizyon metinlerinde sıklıkla geçen kelimeler ile çalışmanın konusuyla ilişkili olduğuna kanaat getirilen sözcükler seçilmiştir. Örneğin metinlerin içinde akademi, iletişim, toplum gibi kelimeler sıkça geçerken, DÜ (devlet üniversitesi), VÜ (vakıf üniversitesi) gibi tamlamalar veya imaj vb. betimleyici sözcükler metin içinde geçmemektedir.

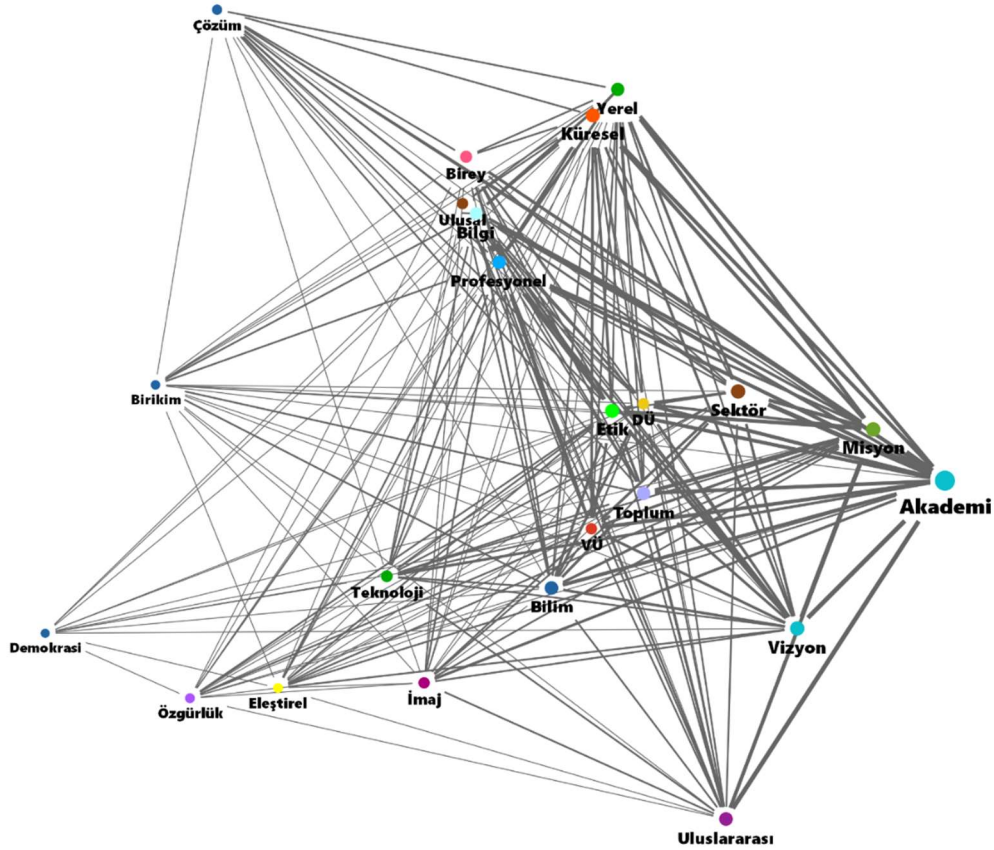
Tablo 10. Vizyon ve misyon metinlerinin içerik analizi için oluşturulan kodlar

1	Akademi	Sözcüğün kök ve türemiş hâllerinin yanında üniversite de dâhil olmak üzere ilgili kısımlar bu sözcük ile kodlanmıştır.
2	Bilgi	Sözcüğün kök ve türemiş hâllerinin yanında anlam açısından bilgiye yapılan vurgular bu sözcük ile kodlanmıştır.
3	Bilim	Sözcüğün kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
4	Birey	Sözcüğün kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
5	Birikim	Sözcüğün kök ve türemiş hâllerinin yanında üniversitelerin geçmiş ya da geleneklerine yaptıkları vurgular bu sözcük ile kodlanmıştır.
6	Çözüm	Sözcüğün kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
7	Demokrasi	Sözcüğün kök ve türemiş hâllerinin yanında çoğulculuğa yönelik vurgular bu sözcük ile kodlanmıştır.
8	DÜ (Devlet Üniversitesi)	Çalışma içinde yer alan devlet üniversiteleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
9	Eleştirel	Sözcüğün kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
10	Etik	Sözcüğün bulunduğu kısımlar bu sözcük ile kodlanmıştır.
11	İmaj	Övgü içeren kısımlar bu sözcük ile kodlanmıştır.
12	Küresel	Küresel ve global sözcüklerinin kök ve türemiş hâllerinin yanında anlam açısından dünyanın tümüne yapılan göndermeler bu sözcük ile kodlanmıştır.
13	Misyon	Misyon başlığı altındaki kısımlar bu sözcük ile kodlanmıştır.
14	Özgürlük	Sözcüğün kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
15	Profesyonel	Sözcüğün kök ve türemiş hâllerinin yanında çalışma disiplinine yönelik vurgular bu sözcük ile kodlanmıştır.
16	Sektör	Sözcüğün kök ve türemiş hâllerinin yanında ekonomi ve çalışma hayatına yönelik vurgular bu sözcük ile kodlanmıştır.
17	Teknoloji	Sözcüğün kök ve türemiş hâllerinin yanında teknolojiyi etkin kullanıma yönelik vurgular bu sözcük ile kodlanmıştır.
18	Toplum	Toplum ve sosyal sözcüklerinin kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
19	Ulusal	Sözcüğün kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
20	Uluslararası	Sözcüğün kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
21	Vizyon	Vizyon başlığı altındaki kısımlar bu sözcük ile kodlanmıştır.
22	VÜ (Vakıf Üniversitesi)	Çalışma içinde yer alan vakıf üniversiteleri bu sözcük ile kodlanmıştır.
23	Yerel	Yerel ve bölge sözcüklerinin kök ve türemiş hâlleri bu sözcük ile kodlanmıştır.

Kodlama aracılığıyla MAXQDA programının metin içi ilişki ve etkileşimleri görsel biçimde ortaya koyan “kod yakınlık” ve “kod kesişim” haritaları oluşturulmuştur. Haritalardaki çizgilerin kalınlığı

ilişki ya da etkileşimin büyüklüğü/sıklığı anlamına gelmektedir. Kod yakınlık haritası, metindeki kodlarla işaret edilen sözcük ve anlamların yakınlık ilişkisini göstermektedir. Bu gösterge, ardışık gelen kelime ve/veya kavramlar üzerinden metni oluşturan anlayışın anlam dünyasına yönelik bilgi sunmaktadır. Örneğin bilim ile sektör kelimelerinin peşpeşe kullanımı ile bilim ile teknoloji kelimelerinin peşpeşe kullanımı farklı yorumlanmaya açıktır.

Kod kesişim haritası ise, metin içinde herhangi bir kod ile işaretlenen bir bölümün diğer kod veya kodlarla da işaretlenmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. Kod kesişim haritası, metni hazırlayan anlayışın düşünsel mantığını gösteren önemli bir parametredir. Örneğin demokrasi ile kodlanmış bir bölümün ayrıca hukuk ile kodlanması farklı, liberalizm ile kodlanması farklı yorumlanmaya açıktır. Kodlamaya yönelik analizlerde ilk önce çalışmaya dâhil edilen tüm üniversiteler (Şekil 5-Şekil 6) yer almaktadır. İkinci sırada, devlet üniversiteleri (Şekil 7-Şekil 8) kendi aralarında ve son olarak da vakıf üniversiteleri (Şekil 9-Şekil 10) kendi aralarında analiz edilmiştir.

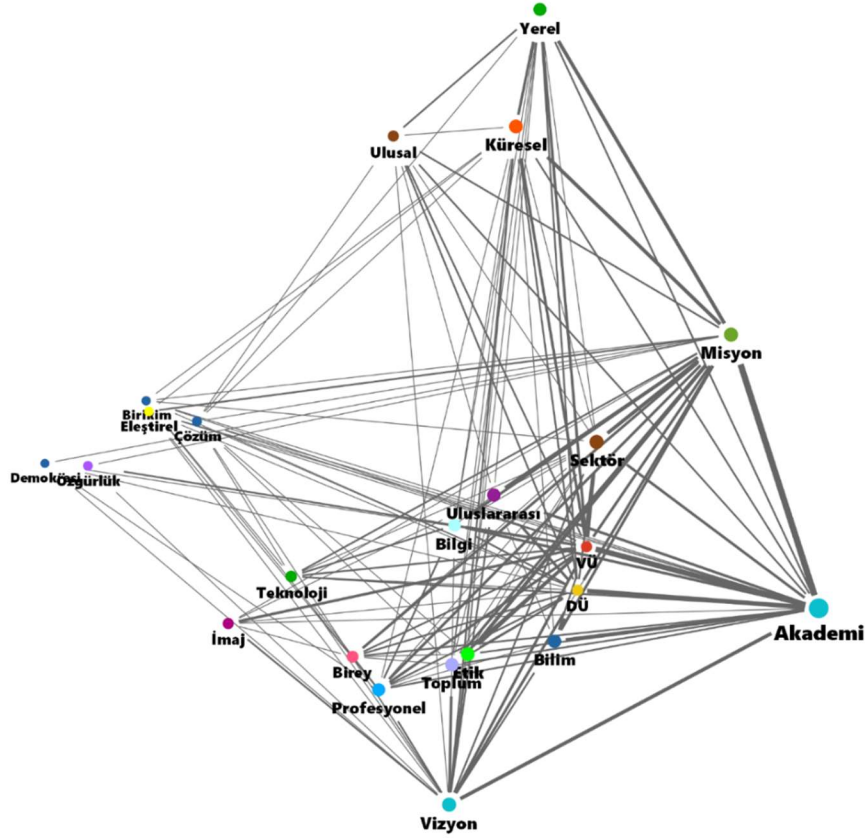
Şekil 5. Kod Yakınlık Haritası

Çalışmada yer alan tüm üniversitelerin metinlerinden ortaya çıkan kod yakınlık haritasına göre (Şekil 5), “akademi” sözcüğü en fazla ilişki/etkileşim içine giren sözcüktür. Misyon söylemi vizyon söylemine göre “akademi” ile daha yakın kullanılmıştır. Bununla birlikte, hem misyon hem de vizyon söylemleri ayrılmışsa da haritanın merkezine yakın konumlandığı görülmektedir. “Misyon” sözcüğünden sonra kullanım sıklığına göre ilk sırada “sektör” sözcüğü gelmektedir. DÜ’nün çevresinde konumlanan ve bariz olarak daha uzakta kalan sözcükler ise “yerel”, “küresel”, “birey”, “ulusal”, “bilgi”, “profesyonel” ve “çözüm” olarak göze çarpmaktadır. DÜ’ye en yakın sözcük “etik”, en uzağa konumlananlar ise “uluslararası”, “özgürlük”, “eleştirel”, “imaj”, “birikim”

sözcükleridir. Diğer taraftan VÜ'de "bilim", "teknoloji", "imaj", "uluslararası" sözcükleri daha yakında konumlanırken, "profesyonel", "bilgi", "ulusal", "küresel", "yerel", "birey" sözcüklerinin biraz daha uzağa konumlandığı görülmektedir. "Çözüm" ise VÜ bağlamında en uzakta kalan sözcük olmuştur. Hem DÜ hem de VÜ'nün metinlerinde "birikim" sözcüğünün benzer bir uzaklıkta olduğu görülmektedir.

Kod yakınlık haritası detaylı incelendiğinde, incelenen metinlerde en fazla kullanılan ve etkileşim içinde olduğu saptanan sözcüğün "akademi" olduğu görülmektedir. Bu durum, metin ile metni incelenen kurumların faaliyet alanının ile örtüştüğü şeklinde yorumlanabilir. Akademi sözcüğü baz alındığında misyon metninin çoğunlukla vizyon metninden önce kullanılmış olması, kurumların önce kendilerine biçtikleri görevleri sıralamayı tercih ettiği, daha sonra kullanılan vizyon metni ile de geleceğe yönelik planlamalarını vurguladıklarını göstermektedir. "Sektör", "profesyonel", "bilgi", "ulusal", "küresel", "ulusal" ve "çözüm" sözcüklerinin misyon metinlerine yakın kullanılması eğitim ve çalışma alanlarına yönelik üstlenilen sorumluluk ile ilişkilendirilebilir. "Uluslararası", "bilim", "teknoloji", "imaj", "eleştirel", "özgürlük" ve "demokrasi" sözcüklerinin vizyon metinlerine yakın kullanılması ise, tasavvur edilen (olması istenilen) konuma işaret etmektedir. Bu kısım kendi içinde analiz edildiğinde, etkileşimli ve/veya benzer anlam uzamına sahip "ulusal", "yerel" ve "küresel" sözcüklerinin misyon söyleminde, "uluslararası" sözcüğünün de vizyon söyleminde daha ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bu durumun misyon metinleri açısından daha yerel bir anlayışla hareket edildiği, vizyon metinleri için ise dünyayla bütünleşmenin amaçlandığı şeklinde yorumlanabilir.

"Toplum" sözcüğünün misyon ve vizyon metinlerinin kod yakınlık haritasında merkezde yer almış olması, her iki metnin de topluma yüksek ve eşit derecede değer verdiği şeklinde yorumlanabilir. "Etik" sözcüğü her ne kadar misyon söylemi paralelinde kullanılmışsa da hem haritanın merkezine yakın olması, hem de her iki metne neredeyse eşit mesafede kullanılması etik konusunun da benzer şekilde önemsendiğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan kod yakınlık haritası tersinden okunduğunda, metinlerde daha az önem verildiği izlenimin veren sözcükler olduğu görülecektir. Örneğin "birikim" sözcüğü her iki söylem türünün uzağında kalmakla birlikte eşit mesafede olması üniversitelerin birikim ve köken konuları üzerinde pek durmadıklarını göstermektedir. Fakat asıl dikkat çeken, söylemlerin en uzağında kalan sözcüklerdir. Bunların, misyon ve vizyon metinlerinin aksi istikametinde haritanın dış çeperinde kalan "çözüm", "demokrasi", "özgürlük" ve "eleştirel" sözcükleri olduğu görülmektedir. "Çözüm" sözcüğünün vizyon dünyasının, "demokrasi", "özgürlük" ve "eleştirel" sözcüklerinin de misyon metinlerinin en uzağında kalması, bu sözcüklerin önemsenme hiyerarşisindeki yerini ortaya koymaktadır. "Toplum" sözcüğünün bu kadar merkezde yer alıp, "demokrasi", "özgürlük", "eleştirel", "çözüm" gibi sözcüklerin olabildiğince uzakta yer alması, metinlerin sosyal yönünün zayıflığını göstermektedir.

Şekil 6. Kod Kesişim Haritası

Yukarıdaki kod kesişim haritasına göre en fazla kesişim ilişkisinin “akademi” kodu üzerinden gerçekleştiği görülmektedir. Akademi koduna DÜ ve VÜ kodlarının yakın kesişimde yer alması, her iki üniversite türünün de metinlerinde bu sözcükleri benzer biçimde kullandığı anlamına gelmektedir. VÜ misyon ve vizyon kodlarının kesişimi daha merkezi konumda yer alırken, DÜ az da olsa vizyon koduyla kesişim ilişkisi içinde olduğu görülmektedir. Haritaya göre, VÜ söylemlerinde “sektör”, “uluslararası”, “ulusal”, “küresel” ve “yerel” kodlarıyla daha fazla kesişim ilişkisi içindedir. Dolayısıyla bu sözcüklerin anlam derinliğinin VÜ’nün söylemlerinde daha etkin olduğunu söylemek mümkündür. DÜ ise “bilim”, “etik”, “toplum”, “birey”, “profesyonel”, “imaj” ve “teknoloji” kodlarıyla daha yakın ilişki içindedir. Buradaki görüntü, söz konusu kodların anlam derinliğinin DÜ’nün söylemlerinde daha etkin olduğu şeklinde yorumlanmalıdır. Haritada her iki üniversite türünün söylemlerindeki en uzak ve en az kesişen kodlar “demokrasi”, “özgürlük”, “birlik”, “eleştirel” ve “çözüm” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun, sosyal bilim alanında lisans düzeyinde eğitim veren kurumlar açısından değerlendirildiğinde olumsuz bir görüntü ortaya çıkarttığını söylemek gerekmektedir. Öte yandan “bilgi” kodu her iki üniversite türünün söylemlerinde yoğun ve benzer oranda kesişim içinde olduğu görülmektedir. Söylemleri analiz edilen kurumların eğitim kurumu olmaları hasebiyle bilgi kodunun bu kesişim ilişkisi içinde olması gerekendir denilebilir.

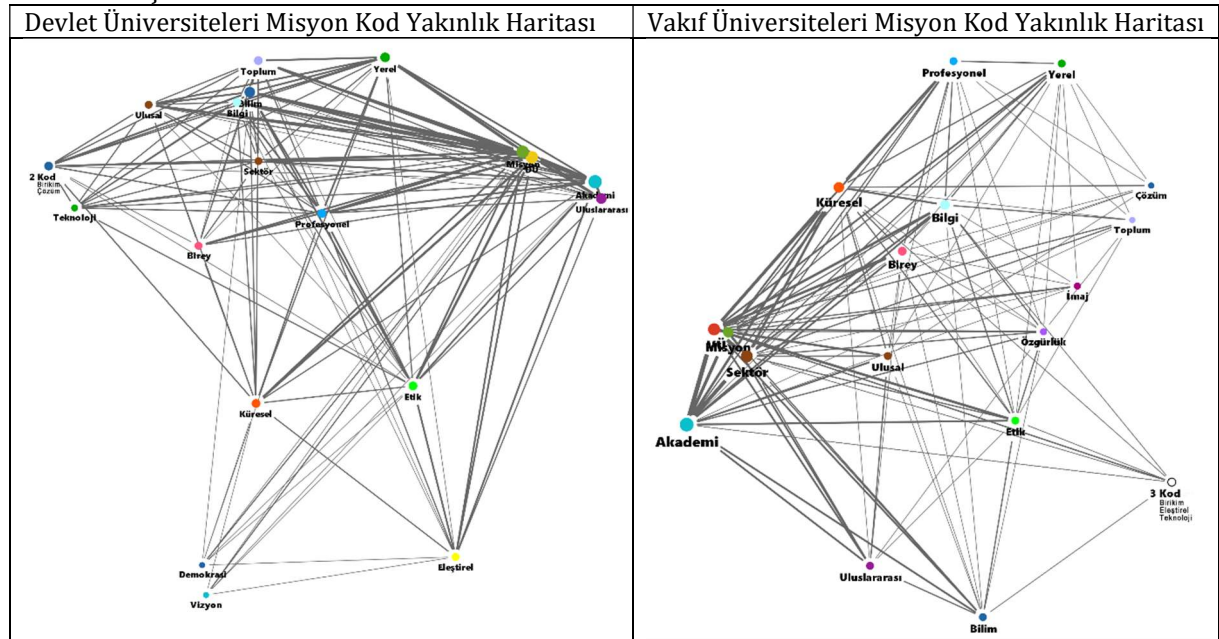
Kod kesişim haritasına daha detaylı bakıldığında, “akademi” sözcüğünün çıkış noktası olduğu görülmektedir. Bu görüntü tıpkı kod yakınlık haritasında olduğu gibidir ve sonucun söylemleri incelenen kurumların faaliyet alanlarıyla uyumlu olduğu söylenebilir. “Akademi” sözcüğünün misyon ve vizyon söylemleriyle benzer şekilde kesiştiği görülmektedir. Haritada “akademi”

sözcüğüyle kesişen diğer iki sözcük ise DÜ ve VÜ'dür. "Miyon" kodu "sektör", "uluslararası", "bilgi", "küresel", "yerel" ve "ulusal" sözcükleriyle daha fazla kesişmiştir. Bu durum, miyon konusunda alana yönelik görev üstlenildiği şeklinde yorumlanabilir. "Vizyon" kodu ise "toplum", "etik", "bilim", "profesyonel", "birey", "imaj" ve "teknoloji" sözcükleri daha fazla kesişmiştir. Bu yönüyle, vizyon konusu tasavvur edilen (olması istenilen) konuyla ilişkilidir. "Vizyon" kodunun en az kesiştiği sözcüklerin "küresel", "yerel" ve "ulusal" sözcükleri olması düşündürücüdür. Zira üniversitelerin bir anlamda geleceğe bakışını belirleyen vizyon söylemi açısından dünyayla bütünleşme bakımından eksik kaldığını göstermektedir. "Miyon" kodunun "imaj", "teknoloji", "birey" ve "profesyonel" sözcükleriyle en az kesişmesi ise mevcut konularında bu konuları daha az önemsendiklerini göstermektedir. Bu durum, söz konusu sözcüklerin her birinin son derece önemli olduğu iletişim alanında faaliyet gösteren kurumlar açısından büyük bir zafiyet olarak yorumlanabilir. Kod kesişim haritasında miyon ve vizyon söylemleriyle en az kesişen sözcüklerin "demokrasi", "özgürlük", "eleştirel", "birikim" ve "çözüm" olması kod yakınlık analizinde yapılan yorumu doğrulamaktadır. Toplum sözcüğünün söylemlerde merkezi konumda olup, toplumsal konuların kodlarla bu denli az kesişmesi, söylemlerin sosyal yönünün son derece zayıf olmasıyla açıklanabilir.

3.3.1. Çalışmada Yer Alan Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Misyon ve Vizyon Metinlerinin Karşılıklı Kod Yakınlık ve Kod Kesişim Haritaları

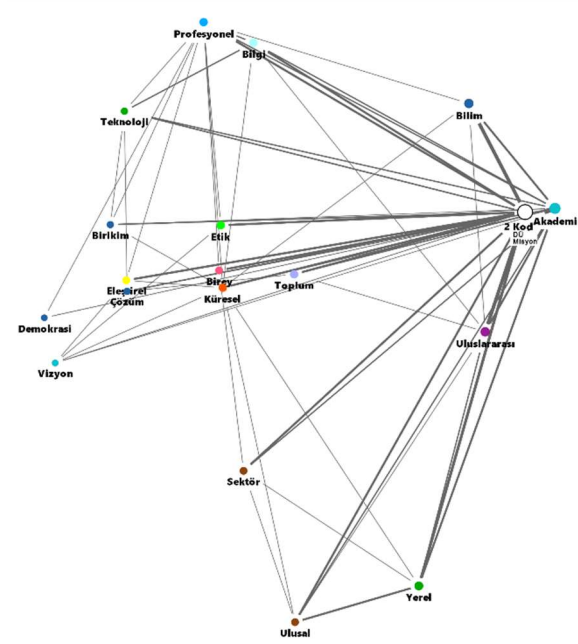
Bu bölümde, yukarıda kod yakınlık ve kod kesişim haritaları birlikte verilen devlet ve vakıf üniversiteleri ayrı ayrı değerlendirilerek misyon ve vizyon metinleri karşılaştırmalı olarak haritalandırılmaya çalışılmıştır. Bu yöntemle her iki üniversite türü arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ayrıca ilgili haritalarda hem kod yakınlık hem de kod kesişimlerin hangi kodlar ile etkileşimde bulunarak gerçekleştiği görülmektedir. Çok daha detaylı bir analizde bu etkileşimler üzerinden anlamlı sonuçlar çıkarmak mümkündür.

Tablo 13. Devlet ve vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinin karşılıklı kod yakınlık ve kod kesişim haritaları

DÜ'de misyon kodunun yakınlık haritasına göre misyon ve devlet üniversitesi kodlarının çok yakın olduğu görülmektedir. Yakınlık sırasına göre akademi uluslararası, yerel, profesyonel, etik, sektör, bilim, bilgi, toplum, birey, ulusal ve küreseldir. Eleştirel, teknoloji, birikim, çözüm kodları ise biraz daha uzağa konumlanmıştır. Haritada misyon koduna en uzak kodun demokrasi olduğu görülmektedir.

Devlet Üniversiteleri Misyon Kod Kesişim Haritası

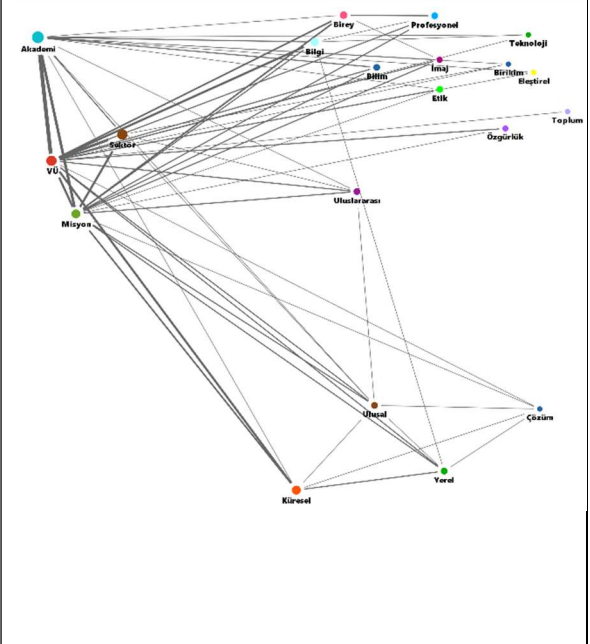

DÜ misyon kod kesişimi haritasına göre devlet üniversiteleriyle en çok kesişen kodun akademi olduğu görülmektedir. Hemen arkasından bilim ve uluslararası gelmektedir. Daha sonra kesişim sıklığı sıralaması toplum, etik, birey, küresel, bilgi, profesyonel, eleştirel, çözüm ve sektör kodları şeklinde oluşmaktadır. Misyon koduyla kesişim açısından en uzakta kalan ulusal ve demokrasi kodlarıdır.

Devlet Üniversitesi Vizyon Kod Yakınlık Haritası

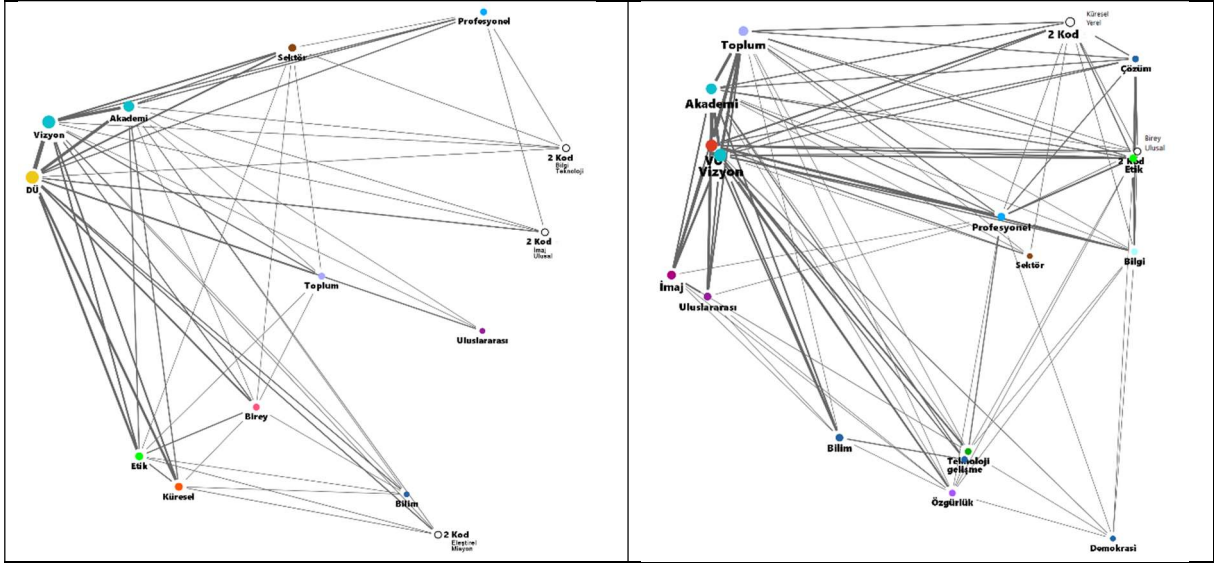
VÜ'de misyon kodunun yakınlık haritasında ise misyon koduna en yakın olan sektör kodudur. Sonrasında yakınlık sırasına göre akademi, ulusal, küresel, birey, bilgi ve uluslararası kodları yer almaktadır. Etik, özgürlük, profesyonel kodları misyon kodunun biraz daha uzağındadır. Onların arkasından imaj, toplum, çözüm, bilim kodları gelmektedir. Haritada misyon koduna en uzak kalan birikim, eleştirel ve teknoloji kodlarıdır.

Vakıf Üniversiteleri Misyon Kod Kesişim Haritası

VÜ misyon kod haritasında ise en çok kesişen kodun sektör olduğu görülmektedir. İkinci sırada akademi kodu yer almaktadır. Daha sonra kod kesişim sıralaması yakından uzağa göre imaj, etik, profesyonel, özgürlük, birikim, teknoloji ve toplum kodları konumlanmıştır. Ulusal, küresel ve yerel kodları misyon kodunun biraz daha uzağında yer alırken misyon kesişim haritasının en uzağında çözüm yer almaktadır.

Vakıf Üniversitesi Vizyon Kod Yakınlık Haritası

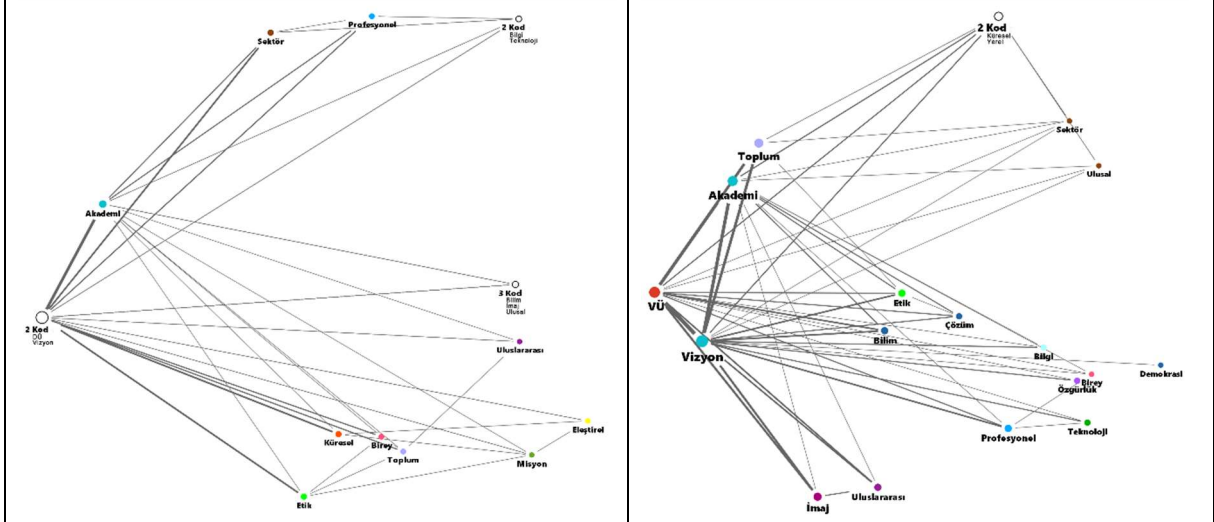

DÜ'nün vizyon kod yakınlık haritasına bakıldığında vizyon kodu ile en yakın konumlanan kod akademi olarak görülmektedir. sonra sırasıyla sektör, toplum, birey, etik ve küresel kodları gelmektedir. Biraz daha uzakta ise profesyonel, bilgi, teknoloji, imaj, ulusal, uluslararası ve bilim yer almaktadır. DÜ vizyon kod yakınlık haritasında vizyon koduna en uzak konumlanan ise eleştirel kodu olmuştur.

VÜ'nün vizyon kod yakınlık haritasında akademi kodu vizyon koduna en yakın kod olarak konumlanmıştır. Akademi kodunun hemen arkasından toplum, imaj ve uluslararası gelmektedir. Haritada vizyon koduna biraz daha uzak konumlanan kodlar sırasıyla profesyonel, bilim, küresel, yerel, teknoloji, özgürlük, etik, ulusal, birey, bilgi, çözüm şeklindedir. Vizyon kodunun en uzağında yer alan kod demokrasi olmuştur.

Devlet Üniversitesi Vizyon Kod Kesişim Haritası

Vakıf Üniversitesi Vizyon Kod Kesişim Haritası

DÜ'nün vizyon kod kesişim haritasında vizyon koduna en yakın konumlanan akademi kodudur. Sonra sırasıyla etik, küresel, profesyonel, birey ve toplum olmuştur. Uluslararası, ulusal, bilim, imaj kodları vizyon kod yakınlık haritasında biraz daha uzakta yer almıştır. eliştirel kodu ise haritada vizyon kodunun en uzağında konumlanan kod olmuştur.

VÜ'nün vizyon kod kesişim haritasında ise vizyon kodu ile en çok kesişen kodun yine akademi olduğu görülmektedir. Hemen arkasından toplum gelirken bilim, imaj, etik, uluslararası çözüm gelmektedir. vizyon kodunun kesişim haritasında biraz daha uzakta konumlanan kodlar sırasıyla profesyonel, teknoloji, birey, özgürlük, ulusal, sektör, küresel, yerel olmuştur. VÜ vizyon kod kesişim haritasında vizyon kodunun en uzağında yer alan kod ise demokrasi olarak görülmektedir.

3.3.2. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Misyon ve Vizyon Metinlerinin İçerik Analizi

Üniversitelerin tümünün misyon ve vizyon metinlerindeki sözcükler analiz edildiğinde en fazla kullanılan sözcüğün “üniversite” olduğu görülmektedir. Her iki üniversite türünün en fazla yer verdiği ilk 10’ar sözcüğün sıralamaları farklı olmakla birlikte 6 sözcüğün aynı olduğu (iletişim, üniversite, toplumsal, fakülte, araştırma, akademi) tespit edilmiştir. Devlet ve vakıf üniversiteleri arasındaki değerlendirmede devlet üniversitelerinin en fazla “iletişim” kelimesini, vakıf üniversitelerinin ise “üniversite” kelimesini kullandığı anlaşılmaktadır. Bu iki türün en fazla kullandığı ilk on sözcüğün 4’er tanesini farklı kullandığı görülmektedir. DÜ’nün metinlerinde ilk 10’a giren “alan”, “misyon”, “vizyon” ve “bilim” sözcükleri VÜ’nün söylemlerinde ilk 10 sözcük arasında yer almaktadır. VÜ’nün kullandığı ilk 10 sözcük içerisindeki “eğitim”, “geliştirme”, “öğrenci” ve “yetiştirme” ise DÜ’nün söylemlerindeki en fazla kullanılan ilk 10 sözcük arasındadır. Devlet ve vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinde kullandığı sözcüklerin ilk 10’unun çoktan aza doğru karşılaştırmalı olarak sıralanışı aşağıdaki (Tablo 14) gibidir. Bu sözcüklerin en fazla kullanılan ilk 40’ar tanesinin sıklık sayıları ve yüzdelik oranlarına yukarıda (Tablo 7) yer verilmiştir. Burada en fazla kullanılan ilk 10’ar sözcük değerlendirilerek aralarında benzerlik olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Tablo 14. Devlet ve vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinin sözcük frekansı ilk on sözcük

S. No	DÜ Sözcük	VÜ Sözcük
1	iletişim	üniversite
2	alan	iletişim
3	toplum	toplum
4	üniversite	eğitim
5	fakülte	araştırma

S. No	DÜ Sözcük	VÜ Sözcük
6	araştırma	fakülte
7	misyon	geliştirme
8	vizyon	akademi
9	akademi	öğrenci
10	bilim	yetiştirme

Sözcük frekansı listesine bakıldığında, DÜ ve VÜ’nün misyon ve vizyon söylemlerinin genel olarak aynı kavramlar etrafında oluşturulduğu görülmektedir. Bununla birlikte önceliklerinin değiştiğini de söylemek mümkündür. Buradaki öncelikler ilgili yapının hangi sözcüğü ve anlam dünyasını daha çok önemseydiği şeklinde yorumlanabilir. Örneğin DÜ en fazla “iletişim” sözcüğünü kullanırken, VÜ’nün “üniversite” sözcüğünü kullandığı görülmektedir. DÜ’de ikinci sırada “alan”, VÜ’de “iletişim” yer almaktadır. Buradaki ilk iki kelimeye göre DÜ faaliyet alanını öne çıkarırken, VÜ’de kurumsal yapı ön plandadır. Her iki üniversite türünün üçüncü sırada “toplum” sözcüğünü kullanmış olması misyon ve vizyon söylemlerinde toplumsal yapıyı eşit oranda dikkate aldıkları şeklinde yorumlanabilir. DÜ’nün en çok kullandığı dördüncü sözcüğün “üniversite”, beşinci sözcüğün “fakülte” olması kurumsal yapıya çekilen dikkat; VÜ’nün en çok kullandığı dördüncü

sözcük “eğitim”, beşinci sözcüğün “araştırma” olması kurumun varoluş nedenine yönelik vurgu şeklinde yorumlanabilir. DÜ’nün altıncı sırada kullandığı “araştırma” sözcüğü kurumun varoluş nedeni, VÜ’nün altıncı sırada “fakülte” sözcüğünü kullanması kurumsal yapıyı vurgulamaktadır. Bu durum her iki üniversite türünün kurumsal yapı ve varoluş nedenlerinin öncelik tercihlerinin farklı olduğu şeklinde yorumlanabilir fakat bu kısıtlı veri her iki üniversite türünün varoluş nedeninin aynı olduğunu veya farkları bulunduğunu söylemek için yetersizdir. Burada DÜ’nün kurumsal yapıyı öne çıkarması devleti temsil eden kamusal konumunun bir yansıması, VÜ’nün eğitimi öne çıkarması varoluşu için gerekli olan kitleye, kurum tarafından önemsendiğine yönelik mesaj olarak değerlendirilebilir. DÜ’nün yedinci ve sekizinci sırada “vizyon” ve “misyon” sözcüklerini kullanmış olması söylemi güçlendirmeye yöneliktir. Buna karşılık VÜ’nün yedinci sırada “geliştirme”, sekizinci sırada “akademi” sözcüklerini kullanması kurumun varoluş amacı ile kurumsal yapıya vurgu olarak yorumlamak mümkündür. DÜ dokuzuncu sırada “akademi” ve onuncu sırada “bilim” sözcüklerini kullanarak bir kez daha kurumsal yapıyı ve kurumun varoluş nedenini öne çıkarmıştır. VÜ’nün ise en çok kullandığı dokuzuncu sözcüğün “öğrenci”, onuncu sözcüğün ise “yetiştirme” olması önemli bir farklılık olarak değerlendirilmelidir. Zira bu kullanım, kurumun varoluş nedenine yapılan vurgunun yanında, bu varoluş sürecinde hizmet aldığı için pasif tarafta gibi görünen ama olmadığı takdirde varoluşun anlamsız kalacağı tarafı (öğrenciyi) söylemde önemli bir konuma getirmektedir. Hemen arkasından kullanılan “yetiştirme” sözcüğü ve daha önce kullanılmış olan “eğitim” sözcüğü ile de bu söylem desteklenmiştir.

Her iki üniversite türünün misyon ve vizyon söylemlerinde kullandığı ilk on sözcüğe göre en fazla öne çıkan kurumsal yapıya vurgudur. VÜ’nün farklı olarak “eğitim”, “öğrenci” ve “yetiştirme” sözcüklerini öne çıkarması hedef kitleye yönelik önemli bir adımdır. Bu durumun bir başka anlamı ise, eğitim kurumu olması bir yana, ayrıca bir ticarethane olan VÜ’ler için öğrenci tarafının öne çıkarılması bir pazarlama stratejisi olarak değerlendirilebilir.

Bu üniversite türlerinin misyon ve vizyon söylemlerinde en fazla kullandığı ilk kırkar kelime ise aşağıdaki gibidir (Tablo 15). Üniversitelerin metinlerinde en fazla yer verilen ilk kırk sözcüğün yer aldığı aşağıdaki analizde, en fazla benzerliğin olduğu ilk on sözcüğün yer aldığı yukarıdaki değerlendirmenin aksine farklılıklar vurgulanmıştır.

Tablo 15. Devlet ve vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinin sözcük frekansı ilk kırk sözcük

S. No	DÜ	VÜ	S. No	DÜ	VÜ
1	iletişim	üniversite	21	yaşam	çağdaş
2	alan	iletişim	22	etik	uluslararası
3	toplum	toplum	23	insan	yetkin
4	üniversite	eğitim	24	kültür	alan
5	fakülte	araştırma	25	mesleki	düşünce
6	araştırma	fakülte	26	öncü	insan
7	misyon	geliştirme	27	proje	sürdürülebilir
8	vizyon	akademi	28	sanat	çalışma
9	akademi	öğrenci	29	teknoloji	etik
10	bilim	yetiştirmek	30	bölge	profesyonel
11	eğitim	bilgi	31	çağdaş	standart
12	nitelikli	dünya	32	çalışmaya	uygulama
13	yetiştirme	misyon	33	değer	yapı
14	uluslararası	üretim	34	duyarlı	yüksek

15	üretim	vizyon
16	beceri	birey
17	dünya	değer
18	bilgi	küresel
19	birey	yenilikçi
20	sektör	bilim

35	düşünme	anlayış
36	eleştirel	donanımlı
37	evrensel	kalite
38	gelişim	nitelikli
39	gelişmiş	öncü
40	güçlü	özgür

İki grup arasındaki farklı kelime seçimleri kurumların düşünsel konumları ve bakış açıları açısından önemli görülmektedir. Yapılan analiz sonuçları, çalışma içinde değinilen resmî/kamu kuruluşları ile özel teşebbüslerin farklı misyon ve vizyon söylemi kullandığı tespitini doğrulamaktadır. Nitekim devlet üniversitelerinin ilk on içerisinde farklı olarak “alan”, “vizyon”, “misyon”, “bilim” sözcüklerini kullanmasının daha kamusal bir söylem oluşturmaya yönelik olduğu ve kurumsal/bürokratik yapıyla uyduğu söylenebilir. Vakıf üniversitelerinin farklı olarak tercih ettiği “eğitim”, “geliştirme”, “öğrenci”, “yetiştirme” sözcükleri ise hedef kitle odaklı bir görünüm vermektedir. Bu görünüm aynı zamanda piyasa koşullarına uyum çabası olarak açıklanabilir.

Metinlerdeki kullanım sıklığının ortaya çıkardığı sıralama her iki grubun önceliklerini de ortaya koymaktadır. DÜ’nün “beceri”, “kültür”, “sanat”, “duyarlı”, “mesleki”, “eleştirel”, “yaşam”, “güçlü” şeklinde seçtiği ve daha çok sol/eleştirel düşüncenin üzerinde durduğunu söyleyebileceğimiz sözcüklerle tanımlarken, VÜ “yenilikçi”, “profesyonel”, “yetkin”, “donanımlı”, “özgür” gibi liberal düşüncenin sıklıkla kullandığı sözcüklerle tarif ettiğini söyleyebiliriz. Bu çıkarımı destekleyecek kullanımlara örnek olarak, DÜ’nün “evrensel” ve “bölgesel” sözcüğünü seçmesine karşın VÜ benzer anlam düzeylerini tanımlamak için “küresel” ve “dünya” sözcüklerini kullandığı gösterilebilir. Ayrıca “uluslararası”, “etik”, “nitelikli” sözcüklerini DÜ çok daha sık kullanırken VÜ’nün metinlerinde nispeten daha az kullandığı görülmektedir. Diğer taraftan VÜ’nün DÜ’den farklı olarak “sürdürülebilir”, “standart”, “kalite”, “yüksek”, “yapı” sözcüklerini kullanmasını daha fazla piyasaya dönük bir söylem kullandığı şeklinde yorumlanabilir. Söylemlerinde “en fazla kullanılan ilk yirmi sözcük” içinde “alan” ve “sektör” sözcükleri bulunan DÜ’nün üniversite ve çalışma faaliyetlerini ayırmaya yönelik bu tutumu da aynı minvalde değerlendirilebilir. Zira VÜ’nün böyle bir ayrıma gitmeyerek her iki kulvarda da yer aldığı ya da yer almak istediği izlenimi vermektedir. Bununla birlikte VÜ’nün tercih ettiği sözcüklere bakıldığında anlamın daha çok ekonomi-politik bir metin üzerine inşa edildiğini söylemek mümkün gözükmektedir. Daha net söylemek gerekirse, burada tercih edilen sözcükler üzerinden iş dünyası, yani sermaye ve uluslararası liberal-kapitalist sistemle pozitif ilişkilendirme yapıldığı anlamı çıkmaktadır. Özellikle “yenilikçi”, “sürdürülebilir” ve “profesyonel” sözcükleri bu anlamda karşılığı olan sözcüklerdir. Bu iki grup arasında DÜ’nün “bilim”, VÜ’nün “bilgi” sözcüklerini öncelikli olarak tercih etmesi kamu/bürokrasi ve birey/liberal ağırlıklı anlayışların tezahürü şeklinde değerlendirilebilir. Zira bilim disipliner bir yapı ve kolektif bir işleyişle açıklanabilir. Bu durum DÜ’lerin devleti temsil ettiği alt metniyle ve dolayısıyla kamu/bürokrasi ile ilişkilendirilebilir. Bilgi ise daha genel geçer bir anlayışla üretilen ve her şeye dair malumat olabilecek bir şeydir. VÜ’lerin bu konuda daha esnek bir tutum seçtiğini söylemek mümkün olduğundan daha bireysel ve özgürlükçü bir işleyiş benimsedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu bağlamda DÜ “bilim” ile ilişkilendirilirken, VÜ ise “bilgi” ile ilişkilendirilerek hedef kitlelerine kurumsal kimliklerine uygun mesajlarını verdiği söylenebilir.

Analiz edilen sözcüklerin türüne bakıldığında isim ve sıfat türlerinin neredeyse yarı yarıya olduğu görülmektedir. İsim, “bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam” (TDK, 2005: 1098) anlamına gelmektedir. Sıfat ise “bir adı, nitelik, nicelik,

yer, sıra vb. bakımından niteleyen, belirten kelime, ön ad” (TDK, 2005: 1960) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlara bakıldığında misyon ve vizyon metnlerinin genel olarak açıklama veya tanımlama içerdiği görülmektedir. Buradan mülhem üniversiteler misyon ve vizyon metnlerinde kendilerini açıklamaya ve/veya tanımlamaya çalıştıklarını söyleyebiliriz. Bu eğilim, zımni olarak var ya da gerçek olmayan bir durum karşısında var olması istenen yeni bir gerçeklik inşa etmek anlamına geldiği şekilde de yorumlanabilir. Nitekim imam hatip okullarının misyon ve vizyon metinleriyle ilgili bir çalışmada en fazla vurgulanan şeyin “dini eğitimde başarılı olma” ifadesi de benzer şekilde değerlendirilmiştir (Emen, Polat ve Küçüksüleymanoğlu, 2019: 25).

Mantıksal olarak lisans düzeyinde eğitim veren kurumlarının söylem ve faaliyetlerinin belirli bir seviyenin üzerinde olması beklenmelidir. Bu kuruluşlar işlevsel açıdan bireylerin mesleki kazanımlarını sağlarken bilimsel çalışma yaparak toplumun geleceğini inşa etmek, refah seviyesini yükseltmek ve olabildiğince entelektüel ortamı geliştirmek için vardır. Bu ilerlemeyi sağlamak için de kültür, sanat ve spor gibi insanın zihinsel, ruhsal ve bedensel gelişimini sağlayacak faaliyetler zorunludur. Çalışmaya dâhil edilen on altı üniversiteden sadece altı üniversitenin (Medipol Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Gatasaray Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi) misyon ve vizyon metnlerinde kültür, sanat ve spor sözcüklerini kullandığı görülmektedir (Tablo 16). Gelişmeyi ve ilerlemeyi sağlayan diğer bir faktör ise akademinin ve bilimsel çalışmanın temel niteliği olan eleştirel düşüncedir. Çalışmaya dâhil edilen on altı üniversiteden sadece üçü üç devlet (Galatasaray Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi), bir vakıf (Beykent Üniversitesi), toplamda dört üniversitenin eleştirel aklı ve düşüncüyü misyon ve vizyon söylemine dâhil ettiği görülmektedir. Çalışmada analizi yapılan metinlerde az kullanılan sözcüklerden dikkat çekenlerin bazıları aşağıdaki gibidir (Tablo 16).

Tablo 16. Devlet ve vakıf üniversitelerinin misyon ve vizyon metnlerinde az kullanılan sözcüklerden dikkat çekenler¹

S. No	Sözcük	Frekans	İletişim Fakültesinin Bağlı Olduğu Üniversite
1	adil	1	İstanbul Ticaret Üniversitesi
2	ahlak	1	İstanbul Ticaret Üniversitesi
3	çevre	1	Erciyes Üniversitesi
4	gelenek	1	Medipol Üniversitesi
5	hassasiyet	1	Süleyman Demirel Üniversitesi
6	inşa	1	Yeditepe Üniversitesi
7	lisans	1	İstanbul Üniversitesi
8	lisansüstü	1	İstanbul Üniversitesi
9	nesnel	1	Bilgi Üniversitesi
10	ötekileştirme	1	İstanbul Üniversitesi
11	vicdan	1	Yeditepe Üniversitesi
12	dil	2	Galatasaray ve Marmara Üniversitesi
13	kurumsal	2	Kadir Has ve Süleyman Demirel Üniversitesi
14	spor	2	Anadolu ve Marmara Üniversitesi

¹ Misyon ve vizyon metnlerinde az tercih edilen sözcükler bunlarla sınırlı değildir. Bu tablodaki sözcükler özel isim, bağlaç ve edat gibi sözcüklerden arındırıldıktan sonra metin içindeki sıklık frekansı 1 ve 2 olan elli civarı sözcük arasından seçilerek oluşturulmuştur. Medya, kültür ve sanat sözcükleri çalışma için öneminden dolayı bu değerlendirmenin dışında tutularak tabloya dâhil edilmiştir.

15	demokrasi	2	İstanbul ve Medipol Üniversitesi
16	kamu	2	Galatasaray ve Ankara Üniversitesi
17	yayın	2	Galatasaray ve Akdeniz Üniversitesi
18	medya ¹	3	Galatasaray ve Medipol Üniversitesi
19	kültür ²	6	Medipol, Galatasaray, Anadolu, Marmara ve Erciyes Üniversitesi
20	sanat ³	6	Bilgi, Anadolu, Marmara ve Erciyes Üniversitesi.

Amacı iletişimci ve dolayısıyla bilgi, düşünce ve duygu aktaran kişi yetiştirmek olan eğitim kurumlarının misyon ve vizyon metinlerinde gerçek, hakikat, tarafsız(lık), objektif(lik) doğru(luk), dürüst(lük) veya hukuk gibi sözcüklere yer vermediği görülmektedir. Daha özele indiğimizde gazetecilik bölümü söz konusu olduğunda en temel kavram olan haber ve haberden türetilmiş sözcükler tercih edilmemiştir. Yukarıdaki tablo durumu daha da netleştirmektedir.

4. BULGULAR

Birinci bölümde misyon ve vizyon kavramlarının sözlük anlamı ve literatürde nasıl değerlendirildiği açıklanmıştır. Müstakil anlamlarıyla kullanılabildiği gibi birlikte kullanıldığında kurumsallaşma açısından bütüncül bir anlam dizgesi oluşturmaktadır. Her iki kavramın tanımlarına baktığımızda ortak anlam dünyasına gönderme yapmaları teknik açıdan benzediklerini göstermektedir. Onları ayırıştıran nokta, misyonun daha çok şimdiye, vizyonun ise geleceğe yönelik anlam uzamının olmasıdır. Bu durum en net ve özet şekliyle “örgütsel ideal + değerler = misyon, örgütsel ideal + hedefler = vizyon” olarak (Kılıç, 2010: 86) ifade edilebilir. İki kavram arasındaki asıl ayrışma ise misyon ve vizyon metinlerini faaliyete geçirme aşamasında ortaya çıkmaktadır ve bu durum doğrudan kurumsal kimlikle ilgilidir. Fakat gerçek hayata bakıldığında literatür ile pratikteki uygulamaların uyumsuzluk gösterdiği görülmektedir (Eken İnan, 2019: 47). Kurumsal kimlik değerler ve hedefler doğrultusunda hem oluşmakta hem de faaliyetler ile görünür hâle gelmektedir. Bu bağlamda devlet tarafından organize edilen ve kâr amacı gütmeyen kamu kuruluşları ile öncelikli amacı ekonomik faaliyet ve kâr olan özel teşebbüslerin kurumsal kimlikleri, organizasyon şemaları ve faaliyetleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar kurumsal kimlikler üzerinden kolaylıkla anlaşılabilir. Söz konusu kurumların kimliklerinin anlaşılabilmesi aşamasında ise misyon ve vizyon metinleri öne çıkmaktadır. Yukarıda yapılan analizlere bu açıdan bakıldığında birer kamu kurumu olan devlet üniversitelerinin misyon ve vizyon metinlerinin içerik analizi göre nispeten devletçi ve kamucu olduğu görülmektedir. Her ne kadar vakıf⁴ gibi kamu yararına gönderme yapan bir sözcük kullanılsa da esasen bir özel girişim olan vakıf üniversiteleri ise söylem ve eylemlerini piyasa koşullarını dikkate alarak oluşturmaktadır (Özbudun ve Demirer, 2006: 64). Bu bağlamda çalışmada yer verilen söylemler analiz edildiğinde tercih edilen sözcükler, bu sözcüklerin

¹ Galatasaray Üniversitesi misyon ve vizyon metinlerinde medya sözcüğünü iki kez kullanmıştır. Toplamda iki üniversite bu sözcüğe yer vermiştir.

² Erciyes Üniversitesi misyon ve vizyon metinlerinde kültür sözcüğünü iki kez kullanmıştır. Toplamda beş üniversite bu sözcüğe yer vermiştir.

³ Bilgi Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi misyon ve vizyon metinlerinde sanat sözcüğünü ikişer kez kullanmıştır. Toplamda dört üniversite bu sözcüğe yer vermiştir.

⁴ “Sözlükte “durmak; durdurmak, alıkoymak” anlamlarındaki vakıf (vakf) kelimesi terim olarak “bir malın mâliki tarafından dinî, içtimaî ve hayrî bir gayeye ebediyen tahsisi” şeklinde özetlenebilecek hukukî bir işlemle kurulan ve İslâm medeniyetinin önemli unsurlarından birini teşkil eden hayır müessesesini ifade eder” (Türkiye Diyanet Vakfı, 2020: 475)

kullanım sıklıkları, kurulan cümle yapıları ve metinlerin genel anlam düzeyi da buradaki tespiti doğrular niteliktedir.

Misyon ve vizyon söylemleri dil açısından değerlendirildiğinde kısa, klişe kalıplara, sloganik cümlelere ve genel geçer ifadelere yer verildiği görülmektedir. Nitelik açısından özgün olmama sorununu ortaya çıkaran bu durum, dışarıya “yapmış görünmek” için yapıldığı ve yeterince özenilmediği izlenimi vermektedir. Çalışma içinde yer alan Yaşar Üniversitesi'nin birer cümlelik misyon ve vizyon metni¹ bu durumun en net kanıtıdır. Misyon ve vizyon söylemlerinin bu denli sığ ele alınması yüzeysel bir kurumsallaşma anlayışının yer ettiği ve/veya kabul gördüğü anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kimlik, kurumsal kültür ve bu iki yapının topluma yansımaları da aynı düzeyde (yüzeysel) oluşmaktadır. Bu durumu gerek toplumsal algının gerekse akademi dünyasının genelde eğitime ve özelden üniversiteye bakışını da göstermektedir.

Devlet ve vakıf üniversitelerinin tercih ettikleri sözcük ve kurdukları cümlelere bakıldığında ideolojik açıdan çok büyük bir farkın olduğunu söylemek zordur. Daha net söylersek, misyon ve vizyon metinlerine bakarak üniversitelerin ideolojik yaklaşımının/aidiyetinin olup olmadığını söylemek aşırı yorum olacaktır. Örneğin her iki üniversite türü sektör, küresel, uluslararası, teknoloji gibi piyasaya yönelik sözcükleri daha fazla ve yakın düzeyde tercih etmişlerdir. Bu durum devlet ya da vakıf üniversitesi fark etmeksizin bu kurumları liberal-kapitalist anlayışın domine ettiği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu kurumların oluşumunda, söylemlerinde ve faaliyetlerinde ekonomi önemli bir belirleyicidir. Fakat bununla birlikte sözcüklerdeki tercih önceliklerinde farklılıklar bulunmaktadır ve bu durum üniversitelerin konjonktürel konumlanmasına ve/veya kurum olarak dünyaya bakışına ya da değer yargılarına yönelik bir izlenim verebilmektedir. Bu bağlamda yukarıda kod yakınlık ve kod ilişki haritaları üzerinden yapılan değerlendirme buradaki farklılığı daha net ortaya koymaktadır. Örneğin her iki üniversite türünün demokrasi, eleştiri, birikim, çözüm gibi toplumsal yönden ve uygarlık açısından anlamsal uzamı daha derin olan sözcükleri son derece az tercih etmişlerdir. Misyon ve vizyon metinlerinde kültür, sanat, spor gibi entelektüel düzeyi ve yaşam kalitesini arttıran sözcüklere sadece altı üniversitenin yer vermesi, çoğunluğunun yer vermemesi de bir başka örnektir (Tablo 16). Kurumların faaliyet alanıyla ilgili temel kavramlara yeterince veya hiç yer verilmemesiyle ilgili yapılan tespitler özentsizlik, kopyala-yapıştır mantığıyla iş yapma şeklinde yorumlanmıştır (Emen, Polat ve Küçüksüleymanoğlu, 2019: 24).

Bugün dünyanın en önemli sorunlarından biri hukuk konusudur. Hukukun üstünlüğü anlayışının her geçen daha fazla aşınması, uygulama aşamasında üstün olanların hukukunun işlediğini göstermektedir. Misyon ve vizyon metinlerine bakıldığında üniversitelerin bu konuyu etik kavramıyla geçiştirdiğini söylemek mümkündür. Buradaki kullanımda daha çok deontolojik alana hitap eden etik (mesleki açıdan) mutlaka önemlidir fakat yaptırım gücü ve toplumsal karşılığı ne yazık ki hukuk kadar değildir. Demokrasi, ötekileştirme, çevre, vicdan, kamu sözcüklerine az yer verilmesi mezun olanların iş hayatına atılanların niteliği ve bu kişilerin oluşturduğu toplumsal seviye hakkında net veri sunmaktadır. Toplumun geleceğini yapılandıran eğitim kurumlarının bu konuları dikkate almaması üzerinde düşünülmesi gereken durumlardan biridir. Bunun yanında özellikle iletişim ve medya alanlarında lisans düzeyinde eğitim veren kuruluşların daha duyarlı olması, özgün ve vurgulu söylemler oluşturması entelektüel seviye ve yaşam kalitesinin artması için olduğu kadar bu alanların prestiji için de önemlidir. Tüm bunların yanında varoluş nedenlerinden en önemlisi bilimsel çalışma yapma, bilgiyi arttırma ve yayma olan bu kurumların misyon ve vizyon metinlerinde akademinin olmazsa olmazlarından olan nesnellik, dil,

¹ Bu metin çalışma sonundaki Ek kısmında yer almaktadır.

kurumsallaşma, yayın gibi sözcüklerin az tercih edilmesi büyük bir eksikliklerdir. Paradigma, sistem, düzen, değişim gibi yeni bir anlayış ortaya koymaya yönelik sözcüklerin tercih edilmesi ise söz konusu değildir.

5. SONUÇ

Bugün iletişim olgusunun her anlamda büyük bir kriz içinde olduğu tartışmasız bir gerçektir. Bunun en önemli kanıtı kamuoyu yoklamalarında en alt seviyelerde ölçümlenen iletişim (medya) kurumlarına olan güvensizliktir (Çömlekçi, 2019; Süleyman Sırrı, 2016). Alanın diğer sorunlarıyla birlikte güvensizlik sorununu çözmek için yasal düzenlemeler yoluyla getirilen uygulamalar kifayetsiz kalırken, alan içindeki yapıların kurumsal çabalarının ve metinlerinin de çare olmadığı anlaşılmaktadır. Misyon ve vizyon metinlerine yönelik literatürdeki çalışmalarda da güvenilirlik oldukça önemli bir yere sahiptir (Taşar, 2021: 197; Çubukçu, 2023: 910) ve güven sorunu olumsuz bir imajın oluşmasına yol açmaktadır (Taş, Çiçek ve Yastioğlu, 2019: 560). Bu durum iletişim ve medya alanlarında faaliyet gösteren kurumlar açısından yeniden ele alınması gerekmektedir.

İletişim (medya) alanında faaliyet gösteren kurumları eğitim/teorik ve uygulama/pratik olarak kategorize ettiğimizde, meselenin önce eğitim/teorik yanı gelmektedir. Uygulama/pratik kısmı ayrıca değerlendirmeye muhtaç olmakla birlikte bu çalışma meselenin eğitim/teorik alanına eğilmektedir. Bu bağlamda eğitim/teorik alanda faaliyet gösteren iletişim fakültelerinin misyon ve vizyon metinleri değerlendirilmiştir. Araştırma alanı 2022 yılı ÖSYM yerleştirmelerinde en yüksek puanla öğrenci alan iletişim fakülteleri olarak belirlenmiş, araştırmanın kapsamı ise gazetecilik bölümü ile daraltılmıştır. ÖSYM tarafından en yüksek puan ile öğrenci yerleştirilen sekiz devlet, sekiz de vakıf üniversitesi çalışmaya dâhil edilmiş, gazetecilik bölümlerinin misyon ve vizyon metinlerinin içerik ve eleştirel metin analizi yapılmıştır. Misyon ve vizyon metinlerinin seçilmesinin nedeni, bu metinlerin kurumsal kimliği kısa ve net biçimde göstermesidir.

En başta misyon ve vizyon metinlerinde kullanılan dilin sıradanlığı, özensizliği, dikkatsizliği göze çarpmaktadır. Bu durum genel olarak Türkiye'deki misyon ve vizyon metinlerinde kullanılan dilin ortak sorunudur (Emen, Polat, ve Küçüksüleymanoğlu, 2019: 24) (Taşar, 2021: 198). Kurulan cümlelerin sloganvari veya ne anlatmak istediği net olarak belli olmayan sığılıkta oluşu ve metinlerin kopyala-yapıştır şeklinde oluşturulmuş izlenimi veren benzerlikleri kurumsallık açısından sorun teşkil etmektedir. Analizi yapılan metinlerde en fazla tercih edilen sözcükler "üniversite", "iletişim", "toplum", "fakülte", "araştırma" şeklindedir. Seçilen sözcüklerin alana yönelik olması doğal bir durum olarak değerlendirilebilir fakat buradaki asıl sorun kurulan cümle ve kullanılan kalıpların benzerlikleridir. Öncelikle sloganvari ve sığ cümleler metinlerin kopyala-yapıştır şeklinde yapıldığı izlenimi vermektedir. Türkiye'de çalışma alanları farklı olan kuruluşların misyon vizyon metinlerine yönelik çalışmalarda da aynı durum tespit edilmiştir (Taşar, 2021: 198; Emen, Polat, ve Küçüksüleymanoğlu, 2019: 24; Taş, Çiçek ve Yastioğlu, 2019: 559) Kanun gereği kamu kurumlarının stratejik planlama hazırlama zorunluluğu ve misyon ve vizyon metinlerinin de bu planın bir parçası olması (Engin, 2021: 17; Doğan ve Alkan, 2020: 339) nedeniyle mecburen hazırlanmış olması bu durumun oluşmasının en güçlü ihtimaldir. Bunun yanında yetersiz olduğu göze çarpan bu metinlerin konuya gerektiğince hakim olmayan küçük ve kapalı gruplar tarafından hazırlandığı şeklinde açıklanabilir (Emen, Polat ve Küçüksüleymanoğlu, 2019: 24). Ayrıca Türkiye'de kurumsallaşma meselesinin tam olarak anlaşılmadığı veya gerçekleşemediği şeklinde de yorumlanabilir ve bu durum hem akademik hem de sosyolojik açıdan büyük bir sorundur. Zira buradaki sorunun merkezinde özellikle üniversite gibi yüksek öğretim veren kurumlar bulunmaktadır. Bugünün dünyasında üniversiteler birçok alanda olduğu gibi toplumsal gelişme sağlamanın da en önemli unsurlarıdır. İkincisi ise normal şartlarda yüksek

öğretim kurumlarında görev yapan/eğitim veren kişilerin belirli bir donanımına sahip olması beklenmektedir. Misyon ve vizyon metinlerinin özensiz, basmakalıp ve sloganvari hazırlanmış olması sosyolojik açıdan iş yapma anlayışımızı da ortaya koymaktadır. Bu sorunların genelde stratejik plan ve özelde misyon ve vizyon konularında daha profesyonel kişilerce hazırlanan metinler ve ortak kavram havuzları oluşturularak çözülebilmesi mümkündür (Doğan ve Alkan, 2020: 347).

Metinlerde kullanılmak üzere seçilen kelimelere bakıldığında devlet üniversitelerinin daha durağan bir konumu tercih ettiği ve kurumsal yapıyı öncelediği görülmektedir. Vakıf üniversitelerinin daha geniş tutmaya çalıştığı metinleri ise en azından farklılıkları önemseydiği ve değişime ayak uydurmaya yönelik bir çaba içinde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, seçilen diğer sözcükler ve yapılan analizlerle de desteklendiğinde devlet üniversitelerinin bürokratik süreçleri, tüm özel girişimler gibi (Tatlı ve Üstün, 2018: 29; Taş, Çiçek ve Yastıoğlu, 2019: 546) vakıf üniversitelerinin piyasa koşullarını öne çıkardığı şeklinde yorumlamak mümkündür. Dolayısıyla genel bir analiz yapıldığında devlet üniversitelerinin kullandığı cümlelerdeki genel eğiliminin, tercih edilen kelimelerin kamusal metin ve bürokratik işleyişle nispeten uyumlu oluşuyla dikkat çekmektedir (Eken İnan, 2019: 47). Vakıf üniversiteleri ise yine özel girişimlerin misyon ve vizyon metinlerinde öncelediği üzere (Ay ve Koca, 2012: 204; Tatlı Üstün, 2018: 27; Çubukçu, 2023: 922) küreselleşmeyle uyumlu liberal düşünce ve sektöre verilen önemi gösteren vurgulara yer vermektedir. Bununla birlikte her ne kadar vakıf üniversitelerinde daha baskın olsa da, tüm üniversitelerin sektör ve verilen eğitim arasında ilişki kurmayı amaçlayan bir misyonu benimsediği, vizyon olarak ise uluslararası alanda kabul edilen akademik çalışmaları amaçladığı söylenebilir. Vakıf üniversiteleri bu noktada kurum çalışanlarına da sorumluluk yükleyerek daha canlı ve kolektif bir görüntü ortaya koymaya çalıştığı izlenimi doğurmaktadır. Ayrıca vakıf üniversiteleri metinlerinde öğrenci ve eğitim gibi konuları ön sıralara taşıyarak bu izlenimi kuvvetlendirmektedir. Eğitim başlığı altındaki benzer çalışmalarda devlet üniversiteleri bağlamında aynı durumun tespit edildiği görülmüştür (Taş, Çiçek ve Yastıoğlu, 2019: 17-18). Çalışmanın ortaya çıkardığı en önemli verilerden biri de, çalışmaya dâhil edilen üniversitelerin misyon ve vizyon metinlerin mevcut sistemle uyumlu olduklarına yönelik izlenimdir. Bu görüntü, bir taraftan hedef kitle nezdinde iletişim/medya alanlarında herhangi bir olumsuz durumun olmadığı algısı oluştururken bir taraftan da kurumları ideolojik olarak liberal kapitalist düşüncenin temsilcisi ve sistemin bir parçası hâline getirmektedir.

Genel olarak bakıldığında, çalışma içinde de anlaşıldığı üzere, ilgili kurumların misyon ve vizyon metinleri eleştirel olmayan bir bakışla okunduğunda istisnasız tamamının, benzer çalışmalarda da görüldüğü üzere (Eken İnan, 2019:) büyük bir sorun olmayan literatürle de uyumlu görünen ve aşırı iyimser bir dünya çizdiği görülmektedir. Gerçeklerle örtüşmeyen (Eken İnan, 2019: 47) bu anlatım şekli gerek gündelik hayat içindeki iletişim pratiğinin sorunları, gerekse kurumsal ve kuramsal açıdan iletişim olgusunun herhangi bir sorun içermediği izlenimini ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda on altı üniversite arasında dört üniversitenin misyon ve vizyon metninde eleştirel akli ve düşünceyi vurgulaması küçük de olsa ümit doğurmaktadır. Fakat yukarıda değinildiği gibi genel olarak içeriklerin özensizliği ve sıradanlığı söz konusu olduğunda iletişim/medya alanındaki sorunların büyüyerek devam edeceği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Diğer taraftan bu özensizlik ve yüzeysellik Türkiye'deki her kademedeki eğitim düzeyi toplumsal algı hakkında da bilgi vermektedir.

Devlet üniversitelerinin birkaçı dışında daha genel geçer bir metin kullanması sıradan bir metinle kamusal sorumluluğun bürokratik bir tavır ile yerine getirildiği izlenimin vermektedir. Vakıf üniversitelerinin çoğunluğunun ise daha geniş tuttuğu misyon ve vizyon metnine ek olarak

üniversiteyi tanıtan bir metne ya da internet bağlantısına yer vermek suretiyle hedef kitleye mesaj iletmesi, en nihayetinde (yukarıda da belirtildiği üzere) ticari bir kuruluş olduğu (Özbudun ve Demirer, 2006: 64) gerçeğini gözler önüne sermektedir.¹ Tüm bunların dışında, bugünün iletişim anlayışının en önemli unsurlarının başında gelen teknoloji gibi bir kavramın misyon ve vizyon metinlerinde yeterince yer almaması büyük bir eksiklik. Daha büyük bir eksiklik ise, iletişim/medya alanının toplumsal açıdan olmazsa olmazı diyebileceğimiz demokrasi, özgürlük, eleştiri gibi kavramlara son derece az yer verilmesidir. İletişim/medya gibi kamusal rolü çok büyük ve etkin olan bir alanda faaliyet gösteren kurumların sosyolojik yapıları önemsemediği izlenimi veren bu durum kabul edilebilir değildir. Objektif, gerçek, hakikat, doğruluk, dürüstlük ve hukuk gibi iletişim ve medya için elzem olan sözcüklere hiç yer verilmemiş olması bu metinlerin yüzeysel ele alındığını ve “yapmış görünmek” görünmek için web sayfasına eklendiğini göstermektedir.

Her şeyden önce, metinlerde genel olarak birbirine tıpatıp benzeyen genel geçer diye tabir edilebilecek kısa ifadelerin yer aldığı gözlenmektedir. Kullanılan kelime ve cümlelerin bu sıradanlığı ise misyon ve vizyon metinlerinin sitede bulunsun diye eklendiği izlenimi vermektedir. Ayrıca bazı iletişim fakültelerinin misyon ve vizyon metinlerinin internet sitelerinde yer almadığı, bağlı oldukları üniversitenin internet sitesinde yer verildiği de gözlemler arasındadır. Az sayıdaki üniversitelerin misyon ve vizyon metinleriyle birlikte yer verdikleri ek bilgiler (kurumsal değer vb.) sayesinde ortaya çıkan uzun metinler konuya profesyonelce yaklaşılmaya çalışıldığı izlenimi verirken, çoğu üniversitenin son derece kısa misyon ve vizyon metinleri için aynı şeyi söylemek mümkün gözükmemektedir. Çok fazla yer verilmemekle birlikte bazı üniversiteler spor, sanat ve kültür gibi insanın tekamülü ve sosyal yaşam için önemli olan sözcükleri misyon ve vizyon metinlerinde yer vermiştir. Bulgular bölümünde zikredilen bu üniversitelerin misyon ve vizyon metinlerine bakıldığında genele göre daha özenli olduğu görülmektedir. Sonuç itibarıyla buradaki dil, üslup ve anlayış sorunun görünürdeki başlıca nedeni stratejik plan da dâhil misyon ve vizyon metinlerinin kanunen zorunlu tutulduğu için hazırlanmış olmalarıdır diyebiliriz. Kurumlar yasal zorunluluğun yaptırımından kurtulmak için böyle bir yola başvurmaktadır. Amaç yaptırımdan kurtulmak olunca hazırlanan metinlerin sığ, özensiz ve basmakalıp olması kaçınılmazdır. Meselenin diğer yönü olan denetimlerin de aynı mantıkla, bir başka deyişle, içerikten bağımsız olarak görünürde tamamlanmış olduğuna yönelik yapılarak onaylandığı anlaşılmaktadır. Tüm bunlar kurumsallaşma ve güvenilirlik sorunlarının yanı sıra genel olarak sosyal ahlak ve iş yapma kültürümüz hakkında önemli veriler sunmaktadır. Sorunun sadece misyon ve vizyon metinleriyle sınırlandırılmayacak kadar büyük olması, bu alandaki profesyonellik odaklı önerilerin fayda sağlamayacağına işaret etmektedir. Siyasi ve ekonomik alanlara ilişkili olarak özellikle eğitim alanında toplumsal anlayışı ve kültürel yapıyı tümüyle değiştirecek radikal reformların gerektiği ortadadır.

¹ Özellikle Yaşar Üniversitesi bu değerlendirmenin dışındadır. Ek kısmında da görüldüğü üzere slogan şeklinde birer cümlelik misyon ve vizyon metnine yer vermesi burada sözü edilen özensizliğe net bir örnektir.

KAYNAKÇA

- Altıntop, M. (2024). Ulusal Basında Cumhuriyet'in 100. Yılına Yönelik Haberlerin İçerik ve Söylem Analizi. *Journal of Communication Science Researches*, 4(2), 97-133.
- Ay, Ü., ve Koca, A. İ. (2012). ISO 500 Listesindeki İşletmelerin Misyon, Vizyon ve Değerlerinin İçerik Analizi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 201-210.
- Aziz, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Baş, T., ve Akturan, U. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çömlekçi, M. F. (2019). Hakikat-Ötesi Dönemde Medyaya Güven: Uluslararası Raporlar Üzerinden Bir İnceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*(49), 107-121.
- Çubukçu, M. (2023). Havayolları İşletmelerinde Misyon, Vizyon Beyanları ve Değer İfadelerinin İçerik Analizi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(3), 910-925.
- Dinçer, Ö. (2013). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Doğan, S., ve Alkan, A. D. (2020). Türkiye'deki Bakanlıkların Misyon ve Vizyon İfadelerinin İçerik Analizi. *İş ve İnsan Dergisi*, 7(2), 339-349.
- Eken İnan, Ü. (2019). Selçuk Üniversitesine Bağlı Meslek Yüksekokullarının Kalite Yolculuğunda Oluşturulan Misyon ve Vizyon İfadelerinin Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*(18), 41-49.
- Ekşi, H., ve Çelik, H. (2013). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 99-117.
- Emen, N., Polat, G., ve Küçükşüleymanoğlu, R. (2019). İmam-Hatip Liselerinin Misyon, Vizyon ve Değerler Bağlamında Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 14-28.
- Engin, R. (2021). Türkiye'de Devlet Üniversitelerinin Misyon, Vizyon ve Temel Değerleri Stratejik Planlar Üzerinden Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-28.
- Erçelik, M. A. (2014). Kamu Kurumlarında Stratejik Plan Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertuna, Ö. (2008). *Bilimler Dergisi*. İstanbul: Okan Üniversitesi Yayınları.
- Gökçe, O. (2019). *İçerik Analizi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kılıç, M. (2010). Stratejik Yönetim Sürecinde Değerler, Vizyon ve Misyon Kavramları Arasındaki İlişki. *Sosyoekonomi*, 81-98.
- Latif, H., ve Muslu, Ş. (2015). Türk İşletmelerinde Misyon ve Vizyon Kavramlarında Anlam Karmaşası. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*(78), 12-32.
- Muslu, Ş. (2014). Örgütlerde Misyon ve Vizyon Kavramlarının Önemi. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 150-171.
- Özbudun, S., ve Demirer, T. (2006). *Eğitim Üniversite YÖK ve Aydınlar*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Pelikan, J. (2019). *Üniversite Fikri*. (C. Orhan, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Ramazanoğlu, F., ve Bahçeci, B. (2006). Örgütlerde Vizyon ve Misyon Kavramı. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 52-56.
- Saldaña, J. (2019). *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*. (A. Tüfekçi Akçan, ve S. Şad, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Süleyman Sırrı, Y. (2016). Medya Güvenilirliği: Gençlerin Medya Güvenilirliği Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 392-417.

- Taş, M. A., Çiçek, H., ve Yastıoğlu, S. (2019). Misyon, Vizyon ve Amaçlar Bağlamında Geleceğe Bakış: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Stratejik Plan Çalışmaları Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İrari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 544-562.
- Taşar, H. H. (2021). Fen Liselerinin Vizyon, Misyon ve Değer İfadelerinin İncelenmesi: Ankara İli Örneği. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 10(28), 205-224.
- Tatlı, M., ve Üstün, F. (2018). BİST 100 Endeksindeki Firmaların Misyon, Vizyon, Örgütsel Değer ve Stratejik Amaçlarının İçerik Analizi. *Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 18-31.
- Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Teknikleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Türk Dil Derneği. (2012). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türkiye Diyanet Vakfı. (2020). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 13). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Zel, U. (1997). Harekete Geçirici Liderlik ve İşe Yönelik Liderlik. *Verimlilik Dergisi*(26).

EK- ÇALIŞMAYA DÂHİL EDİLEN ÜNİVERSİTELERİN MİSYON VE VİZYON METİNLERİ

Medipol Üniversitesi İletişim Fakültesi

Misyon

Ulusal ve uluslararası etkileşim ve iş birliklerine açık; yenilikçi eğitim anlayışıyla iletişim alanındaki akademik ve sektörel gelişmeleri takip eden; fizikî ve teknik alt yapısıyla teori ve uygulama konusunda yetkin; etik değerlere önem veren bireyleri iletişim dünyasına kazandırmak amacıyla 'uygulama' ağırlıklı eğitim anlayışıyla çağın gereksinim ve olanaklarını sektörel talepler doğrultusunda değerlendirebilen; global düşünüp kültürel değerlerine bağlı geleneksel ve yeni medya iletişim teknolojilerinde yetkinliği sağlamak.

Vizyon

Bilgi ve enformasyon çağında, nitelikli eleman yetiştirmenin yanı sıra demokratik değerleri ve düşünce özgürlüğünü benimseyen, etik ilkelere bağlı profesyonel 'Yeni Nesil İletişimciler' yetiştirmek.¹

Bahçeşehir Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyon

Eğitim, araştırma ve topluma katkıda mükemmelliğe odaklanan uluslararası tanınırlığı yüksek, lider bir üniversite olmak.

Misyon

Bahçeşehir Üniversitesi; mükemmeliyet alanlarındakiler başta olmak üzere üstün bilimsel çalışmalarla ülkemizin ve insanlığın yaşam standartlarını yükseltecek bilginin üretilmesi, korunması ve yayılmasına yönelik araştırma ve geliştirmeyi öncelikli hedef edinmiş; öncü eğitim yöntem ve teknolojilerine dayanarak geliştirdiği çağdaş eğitim modelleri ile, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik yenilikçi girişimleriyle fark yaratan, 21. yüzyıl bireysel ve profesyonel yetkinlikleriyle donanmış küresel bireyler yetiştiren; çıktılarını ve paydaşlarıyla geliştirdiği işbirlikleri ile yerel ve küresel düzeyde topluma katkı yapan seçkin bir dünya üniversitesidir.²

Beykent Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyon: Öncü bir eğitim, araştırma, iletişimde uzmanlaşmayı önde tutan, çağın iletişim gerçeğinin farkında, toplumsal yararları gözetken, uluslararası tanınırlığı yüksek bir fakülte olmak.

Misyon: Akademik ve etik mükemmeliyetçiliği önde tutan; bilimsel ve yenilikçi çalışmalara önem veren; bilgi teknolojilerini etkin kullanan; profesyonellik, küresel farkındalık, toplumsal yararlılık bilincinde öğrenciler yetiştiren; öğrencilerini eleştirel düşünme ve yaratıcılığa yönlendiren; akademik birikimle sektörün deneyimlerini buluşturan bir fakülte...³

Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyonumuz,

İletişim biliminde ve eğitiminde kaliteye ulaşmak ve söz konusu kaliteyi sürekli geliştirmek adına İletişim Fakültesi akademik ve idari kadrosu tarafından süreçlerin planlanması, uygulanması, kontrol edilmesi ve önlem alınması,

İletişim alanına bilimsel çalışmalar kazandırılması,

¹ <https://www.medipol.edu.tr/akademik/fakulteler/iletisim-fakultesi/mivizyon>

² <https://bau.edu.tr/icerik/3908-vizyon-ve-misyon>

³ <https://if.beykent.edu.tr/dekan-mesaji>

İletişim eğitiminde küresel standartların yakalanması, geliştirilmesi ve küresel çerçevede düşünen ve hareket eden, araştıran, ekip çalışmasına açık, yaratıcı, özgün, kendine güvenen, sosyal sorumluluk bilincine ve etik anlayışına sahip, girişimci öğrenciler yetiştirilmesi ve

İletişim eğitiminde teori ve uygulamanın bütünleştirilmesi ve tüm paydaşlar nezdinde yaratıcı, yenilikçi ve sürdürülebilir bir yapı inşa edilmesi ilkelerini kapsamaktadır.

Misyon

Misyonumuz, çağdaş bilim ve eğitim anlayışı çerçevesinde sürekli değişen iletişim dünyasının ihtiyaç ve beklentilerini yakalayan ve takip edebilen, öğrenci yeteneklerinin gelişmesinde mesleki ve akademik unsurlar kadar fikir ve vicdan sahipliğini de merkeze koyan, program yapısı ve akademik kadrosuyla ulusal ve uluslararası kalite sistemlerine uyumlu bir fakülte olmaktır.¹

Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi

Misyon

Çağın gereklerine uygun şekilde Türkiye’de ve uluslar arası alanda çalışabilecek; nitelikli, üretken; analitik ve eleştirel düşünebilen; mesleki etik sorumluluklarının ve kamu yararının gereklerinin bilincinde; ileri düzeyde yabancı dil bilgisine ve kültürlerarası iletişim becerilerine sahip iletişimciler ve medya profesyonelleri yetiştirmek; İletişim ve medya çalışmaları ve ilgili disiplinlerarası konularda ulusal ve uluslar arası düzeyde, nitelikli akademik araştırmalar ve yayınlar gerçekleştirmek.

Vizyon

Eğitimde ve araştırmada, ulusal ve uluslararası düzlemde profesyonel dünya ve bilimsel platformlarda kendini kabul ettirmiş bir mükemmeliyet merkezi olmak.²

Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyonumuz

Bilimin ve sanatın sınırlarını genişleten, özgürlükçü, toplumsal gelişime önderlik eden, öğrencileri ile akademik kadrosunun birlikte öğrenme tutkusu etrafında buluştukları, bütün akademik ve idari bileşenlerinin bu arayışa kendilerini adadıkları uluslararası bir üniversite olmaktır.

Misyonumuz

İstanbul Bilgi Üniversitesi bilime, sanatsal üretime ve teknolojik gelişmelere katkı sağlamayı; özgür düşünce ışığında ve toplumsal sorumluluk bilinciyle, araştırma ve sorun çözme becerisi gelişmiş, uluslararası yetkinliklere sahip, etik ve mesleki nesnellik kurallarına saygılı olmanın yanı sıra çok disiplinli yaklaşımlara açık, geniş ufuklu bireyler yetiştirmeyi; çok boyutlu kalite standartları içinde, topluma hizmet sunmayı görev edinmiştir.³

Kadir Has Üniversitesi İletişim

Vizyon

Kadir Has Üniversitesi, insanlığın karşılaştığı yerel, ulusal, bölgesel ve küresel sorunlara evrensel insani değerleri temel alan bir yaklaşımla sürdürülebilir çözümler üretebilen, uzmanlık alanlarında bireysel ve profesyonel yetkinlikler ile donatılmış öğrenciler yetiştirmeyi ve yüksek etkili araştırma çıktılarına sahip, toplumsal sorunlar karşısında insan odaklı ve yenilikçi çözümler üreten, ürettiği bilgiyi topluma her boyutta aktarabilen, dünya standartlarında bir araştırma üniversitesi olmayı hedefler.

Misyon

¹ <https://iletisimfakultesi.yeditepe.edu.tr/tr/vizyonmisyon-ve-degerlerimiz>

² <https://iletisim.gsu.edu.tr/tr/genel-bilgiler/fakulte-hakkinda>

³ <https://www.bilgi.edu.tr/tr/universite/hakkinda/kurumsal-ilkeler/>

Temel insani ve evrensel değerler ile bezenmiş, çağın gerektirdiği bireysel ve profesyonel yetkinliklerle donatılmış, insanlığın karşılaşacağı yerel, ulusal, bölgesel ve küresel sorunlara sürdürülebilir çözümler üretebilecek nitelikte öğrencileri araştırma odaklı bir yaklaşımla yetiştirmek;

Akademik kadro ve öğrencilerimiz için eğitim ve araştırma altyapısını en yüksek standartlarda sağlayarak, uluslararası nitelikte yüksek etki sahibi araştırma çıktılarını üretmek;

Üretilen tüm bilgi ve kaynakların ülkemiz ve dünya için faydalı olmasını sağlayacak toplumsal projeleri tüm paydaşlarımızla birlikte her boyutta hayata geçirmek;

Öğrencilerine, çalışanlarına ve topluma sunduğu tüm hizmetlerde sürekli iyileşmeyi esas alan bir kurumsal bir yapı geliştirmek;

Stratejik hedeflerimizi besleyecek, finansal sürdürülebilirliği sağlayacak bir mali yapı oluşturmaktır.¹

İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyon

Eğitimde ve araştırmada öncülüğüyle iş dünyasını ve toplumu yönlendiren, ülkemizin ve dünyanın dönüşümüne katkıda bulunan bir üniversite olmaktır.

Misyon

Değişen dünyamızın ve ülkemizin ihtiyaçlarına cevap veren, öncü akademik araştırmalar, uygulamalar ve bilgi üreten, paydaşlarına ve topluma katkı sunan bir üniversite olarak; girişimci, lider, yetkin, özgür düşünen, adil davranan, sorumluluk üstlenen, ahlaki değerleri benimsemiş, çağdaş bilgi ve beceri ile donanmış bireyler yetiştirmektedir.²

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

Misyon ve Vizyon

Çekirdek ve temel iletişim becerilerine sahip, bu becerilerini çoklu ortamlara taşıyabilen, mesleki pratiklerinde kamu yararını gözeten, dünyaya ve kendisine eleştirel bakabilecek iletişimciler yetiştiren, öncü bir eğitim, araştırma ve uygulama odağı olmak.³

Yaşar Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyon

“Geleceği Tasarlayan ve Dönüştüren bir Dünya Üniversitesi”

Misyon

“Nitelikli eğitim ve araştırma ile sürdürülebilir değer yaratmak ve geleceğe yön veren yenilikçi bireyler yetiştirerek topluma katkıda bulunmak”⁴

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi

Misyonumuz

Değişen dünyayı doğru okuyabilen, toplumsal konulara hiçbir ötekileştirmeye girmeksizin duyarlı ve toplumsal sorumluluk bilincine sahip, mesleki etik kurallara uyan, iletişim süreçlerinin tüm boyutlarına hâkim, bilimsel yaklaşım becerisini ve eleştirel zekâsını toplumun çıkarı için hizmete sunan, evrensel düzeyde araştırma yapabilen demokratik ve çağdaş iletişimciler yetiştirmek.

Vizyonumuz

¹ <https://www.khas.edu.tr/vizyon-misyon-ve-degerler/>

² <https://ticaret.edu.tr/vizyon-ve-misyon/>

³ <http://www.ilef.ankara.edu.tr/fakulte-hakkinda/>

⁴ <https://www.yasar.edu.tr/universitemiz/vizyon-ve-misyon/>

Lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim veren iletişim fakülteleri arasında en çok tercih edilen, alanında yapmış olduğu yenilikçi bakış açısı ile tüm ilgili taraflara rehberlik eden ve yetiştirdiği öğrencilerin nitelikleriyle ile sektörde kabul gören bir fakülte olmak.¹

Süleyman Demirel Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyon

Sektörün nitelikli insan kaynağı ihtiyacını karşılayan, iletişim dünyasında yaşanan gelişmeleri takip ederek içerisinde bulunduğu kuruma değer katma çabası içerisinde olan, toplumsal hassasiyet çerçevesinde düşünen ve bildiklerini bu yönde uygulayan bireyler yetiştiren bir fakülte olmak.

Misyon

Alanında uzmanlaşmış akademik kadrosu ve uygulama atölyeleriyle öğrencilerin teorik ve pratik gelişimine katkıda bulunacak birimler kurmak. Okuyan, üreten ve kavramlar arasında ilişki kurarak analitik düşünme beceresine sahip, akademinin ve sektörün ihtiyacı olan nitelikli bireyler yetiştirmek.²

Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyon:

Yaşamboyu öğrenme odaklı bir dünya üniversitesi olmak.

Misyon:

Kent, bölge, ülke ve dünya insanının yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla, Bilim, teknoloji, sanat ve spor alanlarında eğitim, araştırma ve projelerle evrensel bilgi ve kültür birikimine katkı sağlamak, her yaştaki bireye nitelikli ve özgün, uzaktan ve örgün öğrenme olanakları sunmak, toplumsal gereksinimleri öngörerek yaratıcı ve yenilikçi çözümler üretmektir.³

Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi

Misyonumuz

Güçlü araştırma alt yapımız ve alanında etkin ve yetkin akademik personelimiz ile

Araştırma alanında uluslararası alanda tercih edilen, ülkede örnek, bölgede lider olmak,

Girişimcilik alanında sektörde işbirlikçi ve öncü olmak,

Eğitim alanında topluma araştırmacı, yenilikçi, yaratıcı bireyler kazandırmak,

Toplumsal katkı alanında sürdürülebilir projeler ile topluma ve insanlığa hizmet vermek,

Uluslararası işbirlikli projeler, nitelikli yayınlar, ikili anlaşmalar yaparak ülkemizi ve üniversitemizin akademik alanda tanınırlığını arttırmaktır.

Vizyonumuz

Evrensel nitelikte araştırmalar ile geleceğe şekil veren, bilim ve teknolojiye öncü, araştırma odaklı, yaratıcı, etik ilkelere duyarlı ve yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştiren araştırma üniversitesi olmaktır.⁴

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi

Vizyon

Eğitim ve araştırmadaki öncülüğüyle toplumsal gelişime yön veren uluslararası bir üniversite olmak.

¹ <https://iletisim.istanbul.edu.tr/tr/content/fakultemiz/misyon,-vizyon-ve-temel-degerler>

² <https://iletisim.sdu.edu.tr/tr/kurumsal/misyon-vizyon-1872s.html>

³ <https://www.anadolu.edu.tr/universitemiz/anadolu-hakkinda/vizyon-and-misyon>

⁴ <https://www.akdeniz.edu.tr/misyonumuz-ve-vizyonumuz/>

Misyon

Marmara Üniversitesi köklü geçmişinden gelen deneyimi ile toplumsal değerleri ön planda tutarak tüm paydaşları için bilim, kültür, sanat ve sporda değer üreten, yaşam boyu öğrenmeye verdiği önemle sürdürülebilirliği hedefleyen, çok dilli eğitimiyle öncü, uluslararası ve çağdaş bir üniversitedir.¹

Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi

İletişim Fakültesi Misyon

İletişim alanı ve programlarıyla ilgili sosyal bilimler ve sanat disiplinlerine özgü konularda yeterli akademik, kültürel, sanatsal ve teknik bilgi birikimine ve bu bilgiyi programın kapsadığı alanlarda kullanabilme becerisine sahip; toplumsala ilişkin farkındalığı güçlü; mesleki etik kuralları benimseyen ve uygulayan, gelişime açık, çözüm üreten, teknolojiyi kullanabilen iletişimciler yetiştirmek; iletişim alanı ve ilgili sosyal bilimler alanlarında akademik çalışmalar yaparak ve projeler üreterek bilime; sosyal, ekonomik, politik ve kültürel yaşama; yerel, bölgesel, ulusal kalkınmaya katkıda bulunmak.

İletişim Fakültesi Vizyon

Daima gelişmeyi ve ilerlemeyi kendisine amaç edinen, iç ve dış paydaşlarla işbirliği halinde topluma ve çevreye duyarlı, akademinin ve sektörün ihtiyaç duyduğu bilgiyi ve insan gücünü üreten, kaliteli eğitim kadrosu ve gelişmiş teknolojik altyapısıyla tercih edilen, Türkiye'nin önde gelen ve saygın iletişim fakültelerinden biri olmak.²

¹ <https://www.marmara.edu.tr/universite/genel/vizyon-ve-misyon>

² <https://iletisim.erciyes.edu.tr/tr/misyon-vizyon>